

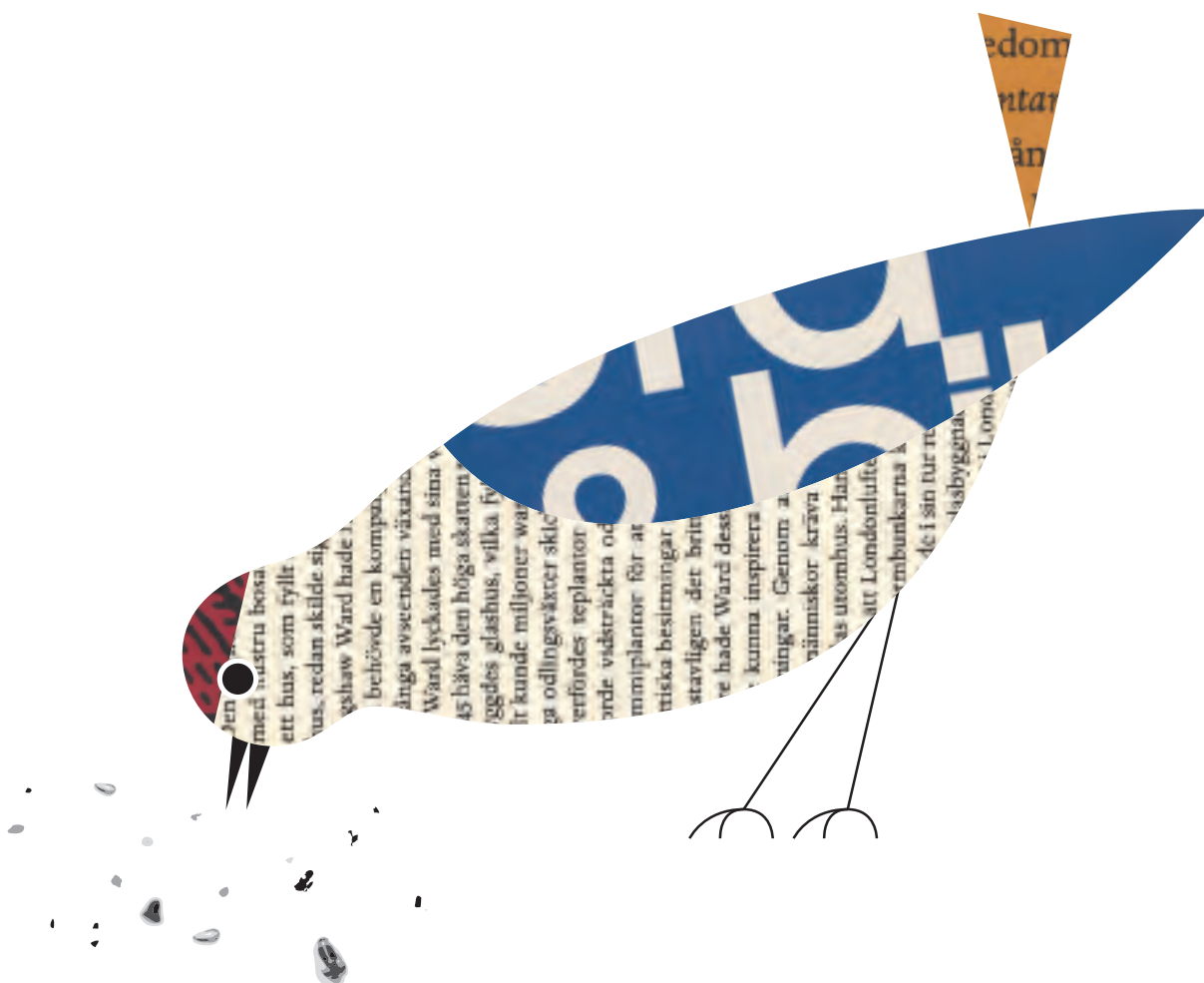
BBL

Biblioteksbladet

06/07:2012

Tema tidskrifter

Inför Bok & Bibliotek

"Ett bra år för den som gillar nya tidskrifter" – så sammanfattade Resumé tidigt i våras tidskriftsåret 2011. Cirka 113 tidskrifter såg dagens ljus men nästan 30 procent var så kallade one-shots. 16 procent eller ett 20-tal nya titlar återfanns inom segmentet (som det heter) hem och trädgård. Den marknaden tycks alltså vara omättad, men hur många till ryms inom genren innan den imploderar?

Medieanalytikern Olle Lidbom som sammanställt analysen för Resumés räkning, pekade redan då, tidigt i våras, på kundtidningssegmentet som en stekhet trend. I slutet av augusti följde DN upp med ett helt uppslag som väl i viss mån både spår på och bekräftar trenden: samtidigt som dagspressen står inför allt tuffare villkor blomstrar kundtidningsbranschen. Det är ofta redaktionellt drivna, ofta också påfallande välgjorda produkter, där varumärken och budskap lindas in i magasinets formspråk. Avsändaren, dvs företaget i fråga, kommer i direktkontakt med sin målgrupp.

När jag började min journalistiska bana i slutet av 1980-talet var uppdrag för eller ett jobb på en kundtidning inget man precis gick omkring och skröt om. Man kunde betraktas som en sell-out och det ville man ju inte. Så icke längre, har jag förstått. Det är inte så konstigt kanske. När företagen alltmer satsar på redaktionell kommunikation och börjar sköta sin egen reklam via innehåll, öppnas en ny arbetsmarknad för en yrkeskår som snart inte har någonstans att ta vägen. Gott och väl så, men vad händer med den så kallade oberoende journalistiken i en medieekonomisk strukturförändring där pengarna flyttas från traditionell media till den kundbaserade? Ja, frågan är väl i det närmaste retorisk... Den blir en sällanvara.

Om kundtidningarna alltmer tar plats i det offentliga rummet så har kulturtidskrifterna en mer undanskymd roll. Så har det varit länge och så kommer det sannolikt att förbli. Även de som lämnar pappersarenan för en tillfällig eller mer

varaktig ankring i en digital hamn, gissar jag, när fler än de närmaste sörjande eller frälsta om man så vill. De avvikande rösterna blir färre i takt med att de som vill lyssna antagligen också blir färre; det statliga stödet har legat på samma nivå under de senaste

tre-tio åren, de ideella krafter som oftast stått bakom dessa tidskrifter tryter – det gäller att få ihop till pensionen... Läs gärna Jan-Erik Petterssons utmärkta lägesbeskrivning som också försöker ringa in hur de förändringar i den statliga stödordningen på tidskriftsområdet som aviserades 2009, egentligen utvecklades i praktiken.

I årets upplaga av BBLs tidskriftsnummer är det inte trenderna som har en framträdande plats. Däremot ger vi utrymme åt det som trotsar tidens trend – två renodlade litterära tidskrifter som envisas med att komma ut år efter år – i papper och i en formgivning som signalerar traditionell "tidskriftskänsla". Därtill: dessa tidskrifter utgår inte ifrån eller hämtar sin näring i metropolerna utan har en stark regional prägel.

De avvikande rösterna – med ett budskap – hörs även inom organisationspressen. De har en målgrupp som är de egna medlemmarna men siktar i många fall även på att nå ut bredare. Några av dessa arbetar för att upplysa, ge kunskap om och verka förebyggande kring alkohol och droger.

Vi har också tittat närmare på några av de tidskrifter som ges ut av högskolor och lärosäten. Vetenskapsjournalistik eller intern personalinformation? Fritt debattforum eller kommunikationsstrategi för att visa upp framgångsrik forskning? Inte så lätt att reda ut. Men gemensamt för den här typen av tidningar, liksom för delar av organisationspressen, är balansen mellan ledningens intressen och den redaktionella trovärdigheten och integriteten.

Stockholm den 29 augusti 2012

Urinnehållet:

- 4 Tema tidskrifter.
Jan-Erik Pettersson, Åsa Ekström MarieLouise Samuelsson
- 32 Inför Bok & Bibliotek. *Henriette Zorn*
- 38 Almedalen/IFLA. *Henriette Zorn*
- 46 Fred och kärlek i BoomTown. *Åsa Ekström*
- 48 KB:s medarbetarenkät. *Henriette Zorn*

Avde Lning Ar

- 26 Utblick
- 54 Månadens uppsats
- 55 Recensioner
- 58 Krönika
- 62 Besserwisser
- 63 Aktuellt från SB
- 67 Kalendarium

Biblioteksbladet
#06/07
2012

BBL

ÄRGÅNG 97

Postadress

Box 70380
107 24 Stockholm

Besöksadress

World Trade Center, D5, Klarabergs-
viadukten 70 eller Kungsbron 1,
Stockholm
Tel. 08-545 132 30
Fax 08-545 132 31

Svensk Biblioteksförnings hemsida

<http://www.biblioteksforeningen.org>

Prenumeration på BBL

För medlemmar i föreningen ingår BBL i medlemsavgiften, 350:- för enskild medlem (heltidsstuderande och pensionärer 175:-). Övriga betalar 550:- (Sverige), utanför Sverige, 700:-

Ansvarig utgivare

Chefredaktör

Henriette Zorn tel. 08-545 132 41
hz@bbl.biblioteksforeningen.org

I redaktionen

Åsa Ekström 08-545 132 43
asa@bbl.biblioteksforeningen.org

Recensionsansvarig

Johannes Rudberg
johannes.rudberg@kb.se

Grafisk form: Paolo Sangregorio

Omslag: Paolo Sangregorio

Redaktionen förbehåller sig rätten att korta och redigera manus. För obeställt material ansvaras ej.

Annonser

Bo Eriksson
Knut Wallenbergs väg 35
133 34 Saltsjöbaden
tel. 08-717 43 55
070-714 90 55
bo.erikssonmedia@telia.com
Moms/annonsskatt utgår ej!

Tryck

Norra Skåne Offset, Hässleholm
ISSN: 0006-1867

Svensk Biblioteksförning är en ideell förening med uppgift att främja svenskt biblioteksväsen.

Biblioteksbladet speglar föreningens verksamhet, åsikter och ställningstagande men har också till uppgift att väcka egen debatt genom att ge utrymme åt andra åsiktsyttringar. Tidningen har en fri och självständig roll och bedrivs med tryckfrihetsförordningen som grund.

Denna tidning gick i tryck den 7 september.

Den här tidskriften är TS-kontrollerad.

LM Informationstjänst är utvald leverantör för SKL Kommentus Inköpscentral

*Vill du veta om just er kommun eller
ert län avropar det förmånliga avtalet?*

De flesta finns med. Läs mer på www.sklkommentus.se
> Inköpscentral där du även hittar avtalet eller
kontakta oss via www.LMinfo.se.

informationstjänst

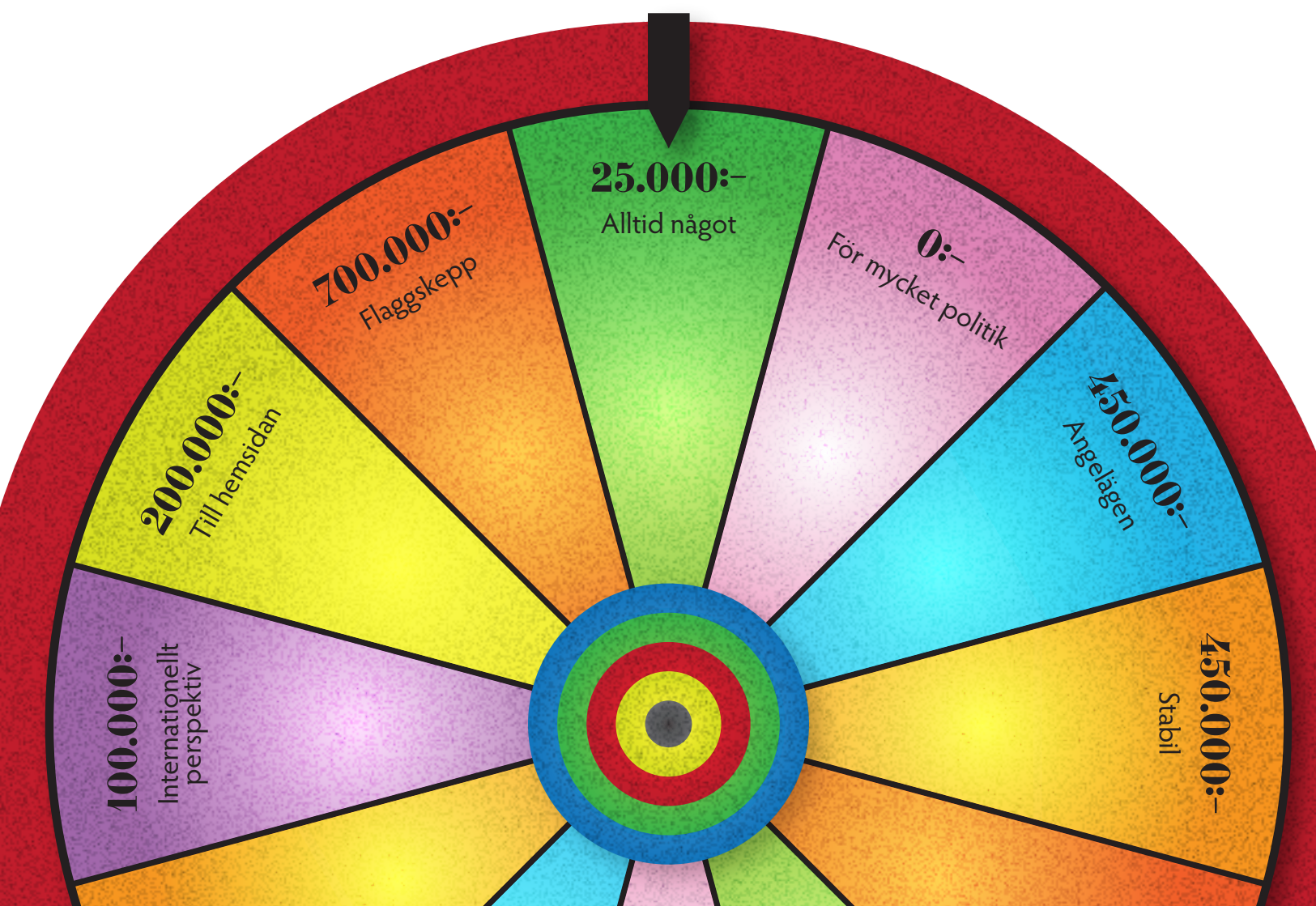
LM Informationstjänst är den ledande informationsförmedlaren i Nordeuropa. Vi erbjuder våra kunder prenumerationstjänster, tjänster för användning och administration av e-resurser samt tjänster för databaser och e-böcker. Våra kunder är akademiska och vetenskapliga bibliotek, allmänna bibliotek, städer och kommuner, företag samt deras informationsavdelningar.

Vinnare och förlorare i stödlotteriet

Av JAN-erik Pettersson

Hyllorna i Pressbyråbutiken flödar över av kolorerade magasin om mode, mat, livsstil och heminredning. Det är en högljudd kör, men de avvikande rösterna är få. En kulturtidskrift till exempel får man leta länge efter och det är bara i de mest välsorterade butikerna man till slut kan hitta en sådan.

Kul t ur tid skrif tern a l ever under knappa villkor, såsom de egentligen alltid har gjort. Upplagorna är små, ofta bara några hundra exemplar och annonsintäkterna obefintliga i de flesta fall. Det är inte så märkligt att många av dem knappast skulle kunna existera utan det statliga stöd på drygt 20 miljoner kronor som fördelas av Statens kulturråd.

Kulturtidskriftsstödet består av två delar: ett produktionsstöd som går direkt till de tidskrifter som anses stödvärda och ett utvecklingsbidrag som kan sökas av organisationer och företag som vill göra insatser för att synliggöra och sprida kulturtidskrifter.

– Ett stort problem är kulturtidskrifternas undanskymda plats i det offentliga rummet och tanken med utvecklingsbidraget är därför att understödja samarbeten mellan tidskrifter kring till exempel distribution och marknadsföring, säger Mårten Lempert som administrerar kulturtidskriftsstödet på Statens kulturråd.

Förr kunde bara parter som hade produktionsstöd söka utvecklingsstödet, men så är det inte längre. Det öppnar för att helt nya aktörer kan få stöd för satsningar på att sprida och sälja kulturtidskrifter.

Fast sanningen att säga har några sådana knappast syns till ännu.

Men det är produktionsstödet, alltså det stöd som går till enskilda tidskrifter som utgör merparten av stödpengarna. I år var det 109 olika tidskrifter som fick dela på sammanlagt 18,8 miljoner kronor. De flesta av dessa ser ut som vi vant oss vid att en tidskrift ska göra, med tryck på papper, men här finns också 16 renodlade nättidskrifter. Dessutom utges 24 av de stödda tidskrifterna helt eller delvis på andra språk än svenska.

Stödet till tidskrifterna är naturligtvis ett kontroversiellt stöd. Hur skulle det kunna vara något annat i en bransch där det finns så oerhört lite pengar? Vissa publikationer får ju trots allt rätt mycket, medan andra får nöja sig med smulor eller blir utan.

Och bidrar inte i själva verket stödet till att cementera en struktur där allt för många tidskrifter anpassar sig till ett bidragsberoende?

– Den allmänna inställningen idag bland ledande politiker är att alla ska vara entreprenörer och klara sig på marknaden. Samtidigt är det ju uppenbart för alla som känner till förhållandena, att kulturtidskrifterna inte kan överleva utan stöd i ett så litet språkområde som vårt, ett par stycken kanske kan göra det, men om man ska ha en bredd, så måste det helt enkelt till samhällsinsatser, säger Siri Reuterstrand, ordförande i Föreningen för Sveriges kulturtidskrifter (110 medlemmar) och utgivare av nättidskriften Alba nu.

I realiteten har kulturtidskrifterna aldrig varit

någon prioriterad del av kulturpolitiken. I alla fall inte under de senaste tjugo åren. Siri Reuterstrand påpekar att stödet i stort sett har legat stilla sedan åttiotalet, med följd att dess värde har gröpts ur.

– Samtidigt tror jag att de flesta utgivare upplever att det är betydligt tyngre att driva en tidskrift idag än det var för 10–15 år sedan. Tidskrifterna har alltid byggt sin verksamhet på en massa ideellt arbete. Men idag har många krympande marginaler privat sett och alla tänker på sin pension, vilket man inte behövde på samma sätt förr. I det läget är det nog inte så lockande att ta ett halvtidsjobb och sen arbeta gratis med en tidskrift resten av tiden, säger Siri Reuterstrand.

Kvalitetsstämpel. Det är Statens kulturråds generaldirektör som på uppdrag av rådets styrelse fattar beslut om produktionsstöd till tidskrifterna. Detta sker efter förslag från kulturrådets referensgrupp för kulturtidskrifter. Några gånger har generaldirektören och styrelsen gått emot referensgruppen, men i de allra flesta fall har gruppens förslag antagits. Ordförande i gruppen är Håkan Forsell. Han är urbanhistoriker vid Stockholms universitet och kulturskribent. Han är nu inne på sitt fjärde och sista år som ledamot av referensgruppen.

Han berättar att huvudparten av arbetet med ansökningarna sker under hösten utifrån ett uppgjort lässchema:

– Varje tidskrift som sökt bidrag har en första och en andra läsare som granskar de inskickade numren och sedan diskuteras ansökningarna bland alla ledamöter. Varje ledamot i referensgruppen brukar ha ca 30–40 tidskrifters inlämnade produktion att granska, säger han.

Det kan finnas en viss specialisering men ofta blir det stor variation på varje ledamots läsning.

– Att sitta i referensgruppen är ytterst allmänbildande, framhåller Håkan Forsell.

I gruppen försöker man nå fram till en konsensus kring stödfördelningen, vilket inte är detsamma som att man alltid är ense.

– Man får argumentera för sina omdömen och sin läsning. Tidigare har det förekommit reservationer till beslut, men då har det varit i frågor av etisk karaktär och inte gällande bidragsnivåer, säger Håkan Forsell.

Enligt den statliga förordningen ska stödet gå till tidskrifter som vänder sig till en allmän publik. Det ska också vara teknikneutralt, vilket betyder att även rent nätbaserade tidskrifter kommer ifråga.

Tidigare hade stödet även karaktären av ett förlusttäckningsbidrag, men den principen är borta i och med den nya förordningen som började gälla 2011. Lyckligtvis, menar Håkan Forsell:

– Det var en omöjlig klausul som i förlängningen riskerade att spela ned värdet av kvalitet. ➔

Foto: Joh-Anscharw IN

– Någon markant ökning av antalet ansökningar från nättidskrifter har inte syns till, säger Mårten Lempert.

Foto: ANNA Blomberg

– I förordningen är det rätt tydligt vad vi ska titta på, säger Håkan Forsell, ordförande i Kulturrådets referensgrupp för kulturtidskrifter.

Foto: chr ISTER wiger FELT

– Den allmänna inställningen idag bland ledande politiker är att alla ska vara entreprenörer och klara sig på marknaden men kulturtidskrifterna kan inte överleva utan stöd i ett så litet språkområde som vårt, säger Siri Reuterstrand, ordförande i Föreningen för Sveriges kulturtidskrifter.

→ Att det här kravet har försvunnit har gjort det möjligt för oss att arbeta utifrån kriterier som angelägenhet, nyskapande, upplysande, perspektivberikande – värdekriterier, helt enkelt. Stödet ska inte primärt handla om att hålla vacklande tidskrifter under armarna, utan bidra till kvalitet.

Samhällsdebatt eller konstarter? Diskussionen om stödets inriktning har ibland hettat till. En omskriven konflikt inträffade 2008 då den dåvarande ledamoten av referensgruppen, Dilsa Demirbag-Sten, krävde att tidskriften Mana skulle få sitt stöd indraget, eftersom den enligt henne innehöll en ”uppskruvad retorik” och ”gled mellan Israelkritik och antisemitism”. Ärendet hamnade i Kulturrådets styrelse, som efter en hård diskussion beslutade att Mana skulle få ett fortsatt men något minskat stöd (dock reserverade sig två ledamöter mot beslutet).

Sedan dess har ingen krävt indragna stödpengar med hänvisning till publicerade åsikter. Däremot signalerade regeringens proposition efter 2009 års litteraturutredning en tydlig önskan om att förskjuta tonvikten mot mer stöd till renodlade kulturtidskrifter, alltså sådana som enbart sysslar med litteratur, konst, film, teater etc, och mindre till dem som inriktar sig på samhällsanalys och debatt.

Många protesterade mot denna inriktning och den nya stödordningen blev också mer allmänt hållen. Enligt den kan stöd ges till tidskrifter som ägnar sig åt ”kulturdebatt i vid mening” men även till sådana som ”huvudsakligen ger utrymme för analys och presentation inom kultur och konstarter”.

– Vi i referensgruppen var drivande i att få till en omformulering av propositionens ursprungliga förslag, säger Håkan Forsell.

– Det är en omöjlighet att försöka rama in en kultursfär som inte inbegriper debatt och reflektioner kring samhället. Jag är diplomatisk och säger bara att det var ogenomtänkt.

– Men visst har mycket inom stödet varit i behov av översyn och förändring och utfallet av kulturutredningen var att vi började arbeta med delvis andra bedömningar och accentueringar. Kontentan har blivit att vi kunnat lyfta fram just kvalitetsaspekten tydligare.

– Ser man även till föreskrifterna och andra riktlinjer vid sidan av förordningen är det rätt tydligt vad vi ska titta på: kvalitet, mångsidigt utbud av åsikter och röster, jämlikhetsaspekter både tematiskt i tidskriften och gällande medarbetare, förnyelse och utveckling, en prioritering av barn och ungdomar när så är möjligt. Tidskriften ska sträva efter att nå en allmän publik som inte är definierad i förväg, internationella och interkulturella perspektiv understöds och tidskrifter skrivna på de nationella minoritetsspråken prioriteras, säger Håkan Forsell.

Är det svårare för samhällstidskrifter att få stöd idag?

– Det skulle jag inte säga. Vissa sådana tidskrifter har fått tydligt höjda bidrag, andra sänkta, framhåller Håkan Forsell.

Samhällsinriktade tidskrifter som Bang, Expo

och Fronesis har fått behålla sina höga stöd, medan ett antal andra med liknande profil har fått stödet sänkt i år, till exempel Invandrare & Minoriteter (-100 000), SocialPolitik (-50 000), Ordfront magasin (-50 000) och Pockettidningen R (-25 000). Den radikala bibliotekstidningen BiS (Bibliotek i samhälle) miste sitt stöd på 25 000 kr. Ett par tidskrifter på detta fält som tidigare inte fick stöd har däremot fått färskt pengar – Socialistisk Tidskrift (100 000) och Brand (50 000).

Invandrare & Minoriteter, grundad 1973, lades till och med ned efter det negativa beskedet eftersom man inte klarade av att finansiera en fortsatt utgivning. Som mest hade I&M 400 000 kr från Kulturrådet. 2012 var stödet nere i 150 000 kr.

Att neddraget stöd kan få fatala konsekvenser kan Siri Reuterstrand intyga. Hon arbetade tidigare med KRUT (Kritisk utbildningstidskrift) som fick lägga ned efter att ha drabbats av neddraget stöd tre år i rad.

Maria Wallin är chefredaktör för tidskriften SocialPolitik som ges ut av den ideella föreningen Socialpolitisk debatt. SocialPolitik tillhör, tillsammans med Invandrare & Minoriteter, Ordfront magasin och Pockettidningen R, de tidskrifter som fått minskning av stödet. Någon motivering ges i allmänhet inte för minskat eller indraget stöd, men eftersom kvalitetskriterierna är viktigast får man anta att dessa väger tyngst vid förändringar av stödsumman. Men Maria Wallin svarar kategoriskt nej på frågan om tidskriften gått ner i kvalitet.

– Det är just detta kvalitetssnack som gör mig mest upprörd. Nu har vi snart fått alla utmärkelser för god kvalitet som går att få. Och får ständigt beröm av våra läsare. Och vi tappar inte höjd.

– Om Kulturrådet ändå kunde stå för att man följer regeringens direktiv – att styra den offentliga debatten genom att ge mindre till vissa och mera till andra. Vi som är inriktade på att spegla både kultur och samhälle ur ett solidaritetsperspektiv, har antingen fått lägga ned (som tex KRUT och i & m) eller fått en än mer anorektisk budget. Jag kan inte se det på annat sätt än att man önskar även oss tystade. Men egentligen är det självklart. Vår kritik mot regeringens politik är hård. Vi lyfter hela tiden fram konsekvenserna av ökande klyftor och raserandet av den svenska modellen.

– Från 425 000 kronor vid regeringsskiftet är stödet nu nere på 275 000 för 2012. Och den minskningen är mycket pengar för oss, säger Maria Wallin.

– Så jag kan inte se annat än att kulturministerns önskemål har blivit åtlödda.

Finns det en önskan hos kulturdepartementet att återändra på stödet? Kanske. Man har i alla fall gett den nu arbetande Litteraturutredningen, som lägger fram sitt betänkande i september, i uppdrag att både analysera tidskriftsmarknaden och hur fördelningen av det statliga stödet har utvecklats och – om så behövs – komma med förslag om förändring av detta.

”Det är en omöjlighet att försöka rama in en kultursfär som inte inbegriper debatt och reflektioner kring samhället.”

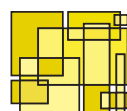
Bibliotekspersonalen som ser fram emot att arbeta med Mikromarc 3. Stående från vänster: Lena Lindeberg, Olle Hed, Jessica Eberger, Mats Brandt, Margaretha Malm Sjöström, Annicka Arnberg och Linda Sävhammar. Sittande från vänster: Björn Ingvarsson, Matilda Böwes, Lena Lilja Hållnissa och Katarina Bjelvenmark.

Leksands val – smidiga och smarta Mikromarc 3

Ett användarvänligt system som fungerar lika bra på folkbiblioteket som på skolbiblioteket. Det var ett av önskemålen då Leksand skulle byta bibliotekssystem. Valet föll på Bibliotekscentrums Mikromarc 3, som också täcker de övriga behov biblioteken hade och dessutom till ett rimligt pris, berättar förstebibliotekarie Mats Brandt.

– Systemet är enkelt att använda och känns både fräscht och modernt, vilket är viktigt för oss. Att vi sedan får vara med i dialogen och utveckla Mikromarc 3 känns väldigt spännande.

Välkommen att besöka Bibliotekscentrum på Bok & Bibliotek 2012 så berättar vi mer om Mikromarc 3!
Bibliotekscentrum och Open Library Solutions finns i monter E02:06.

Bibliotekscentrum

Reveljgränd 7 ■ 352 36 Växjö ■ Tel 0470-532 530 ■ www.bibliotekscentrum.se

→ Litteraturutredningen ska presentera sitt betänkande i samband med bokmässan i september.

Annina Rabe, ledamot av den kommitté som leder utredningen, säger att man visserligen inte har spikat de slutgiltiga formuleringarna i texten, men att så mycket är klart som att det kommer att bli ett fylligt avsnitt om tidskrifterna där man understryker deras betydelse för mångfalden och det demokratiska samtalet.

– Jag kan väl också säga att vi har någonting på förslag som rör tidskriftsstödet och som vi hoppas ska vara i någon mån gynnsamt för tidskrifterna och deras möjligheter att arvoda medarbetare och skribenter. Vi är medvetna om att stödets värde har urholkats över tid och det är viktigt att tidskrifternas redaktioner ska kunna arbeta på ett professionellt sätt.

Kommer ni att ha några synpunkter på vilken typ av tidskrifter som ska få stöd?

– Nej, absolut inte. Jag har förstått att det har funnits en oro för det. Men i det sammanhanget vill jag understryka att kommittén inte företräder regeringen eller någon intressegrupp utan arbetar helt oberoende.

Etablissemang? För några år sedan skrev Andreas Björsten, redaktör för Romantiska förbundets tidskrift Aurora, en artikel i Svenska Dagbladet där han kritiserade kulturrådets sätt att fördela stödpengarna:

”När striden om pengarna hårdnar tenderar tidskrifterna att bli mer politiskt korrekta, man samlar sig gärna i ett slags mittfåra eftersom alla med avvikande röster ligger illa till inför pengafördelningen nästa år. Inom poesin har den estetiskt korrekta uppfattningen under 00-talet varit ’språkmaterialismen’, vilket är lätt att se.”

Enligt den här synen har kulturrådet skapat ett etablissemang av tidskrifter som får höga stödsummor år efter år, medan andra ambitiösa publikationer som kämpar med sin ekonomi aldrig har en chans att komma upp i motsvarande nivåer.

Håkan Forsell håller förstås inte med:

– När jag började i referensgruppen för fyra år sedan talade man om att olika ämnen och teman inom tidskriftsvärlden hade sina ”flaggskepp” och sen följde ett slags hierarkisk ordning i tilldelningen. Det har vi försökt att bryta upp genom att se till alternativa produktioner och andra journalistiska grepp. Ta till exempel filmtidskrifterna – där är medelstilldelningen helt annorlunda än för några år sedan, och det skedde efter att vi gjorde andra kvalitetsbedömningar. Även bland konstitidskrifter har en tidigare hierarkisk tilldelning av medel ändrats.

Men ur referensgruppens perspektiv finns uppenbarligen ändå ett elitlag bland tidskrifterna, sådana som enligt Håkan Forsell är ”oerhört viktiga som en ryggrad för hela branschen”.

– Förväntningarna på dessa är också väldigt höga, att de ska leverera angelägna texter till konstnärlig diskussion, opinionsbildning, kultur- och samhällsdebatt. Här finns också viktiga internationella kanaler och samarbeten som skulle göra ett litet land som Sverige intellektuellt förtorkat om de täpptes igen.

– Det är en balansgång. De tidskrifter som är bra ska

kunna känna trygghet i att våga bli ännu bättre och de nya och intressanta som kommer upp, ska kunna få hjälp att resa sig och visa vad de vill.

Inom samhälls- och allmän kulturdebatt finns Glänta och Ord & Bild, de två tidskrifter som får allra mest i stöd. Båda dessa är, liksom Arena och Fronesis, medlemmar av det europeiska tidskriftsnätverket Eurozine som har sin central i Wien och där också en nättidskrift med samma namn utges med den före detta Ord & Bild-redaktören Carl Henrik Fredriksson som chefredaktör.

På området konst, musik och teater återfinns Paletten, Teatertidningen, Konstperspektiv och Lira Musikmagasin bland dem som får höga stöd. På litteraturområdet finns flera tidskrifter i toppskiktet – 10Tal, Karavan, Lyrikvännen och Provins.

Karavan, som behandlar litteratur från Afrika, Asien och Latinamerika, är exempel på en tidskrift som fått jämförelsevis mycket pengar och för vilken stödet också varit avgörande. Den startades under namnet Halva världens litteratur av lokföraren Håkan Danielsson i Göteborg. Det var utan tvekan ett tidskriftsprojekt i motvind, för detta var i början av 1990-talet, en tid när nästan allt som förknippades med det som kallades tredje världen beskrevs i negativa termer. Men tidskriften överlevde ändå, mot alla odds, och redaktionen flyttades över till Stockholm och drevs av en grupp där bland andra den nuvarande redaktören Birgitta Wallin ingick. Allt skedde på frivillig basis och med en närmast obefintlig budget.

– Vi började få stöd från kulturrådet ganska tidigt, men det var till en början rätt små pengar, berättar Birgitta Wallin.

Men så blev tidskriften en av de publikationer som hos kulturrådet fick söka och även tilldelades ett nyinrättat utvecklingsstöd och därmed förändrades bilden. Det utökade stödet gav en helt annan plattform för framtiden och en möjlighet att arbeta metodiskt. Själva kunde Birgitta Wallin börja ägna sig åt tidskriften på heltid.

– Har man inga resurser så blir det lätt ett hat-tande hit och dit, man tar vad man får in helt enkelt. Men med det utökade stödet har vi har kunnat arbeta mycket mer medvetet, fördjupa kunskapen om litteraturen, följa olika spår. Förr kunde vi kanske ge ut ett nummer om latinamerikansk litteratur, men något så allmänt skulle vi inte drömma om att göra idag. Nu kan vi i stället satsa på ett tema om argentinsk novellkonst utifrån en kunskap om att novellen är en stark och levande tradition i just det landet.

– Vi har också kunnat ägna oss åt en del kringverksamheter. Vi har varit involverade i bokutgivning, engagerat oss i det svensk-indiska översättningsprojektet och drivit workshop med kvinnliga afrikanska författare.

1999 bytte tidskriften namn till Karavan, men inriktningen förblev densamma. Och den höjda ambitionsnivån gav resultat. Karavan utsågs år 2000 till Årets →

”Det är en balansgång. De tidskrifter som är bra ska kunna känna trygghet i att våga bli ännu bättre och de nya och intressanta som kommer upp, ska kunna få hjälp att resa sig och visa vad de vill.”

www.kiitokori.fi

Libris

ERFARENHET

- Karosserifabrik sedan 1949, bussar för många olika behov
- Tillverkning av bokbussar sedan 1965 – med över 4 decenniers utveckling och erfarenhet
- Omkring 600 bussar levererade till alla de nordiska länderna och mellaneuropa

VISION

- Att tillsammans med biblioteken utarbeta tilltalande och fungerande lösningar
- Ett utmärkt koncept med finsk kvalitet och design
- Visionen skapas av kreativt samarbete mellan bibliotek och professionell tillverkare

PÅLITLIG KVALITET

- Rostfri konstruktion mot tidens tand
- Varm och robust bokbuss för krävande nordiska förhållanden
- Kvalitetsprodukt som behåller sitt värde

KIITOKORI OY

Box 22, FI-47401 Kausala, Finland
tel. +358 10 616 1200
fax +358 10 616 1222

kulturtidskrift och 2009 fick tidskriften motta Stig Dagerman-priset.

– Visst kan man säga att stödet är nästan otäckt avgörande för en tidskrift av det här slaget. Fick man önska något, skulle jag gärna se att man kunde dela ut tvååriga stöd – för kontinuitetens skull – men jag förstår ju att det är svårt, säger Birgitta Wallin.

– Även om vi hör till dem som fått ett högt stöd krävs fortfarande mycket ideellt arbete för att tidskriften ska kunna komma ut. Det är en ekonomi som är bräcklig – som för alla kulturtidskrifter. Pratar man med folk som arbetar med mer kommersiella tidskrifter, häpnar de när de får höra vad vi har för budget, de fattar inte att man överhuvudtaget kan göra en tidskrift för de pengarna.

Vad är en tidskrift? Medan den alldeles övervägande delen av tidskriftsstödet fortfarande går till tryckta tidskrifter rusar den digitala utvecklingen vidare. Nu kan snart sagt vem som helst publicera artiklar på nätet. Och det finns ett oräkneligt antal bloggar om politik, litteratur, livsstil och mycket annat.

Hur drar man från kulturrådets sida gränserna idag när stödet uttalat ska vara teknikneutralt? Är till exempel Bokhora en blogg eller en tidskrift på nätet?

– Det är förstås en stor fråga för oss, säger Håkan Forsell. Utvecklingen handlar ju inte bara om en ny form av utgivning, utan med den nya tekniken hamnar gamla affärsmodeller i kris, läsvanor förändras radikalt och det sker en tilltagande mediekonvergens som ingen ännu kan säga vart den ska leda.

Men han anser ändå att det vid bedömningen av nättidskrifter inte är så svårt att skilja en redaktionell publikation från en blogg. Åtminstone inte än så länge. Han påpekar också att många som är verksamma inom kulturtidskriftsbranschen har sin bakgrund i fanzineutgivning och avantgardistisk kulturproduktion och att de av både hantverksmässiga, estetiska och kanske också nostalgiska skäl hållit fast vid offset-trycket. Den digitala formen har därför lämnats till andra aktörer. Men detta kan förändras blixtnabbt och då kommer kulturtidskriftsfältet att se annorlunda ut.

I dagsläget är det bara 16 helt elektroniska tidskrifter som får stöd. Och någon markant ökning av antalet ansökningar från nättidskrifter har inte syns till, säger Mårten Lempert.

– Jag vet inte varför det är så. Det är heller inte kulturrådet som ska styra den utvecklingen, framhåller han. Vi vill varken styra kulturtidskrifterna bort från det tryckta mediet eller tvinga dem att trycka. Numera kan tryckta kulturtidskrifter i sin ansökan även söka stöd för eventuell elektronisk publicering, och det gjorde två tredjedelar av de tryckta tidskrifterna senast.

Siri Reuterstrand driver idag, tillsammans med Christer Wigerfelt, nättidskriften Alba.nu. Den startades 1996 och är därmed den äldsta helt nätbaserade tidskriften i landet och är också en av de publikationer som mottar tidskriftsstöd (75 000 kr). Hon säger att Alba på ett sätt kan ses som en fortsättning på den nedlagda KRUT, som hon också varit del av redaktionen för.

– Vi lade ner KRUT av ekonomiska skäl. Vi orkade inte

driva två tidskrifter genom huvudsakligen ideellt arbete. Vi valde att gå vidare med Alba.nu – där kan vi både ta upp sådant som vi tidigare skrivit om i KRUT men även helt andra saker, eftersom vi i nättidskriften har ett bredare urval av ämnen. Publiceringsformen ger en stor frihet, för det är inte, som man kanske tror, att nätpublicering leder till snuttifiering och förenkling. För oss är det tvärtom. När vi är oberoende av tryckkostnader och förutbestämda format kan vi publicera längre och mer djupgående artiklar än vi skulle ha kunnat göra i tryckt form.

– Stödet har gett oss lite bättre resurser att utveckla webbsidan, men framför allt ser vi det som ett erkännande för tidskriften, säger Siri Reuterstrand.

Rika och fattiga. För somliga av de stödda kulturtidskrifterna kan man verkligen tala om ett bidragsberoende. De skulle knappast existera, i varje fall inte i den form de har idag, utan stödet från staten. Men det finns tidskrifter på området kultur och samhällsfrågor som är både påkostade och professionellt redigerade och som inte har några pengar från kulturrådet.

Exempel är det borgerliga samhällsmagasinet Neo, det kulturkonserverade Axess Magasin och den nystartade recensionstidskriften Respons. Alla dessa har dock minst sagt solventa uppbackare – Neo stöds av Stiftelsen Fritt Näringsliv, Axess ägs av Ax:son Johnson-stiftelserna och Respons får pengar från bland andra Svenska Akademien, Vitterhetsakademien och Vetenskapsrådet.

Bonniers, som 2004 lade ner BLM, flaggskeppet bland svenska litterära tidskrifter, kommer nästa sommar att börja publicera en svensk edition av den anrika brittiska tidskriften Granta som ägs av filantropen Sigrid Rausing. Dessutom ger KF-ägda Tidningen Vi sedan 2008 ut den relativt breda litteraturtidskriften Vi läser.

Tidskrifter har kommit och gått genom decennierna. Det har många gånger varit djärva och innovativa projekt. Fast det är lätt idealisera i ett efterhandsperspektiv – för de inblandade har det inte alltid varit så roligt. Det inser man när man läser Johan Svedjedals stora monografi om den kanske mest legendariska av alla oberoende kulturtidskrifter, Spektrum, som utkom på 1930-talet med Josef Riwwin, Erik Mesterton, Karin Boye och Gunnar Ekelöf som redaktörer. Trots redaktionens aldrig sinande kreativitet (eller ibland just på grund av den) hamnade man gång på gång i publicistiska och finansiella knipor med ständiga bråk och oändlig bitterhet som följd.

Men ändå – den svenska litteraturen hade inte varit densamma utan Spektrum.

Så är det med tidskrifter. Deras värde kan sällan mätas i pengar och upplagor. Och deras betydelse står nästan aldrig klar förrän långt efter det sista numret presslagts.

”Det är lätt idealisera i ett efterhandsperspektiv – för de inblandade har det inte alltid varit så roligt.”

Utvecklingsstödet

Utvecklingsstödet är ett stöd för information, marknadsföring och distribution av kulturtidskrifter. Det kan inte sökas av en enskild tidskrift utan det centrala är att medlen kommer flera kulturtidskrifter till del och att det främjar synliggörandet och spridningen av dessa.

Det stöd som hittills fördelats för 2012 ligger på drygt 2,5 miljoner kronor.

Av dessa pengar har *Nätverkstan Kultur i Väst* fått det största bidraget, 1,4 miljoner kronor, för sitt arbete med att sprida tid-

skrifter, bl a kommissionsförsäljning inom ramen för projektet Kulturchock.

Tidskriftsverkstaden i väst får 400 000 kronor för sin funktion som teknik- och utbildningsresurs för tidskrifter.

Text Visuell Studio (Tidskriftsverkstaden i öst) får 400 000 för produktion av den digitala katalogen tidskrift.nu.

Medieverkstaden i Skåne får 400 000 för verksamheterna Tidskriftsbutiken och Tidskriftsverkstaden.

Bang och Galago får ett bidrag för en gemensam tidskriftsturné. ■

Vinnarna

23 tryckta tidskrifter fick 300 000 kronor eller mer i produktionsbidrag 2012

Glänta, 700 000 (+/-0)
Ord & Bild, 700 000 (+/-0)
Karavan, 650 000 (+25 000)
Bang, 600 000 (+/-0)
Paletten, 600 000 (+50 000)
10TAL, 550 000 (+/-0)
Teatertidningen, 500 000 (+25 000)
Konstperspektiv, 475 000 (+25 000)
Fronesis, 450 000 (+/-0)
Lira Musikmagasin, 425 000 (+/-0)
Divan, tidskrift för psykoanalys och kultur, 400 000 (+/-0)
Expo - demokratisk tidskrift, 400 000 (+100 000)
Lyrikvännen, 400 000 (+/-0)
Danstidningen, 325 000 (-25 000)
Nutida Musik, 350 000 (+25 000)
oeI, 350 000 (+/-0)
Provins, 350 000 (+/-0)
FLm, 325 000 (+25 000)
OrkesterJournalen, 325 000 (+25 000)
Arche (tidigare Psykoanalytisk Tid/Skrift), 300 000 (+/-0)
Bild & Bubbla, 300 000 (+25 000)
Opsis Barnkultur, 300 000 (+/-0)
Tidskriften Opera, 300 000 (+/-0)

7 nättidskrifter får 100 000 kronor eller mer i produktionsbidrag 2012

Dixikon, 150 000 (+25 000)
Utställningsetetiskt Forum, 150 000 (+50 000)
Tidningen Kulturen, 125 000 (-25 000)
Soundofmusic, 125 000 (+/-0)
Alba.nu, 75 000 (-25 000)
Konsten, 100 000 (+25 000)
Omkonst, 100 000 (+50 000)

Förlorarna

Nio tidskrifter fick minskat produktionsstöd 2012.

i&m, Invandrare & Minoriteter, 150 000 (-100 000)
Socialpolitik, 275 000 (-50 000)
Ordfront magasin, 200 000 (-50 000)
Danstidningen, 325 000 (-25 000)
Pockettidningen R, 150 000 (-25 000)
Diaspora, 50 000 (-25 000)
Suecia Polonia, 50 000 (-25 000)
Magasin Nlc, 25 000 (-25 000)
Medusa, 25 000 (-25 000)

Två tidskrifter som tidigare fått stöd (25 000) - Afghanistan-nytt och BiS (Bibliotek i samhälle) fick inga pengar alls. Invandrare & Minoriteter lades ner efter det negativa stödbeskedet.

an

– populärvetenskaplig och drogpolitiskt oberoende tidskrift med nyheter, reportage, debatt och forskning

Beställ via can.se eller telefon 08-799 62 17

Populär Arkeologi finns väl på ditt bibliotek?

Beställ annars en prenumeration nu för 2013 och få höstens nummer på köpet! Gå in på **www.popark.se**

Populär
Arkeologi

Veteraner som stretar på

Provins och Horisont är två renodlat litterära tidskrifter som trotsar tidens trend och envisas med att år efter år komma ut mot alla odds och...i papper.

Av **Annin ArABe**

"Ett litet under" att Provins finns kvar med tanke på hur många gånger den legat för döden, menar chefredaktören Erik Jonsson.

"Provins? Är det en amerikansk tidskrift?" Butiksbiträdena på min lokala PressStop-butik ser förbryllade ut när jag frågar efter den norrländska litterära tidskriften. Jag förklarar att det är en svensk litteraturtidskrift som har funnits i trettio år, och att jag faktiskt har kunnat köpa den i PressStop-butiker tidigare. De letar vi

dare i sin dator och skakar på huvudet: "Aldrig hört talas om. Är du säker på att du har köpt den i våra butiker?"

Kanske säger det något om mindre kulturtidskrifters synlighet i allmänhet. Kanske säger det också något om att Stockholms intresse är svagt för det kulturliv som inte utspelar sig i de egna kvarteren.

Många renodlade litteraturtidskrifter har lagts ner de senaste tio åren. I alla fall på papper. I viss mån har de kanske ersatts av nättidskrifter och bokbloggar. Men det finns också de som stretar på, envisas med att komma ut i pappersformat och med ett renodlat litterärt innehåll. Som stretar på trots dålig ekonomi och ständiga dödförklaranden av papperstidskriften. **Provins** och **Horisont** är två sådana. Dessutom två tidskrifter som trots detta lyckas hålla sig vitala och aktuella.

Kanske är en förklaring att båda tidskrifterna har varsitt litteratursällskap i ryggen och stark regional prägel. Provins ges ut av Norrländska litteratursällskapet. Horisont ges ut av Svenska Österbottens litteraturförening och har redaktörer både i Finland och i Sverige – tidskriften är på svenska.

–Det är viktigt att vi är kopplade till en litteraturförening och nu också är ett medlemsblad, säger Horisonts chefredaktör Peter Björkman, som är baserad i Sverige. Horisont är viktig i Österbotten där tidskriften ges ut. Det finns alltid en vital diskussion runt tidskriften som är livgivande. Att Horisont är en svenskspråkig tidskrift i ett land där svenskan är ett minoritetsspråk kan ha betydelse eftersom språk- och kulturfrågor brukar bli mer betonade i en minoritet.

Varför tror du att Horisont har överlevt så länge?

–Tidskriften är oberoende "på riktigt" och står utanför rätt många kottierier, jag tror att det bidrar till livskraften. Dessutom är det en tvålandstidskrift – som står på två ben – både vad gäller skribenter, prenumeranter och andra finansiärer, som kulturfonder och liknande. Det är en oavvislig styrka att ha två länder som sin hemmaplan.

Horisont startades 1954, fyra år efter grundandet av Svenska Österbottens litteraturförening. I Sven Willners riktlinjer för tidskriften skrevs vid starten att "något strängt utstakat program har vi inte för vår tidskrift, annat än att ge så allsidig information som möjligt om kulturella spörsmål, om litteratur, film, teater, bildkonst. Någon exklusivitet eftersträvas absolut inte, men popularitetssträvandet får inte heller leda till uttunning. Något måste man också ha rätt att fordra av läsarna."

–Ett skäl var nog att vara en österbottnisk kulturtidskrift som från provinsen kunde ta upp kampen med de huvudstadsbaserade. Det lokala näringslivet annonserade flitigt i tidskriften i början, säger Peter Björkman.

Dagens redaktion är också i stort sett fri när det gäller innehåll och utformning av tidskriften.

– Från Österbottens Horisont kan tidskriften fritt välja ut att skriva om det vi tycker är intressant. Det finns en tanke att publicera det som är bra oavsett vem som skriver det och oavsett eventuell politisk eller litterär korrekthet.

Tidskriften eftersträvar en 50–50 procents fördelning mellan de båda länderna. Redaktionen kommunicerar mest per mejl och telefon, men försöker också att träffas. Den i sammanhanget ovanligt omfattande recensionsavdelningen sköts av en rikssvensk redaktör för de rikssvenska recensionerna, den finlandssvenska redaktören får ta hand om de finlandssvenska.

Tematiskt har dock numren längre räckvidd än bara Finland-Sverige. Bland de senaste årens nummer hittar man temanummer om såväl afrikansk som tysk litteratur. Andra teman kan vara musiklyrik, eller enskilda författarskap, som tex poeten Eva-Stina Byggmästars. Biblioteksengagerade kanske också minns det omfattande nummer om folkbibliotekens framtid som kom ut häromåret – för övrigt ett av de nummer Peter Björkman (som också är bibliotekarie) själv är mest nöjd med.

Upplägget är klassiskt och traditionellt, Horisont är inte i första hand tidskriften för experimentella utvinningar. Men när jag frågar Peter Björkman om modernisering säger han att tidskriften faktiskt har förändrats en hel del på senare år.

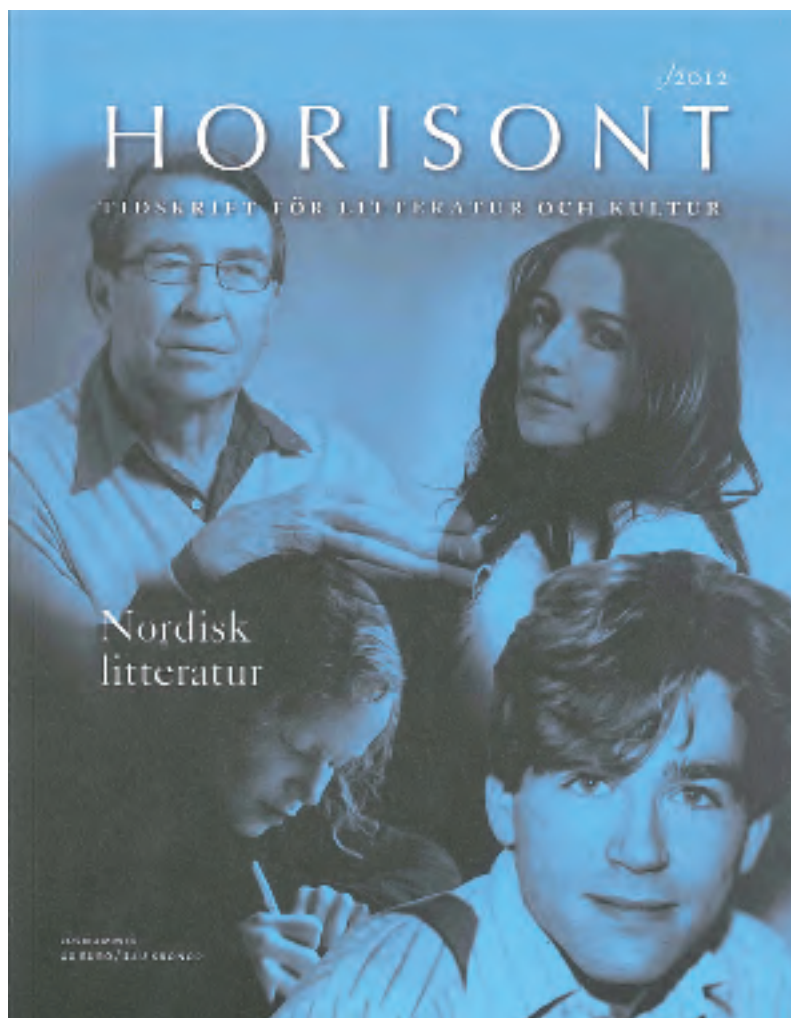
– Vi har moderniserat layouten och blivit något mer av en journalistisk tidskrift med intervjuer och kortare och mer lättlästa texter. Antalet ord per nummer har minskat i omfattning – layouten är luftigare och bilderna fler. Dock är vi inget renodlat journalistiskt magasin – utan ger också plats för fördjupning och längre texter av essäkaraktär. Det finns också en tanke att fortsätta ge plats för längre recensioner, där skribenten får skriva klart.

Vad tror du att Horisont har för roll i dagens svenskspråkiga litterära klimat?

– Horisont hade störst betydelse på 1970-talet om man ser till antalet prenumeranter. Men på 70-talet fanns det en större flora av livaktiga kulturtidskrifter. Som ”klassisk” kulturtidskrift har vi kanske en än större betydelse idag.

Norrländska litteratursällskapets tidskrift Provins har inte haft en lika problemfri levnadsbana som Horisont. Nuvarande chefredaktören Erik Jonsson säger att det egentligen är ”ett litet under” att tidskriften finns kvar med tanke på hur många gånger den legat för döden.

– För något år sedan roade jag mig med att gå igenom gamla styrelseprotokoll som behandlade tidskriftens

vara eller inte vara. Jag fann ekonomiska underskott på tiotusentals kronor, rekommendationer från styrelsemedlemmar om att ge upp, men också: starka veton mot nedläggning och heroiska räddningsåtgärder.

Idag beskriver han Provins som en ”trygg 30-åring” som har lagt de stökiga ungdomsåren bakom sig. Själv har han varit chefredaktör sedan årsskiftet 2010/11, och har hunnit sätta sin tydliga prägel på tidskriften. Provins idag är en djärv tidskrift som i ena numret kan ta upp äldre bortglömda norrländska författarskap, och i det andra kan ha ett temanummer om en experimentell poet som Aase Berg.

– Det borde vara varje litteraturtidskrifts syfte att samla en krets av skrivande och läsande människor nära inpå sig. Sedan knappt ett år tillbaka är vi ett gäng kufar som dagligen diskuterar och arbetar med innehållet i tidskriften. Jag tror att alla som följt Provins har kunnat se hur detta höjt kvalitén, gjort tidskriften mer oförutsägbar samt estetiskt tilltalande.

Förhållandet mellan Norrlands litterära liv och resten av landet, inte minst huvudstaden, är en viktig drivkraft, säger Erik Jonsson.

– Provins har ett klart och tydligt syfte: att belysa det stora mörkerområde som utgör halva landets yta, men som det aldrig skrivs om. Den ska vara en plattform ➔

→ för norrländska skribenter och konstnärer, samtidigt som den ska komplettera en skev bild av Kultursverige. Det har den gjort i 30 år. Likväl finns det material för 30 år till, också om man bara skulle ägna sig åt gamla bortglömda författare.

När jag frågar hur viktig Provins är för Norrlands litteraturliv korrigerar Erik Jonsson min fråga med att säga att Provins först och främst är viktig för hela det svenska kulturlivet.

– Tyvärr är inte nog många medvetna om detta. Rapporterna från litteraturscenen på den övre halvan av landet har varit undermålig sedan Olof Högborgs dagar, vi talar alltså om 100 år. Åtminstone här i Umeå är man fullt medveten om detta sorgliga. Man slår upp DN:s kulturbilaga, skrattar lite förnumstigt och tänker ”vad är det egentligen ni tramsar om där nere?”. Sedan styr man stegen mot någon av de författarbesök som äger rum i staden dagligen. Under kvällen deltar man i en kulturdebatt på ett bokcafé, för att, slutligen, gå till sängs med en trollbindande roman som aldrig recenseras i de stora drakarna.

Att uppmärksamma de bortglömda norrländska författare är ett sätt att använda historien som vapen, säger Erik Jonsson.

– När helst man känner behov av att uppmärksamma allmänheten om den genanta snedfördelningen av medieutrymme som tyvärr får till följd att författare i norra Sverige går miste om läsare, små nordliga kulturinstitutioner får mindre ekonomiskt stöd och fördomar om tröga och torftiga norrlänningar sprids, då är historien ett effektivt vapen.

– Varför fanns tex inte Elsa Forsgren, författaren till landets kanske starkaste feministiska roman, upptagen i Svenskt Författarlexikon? Möjligen för att hon var född i Vittangi, och inte hade samma förutsättningar som den lilla klick författare som rörde sig innanför tullarna?

Erik Jonsson är också en aktiv person inom andra delar av norrländskt litteraturliv, bland annat som koordinator för Umeås litteraturfestival Littfest. Det är bra för Provins att befinna sig mitt i smältdegeln säger han. Som ung redaktör har han lärt sig en hel del under resans gång om redaktionellt arbete. Och han är påtagligt stolt över sin tidskrift.

– Lagom till bokmässan kommer nästa kärleksbarn poppa ut. En liten passivt-aggressiv jäkel som förmodligen kommer göra mig ännu stoltare. ■

Provins

Utgivare Norrländska litteratursällskapet

Utkommer 4 ggr/år

Redaktion: 1 chefredaktör + redaktionsgrupp på 4 personer

www.eprovins.se

www.norrlitt.se/provins

Horisont

Utgivare Svenska Österbottens litteraturförening

Utkommer 6 ggr/år

Redaktion: 1 redaktör i Sverige, 1 i Finland. En av dessa är chefredaktör.

www.horisont.fi

**Har du gått BOOK-IT grundkurs?
Då har du även gått BOOK-IT Administration!***

Vill du ta nästa steg så gå vår BOOK-IT Administration II
- en kurs för dig som redan kan men vill lära dig mer.

Nyfiken?

Gå in på www.axiell.se/kurser/bookit

Välkommen till våra kurser.

*Vi har bytt namn på alla våra kurser för att göra det ännu tydligare för dig.

Nyhet!

I höst ser vi framemot att hålla vår första webbkurs.
Först ut är Axiell Arena Uppgradering.

Håll utkik - mer information kommer.

AXIELL
www.axiell.se

Prenumerera på tidningen med **KULTUR** – FÖR ALLA!

- ABF:s anrika kulturmagasin har förnyats.
- Fyra lyxigt fullmatade utgåvor per år.
- Texter av de bästa skribenterna.
- Lika allmänbildande som underhållande.

Fönstret är någonting så ovanligt som
ett kulturmagasin – för alla.

Endast 212 kr/år.
Prenumerera: 08-613 50 33
eller på: www.fonstret.se

Från Tirfing till A&N

Missbruk bland hemvändande soldater eller demoniseringen av kat som ett korståg mot dem som inte liknar ”oss” – det är exempel på texter utan moraliska pekpinnar från tidskriften Alkohol & Narkotika.

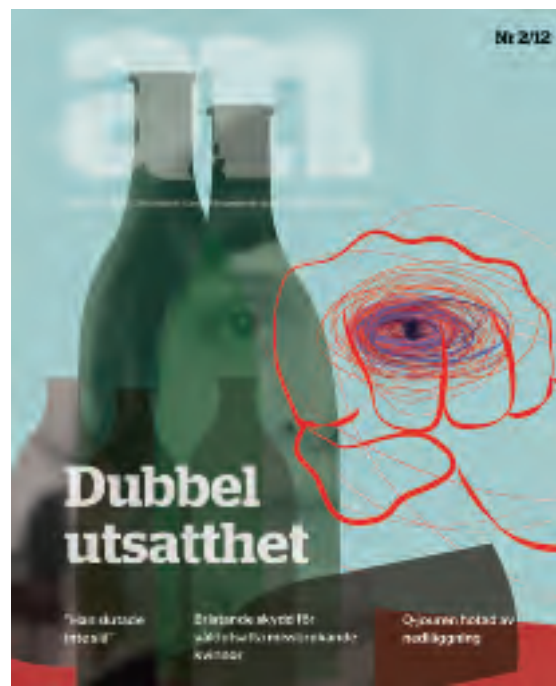
Av **Åsa Ekström**

De olika organisationerna i Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, CAN, är en brokig skara och man har sinsemellan inte alltid samma åsikt i politiskt kontroversiella frågor som exempelvis sprututbyte för narkomaner. Sveriges socialchefer, ABF, Hassela, IOGT-NTO, Lions Club, SKL är bara några av de 44 medlemsorganisationer som ingår i CAN. Förutom att publicera rapporter och undersökningar för att sprida information om droger ger förbundet även ut tidskriften **A&N, Alkohol & Narkotika**. Tidskriften startades 1907 – vilket gör den till en av Sveriges äldsta tidskrifter – av CAN i samarbete med Socialstyrelsen och motsvarigheten till det som förr hette Skolverket.

Präktigt och med varningar för rus av alla de slag? Nja. Staffan Hasselgren, redaktör för A&N, betonar att tidskriften inte vill vara ett propagandaorgan som enbart fördömer.

– Vi vill samla så mycket kunskap som möjligt, problematisera ämnen och låta olika åsikter komma till tals. Det är oerhört viktigt för tidskriftens trovärdighet och integritet att även kontroversiella åsikter får komma till tals, säger redaktören.

Vid en genomläsning av A&N kan man konstatera att tidskriften lyckas med att hitta nya vinklar och perspektiv kring tidigare väl kända teman. Spelberoende och hemlösas missbruk skildras ofta utifrån vetenskaplig fakta. Det är påfallande ofta som man utan moraliska pekpinnar speglar aktuella företeelser inom drogområdet. En artikel påvisar exempelvis att maxstraffen för narkotikabrott i Sverige ökat enormt sedan 1960-talet medan forskningen visar att missbruket för den skull inte har minskat. Artiklar om orimligt hårda straff (4–10 år) för narkotikabrott i förhållande till många andra brott, kan ha bidragit till att Högsta Domstolen ändrat straffpraxis vad gäller olika narkotikabrott. I ett specialnummer om kat skriver Staffan Hasselgren om hur demoniseringen av drogen kat framförallt kanske bottnar i en rädsla för det okända. Ett slags korståg mot dem som inte inordnar sig i systemet.

– Den brittiske forskaren Axel Klein menar att kriminaliseringen av kat riskerar att ytterligare förstärka utanförskapet bland individer som redan är marginaliserade på grund av klass, kön, etnicitet och religion, säger han.

Det är befriande att kunna läsa sociala reportage där olika ”case” varvas med rena faktaartiklar om tex det dilemma som hemtjänsten står inför när alkoholmissbruket bland äldre ökar.

Staffan Hasselgren har varit tidskriftens redaktör sedan 1995, dessförinnan arbetade han på Medicinsk Vetenskap. Han ansvarar för innehållet och skriver de flesta artiklarna. Det finns även en redaktionskommitté, som består av samhällsvetare, forskare och medicinare, som är ett stöd i arbetet med att kläcka idéer. Dessutom är ett antal fasta frilansar knutna till tidskriften.

Många artikeluppslag kommer från de övriga nordiska länderna via exempelvis den populärvetenskapliga webbplatsen popNAD (www.nordicwelfare.org/popnad/) som publicerar artiklar ur tidskriften Nordic Studies on Alcohol and Drugs, men också debattinlägg, reportage och andra artiklar inom alkohol-, tobak- och drogområdet – ett samarbete som föreningen Norden är delaktig i. Mycket av det som skrivs i tidskriften är som sagt vetenskapligt förankrat. Dock, när det tex gäller neuropsykiatriska symptomdiagnoser som ADHD är dessa ofta konstruerade utifrån kriterier enligt amerikansk psykiatrimodell. Staffan Hasselgren tycker att det är viktigt att vara kritisk och våga ifrågasätta resul- ➔

Foto: Åsa Ekström

– Man måste våga problematisera kring drogrelaterade frågor men utifrån kunskap och forskning, menar Staffan Hasselgren, chef-redaktör för Alkohol & Narkotika.

EXPOMERA®

WINTERTREE
Art.nr 690798

ALIIS EXPONERINGSGAVEL
Art.nr 690278L

Modern exponering i EXPOMERA serien!

Aliis är avsedd för gavelmontage på befintlig hylla med plats för 6 alt. 8 tidskrifter och förvaring av tidigare utgåvor bakom det dagsfärska exemplaret.

Läs mer på vår hemsida www.biketjanst.se

 **Bok &
Bibliotek**

Vi ses i monter E04:11
27-30 september

→ tat utifrån kunskap och forskning. Positiva resultat när det gäller behandling med amfetamin till barn kanske inte enbart ska fördömas utifrån en ryggmärgskänsla utan bedömas utifrån kunskap och fakta som att eventuella framtida missbruk bland dessa barn kan hävas genom självmedicinering.

–Låsta positioner när det gäller arv och miljö, dess betydelse och konsekvens, är alltför vanliga. Man måste våga problematisera kring frågorna men utifrån kunskap och forskning.

Ett förhållningssätt som naturligtvis innebär att tidskriften fått på tafs av exempelvis Scientologkyrkan, som driver behandlingshem som Narconon.

När det gäller respons kommer den ofta via mejl. Innehållet i A&N kan också förvandlas till nyheter i de stora mediehusens kanaler men alltför ofta ”glömmer” journalisterna bort att namnge ursprungskällan.

–Mitt arbete består framförallt i att läsa, läsa och återigen läsa. Jag läser allt från New York Times till IOGT- NTO:s medlemstidning Accent. Dessutom pratar jag naturligtvis ofta med forskare inom området.

A&N kommer ut med sex nummer per år och har ungefär 1 800 prenumeranter varav ett flertal är stora myndigheter. Tidningen är inte självbärande och saknar annonsintäkter.

–Vi är av flera skäl restriktiva med annonser. Tveksamt om vi skulle ta in annonser från Apoteket. Medan konferensannonser och behandlingsannonser kanske skulle kunna fungera.

Debattinlägg, information, kritisk granskning och populärvetenskapliga texter är viktiga inslag i A&N. På sikt ska man satsa på mer riktad marknadsföring av tidskriften och även lägga ut lite mer material på webben.

–Vi behöver vässa tidningen på webben. Idag lägger vi bara ut ett fåtal artiklar som man kan läsa via CAN:s hemsida. Där vill jag se en förändring även om pappers-tidningen är viktigast.

Sedan tidningen startades har den utvecklats från ren agitation i nykterhetsfrågor till en mer nyanserad tidskrift som tar upp ämnen som blandmissbruk, metadonmedicinering etc. Under de första 50 åren hade tidningen namnet Tirfing, efter ett svärd i den fornnordiska mytologin.

–Ett vackert svärd som bekämpade ondskan. Men faktum var att varje gång svärdet drogs så dödade svärdbäraren obönhörligen och det var kanske inte riktigt meningen, säger Staffan Hasselgren. ■

Alkohol & Narkotika

Ägare/förlag: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, CAN

Ansvarig utgivare: Björn Hibell/CAN

Chefredaktör: Staffan Hasselgren

Upplaga: 3 000 ex/nr

Prenumeration helår 6 nr: 250 kr

Specialbibliotek om droger

Bibliotekarierna Claes Olsson och Miriam Klint arbetar på ett av Nordens största specialbibliotek, CAN:s bibliotek med droglitteratur av alla de slag.

Av Åsa Ekström

Foto Åsa Ekström

Motboken i originaltryck är en liten detalj som avslöjar vilket slags specialbibliotek som Miriam Klint och Claes Olsson arbetar i.

Can står för Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning och i bibliotekets katalog Alcona kan man hitta det mesta om alkohol och andra droger men även material som rör spelberoende, doping, sniffning osv. Avhandlingar, böcker, rapporter, småtryck och tidskrifter står uppställda i hyllorna i biblioteket, som är större än man tror vid första åsynen. Beståndet består bland annat av 372 hyllmeter litteratur och 320 löpande och avslutade tidskrifter. Svenska Narkotikapolisförbundets tidskrift är exempel på sådant som går att finna i biblioteket. Att FN har en webbtjänst kallad UNODC World Drug Report är en typ av specialiserad kunskap som man kan få i det här biblioteket som även rymmer ett magasin i källaren.

Tidstypiska kampanjaffischer för nykterhetsrörelsen från 1920-1940-talet pryder väggarna både i biblioteket och i förbundets fastighet som ligger i centrala Stockholm och som har öppet dagtid på vardagar. Frågor om olika beroendetilstånd, de hemlösa situation och svenska skolelevs drogvänor är ett tvärvetenskapligt område som inbegriper samhällspolitik, folkhälsa, sjukvård, livstilsfrågor etc – vilket gör att biblioteket lockar till sig vitt skilda människor. Allmänheten

är naturligtvis välkommen även om studenter är i majoritet och då i synnerhet blivande socionomer, berättar bibliotekschefen Claes Olsson.

–Men det händer att även journalister och poliser hittar hit. Eftersom vi har så många studenter med flera olika lånekort i plånboken har vi avskaffat korten. Här går det lika bra att låna med vanlig legitimation vilket underlättar för de flesta, säger Claes Olsson.

Han har jobbat åtta år på CAN:s bibliotek och har ett yrkesförflutet på bland annat BTJ i Lund och som informatör på KB:s LIBRIS-avdelning. Genom ständig omvärldsbevakning har bibliotekschefen koll på det mesta som sker inom ämnesområdet. Inköpslistor, kontakter med olika förlag, sändlistor och departementservice tillhör de återkommande arbetsuppgifterna. En stor del av arbetstiden går till manuell hantering, och kontakter sköts ofta via mejl och telefon. Kollegan Miriam Klint har jobbat lite längre på biblioteket än vad hennes chef har gjort. Men innan hon kom till CAN-biblioteket arbetade hon på ett högskolebibliotek i Jönköping och har också erfarenhet av att ha jobbat på en narkomanvårdsavdelning på Långbro sjukhus, något som kan vara en tillgång i jobbet.

Claes Olsson och Miriam Klint delar på inre och yttre tjänst och alternerar.

–Det är naturligtvis mötet med användarna som är det som är roligaste i jobbet, konstaterar Miriam Klint som berättar att de vanligaste frågorna rör sådant som handlar om statistik.

I biblioteket finns unik litteratur inom ämnesområdet. Ända sedan 1900-talets början har material bevarats. Varje månad skickar CAN ut ett nyhetsbrev som också marknadsför biblioteket. Biblioteket puffar gärna lite extra för svensk litteratur inom ämnesområdet som exempelvis Magnus Hedmans självbiografiska missbrukshistoria.

Claes Olsson är ordförande i Elisad, European Association of Libraries and Information Services on Addiction. Ett 40-tal organisationer ingår i organisationen.

–Ett samarbete där vi gemensamt försöker lyfta biblioteksfrågor och ett engagemang som ger mig oerhört mycket i mitt arbete som bibliotekarie eftersom det ger kraft, säger Claes Olsson.

Det kan behövas eftersom det finns ett hot mot dessa bibliotek i världen. Fler än 25 specialbibliotek och databaser, specialiserade på alkohol och droger, har stängts. Medlemmar av det internationella nätverket för bibliotekarier och informationsspecialister på drogområdet (SALIS) varnar för att värdefull expertkunskap kan försvinna för alltid om nedläggningstrenden fortsätter. CANs bibliotek är i dagsläget inte hotat men har å andra sidan haft samma anslag under flera år.

–Vi får snåla på de dyra engelskspråkiga vetenskapliga tidskrifterna som exempelvis Addictive Behaviors som kostar 25 000 kronor om året. Den är bara en av flera tidskriftsprenumerationer som vi har sagt upp. ■

CAN:s bibliotek

Användning:

600 besökare/år

1200 lån/år

300 frågor/år (via e-post, bibliotekssystemet Mikromarc, telefon)

60 000 besök på hemsidan/år

Bli en fena på fiskar!

NATIONALNYCKELN
TILL SVERIGES FLORA OCH FAUNA

www.nationalnyckeln.se

Nyktert och lustfyllt

Av Åsa Ekström

På accents redaktion i Stockholm arbetar tre journalister med pappers- och nättidningen – en tidning som ägs av IOGT-NTO men som är tydligt fristående och där chefredaktören Pierre Andersson även är ansvarig utgivare. Tidskriften Accent har som uppgift att även granska den egna organisationen, poängterar Pierre Andersson. Han är en man som är road av ”journalistik, alkoholpolitik, folkrörelser och annat kul”, som han skriver på sin blogg.

Nyktterhetsrörelsen i Sverige lider ingen brist på pengar. Finansieringen till IOGT-NTO och dess tidskrift kommer från en av Sveriges äldsta speloperatörer, Miljonlotteriet, där hundratusentals människor köper skraplotter eller spelar online. Och, kan man undra, är inte detta ett moraliskt problem när många är spelmissbrukare?

– Pengarna går ju till förebyggande arbete vad gäller missbruk av alla de slag. Dessutom är det väl kanske inte så troligt att spelmissbrukare triggas igång av skraplotter. Men visst... det finns de inom rörelsen som anser att det är moraliskt förkastligt att tjäna pengar på spel, säger Pierre Andersson.

Accent är en liten nätt tidskrift på 50 sidor med hyfsat mycket bilder. Tidskriften vänder sig framför allt till medlemmarna, som domineras av 60-plussare men där de medelålders medlemmarna närmar sig täten. Och papperstidningen, som ofta finns som friexemplar på biblioteken, läses även av andra, ofta experter inom olika organisationer, politiker och samhällsdebattörer. Det är kanske logiskt, för historiskt har ju nyktterhetsrörelsen haft en stark ställning inom politiken, det finns med andra ord starka lobbyistkopplingar. Pierre Andersson ser naturligtvis positivt på att Accent når fler än medlemmarna.

– Accent vill informera med spetskunskap och på ett roligt sätt. Det ska vara lustfyllt att läsa en tidskrift som tagit ställning. Här ska man kunna hitta nyttiga artiklar som kan ge läsaren konkreta och användbara verktyg.

Mjölbybon Pierre Andersson pendlar tre dagar i veckan till jobbet i Stockholm och är relativt ny i jobbet som chefredaktör. Men han har redan hunnit snygga till tidningslayouten med hjälp av ETC Kommunikation och satsat på en riktigt bra hemsida för tidningen.

Pierre Andersson menar att satsningen på webben har gjort att tidskriften kunnat nå en bredare målgrupp av läsare.

– Den största utmaningen för mig personligen är nog

Fakta Accent

Ägare: IOGT/NTO
 Ansvarig utgivare/
 chefredaktör: Pierre
 Andersson
 Utgivning: 10 nr/år
 Upplaga: 30 000/nr
 varav 1300 är friex.
 Accent finns även
 som gratis taltidning

att fortsätta vägen framåt. För tidningens del är det viktigt att vi fortsätter att på ett rättvist sätt spegla allt som sker inom vårt bevakningsområde.

Nyktterhetsrörelsen IOGT-NTO består av 30 000 medlemmar i 24 olika distrikt vilket innebär ungefär 1 000 lokalföreningar. Något som sporrar tidningsmedarbetarna att lyfta på andan och besöka de olika orterna utanför huvudstaden. I artikelserien Sverigeresan gör tidskriften olika nedslag i landet (i nr 5 tex i Katrineholm) vilket är viktigt för balansen, anser chefredaktören. På en ort satsar man på kamratstöd för att förhindra alkoholmissbruk medan man på andra orter satsar på sociala företag. Accent skriver även om sådant som alkoholreklam riktad till unga, succén med en nykter Pride-festival, konsekvenser och kostnader av

alkoholvåldet mm. I nr 5 kunde man även läsa en artikel om Timbrorapporten som ifrågasätter betydelsen av en restriktiv alkoholpolitik.

– I Sverige har vi en utveckling som går åt två håll samtidigt. En där försäljningen av alkoholfria alternativ ökar med 30–40 procent och där det är mindre stigmatiserande att avstå från alkohol, och en utveckling där matkedjor som ICA propagerar allt högre för att få sälja vin i affären.

Uppslag till artiklar får man naturligtvis av allt som sker i omvärlden men framför allt av medlemmarna. Tidskriften har ett stort öra mot den egna organisationen och också mot nyhetsbyrån Drugnews, konkurrent och samarbetspartner på en och samma gång. Ett av de reportage som Pierre Andersson vill lyfta fram är tema-serien *Barn till missbrukare*.

– Där lyckades vi bra med riktigt fina texter i kombination med bilder som berättade något.

– Barn till missbrukare har ofta en överlevnadsstrategi för att klara sig och antar olika roller. Man brukar tala om clownen, ordningsmannen, rebellen osv. Vi hittade fem personer som själva identifierat sig i sina olika roller vilket resulterade i fina texter med fantastiska porträttbilder. En bild visar en allvarlig man med clownnäsa som berättar om hur han som barn skapade distans genom att skämta om det mesta. Ingen visste att hans pappa var alkoholist. Ingen frågade hur han mädde. ■

TÄNKT PÅ MILJÖN

SKANNA ISTÄLLET FÖR ATT TA KOPIOR

Nu introduceras en ny generation högkvalitativa bokskanners från Zeutschel i tuff design

2.750 kr/mån
avser 36 mån hyra

85.500 kr
exkl. moms vid köp

Minimerar kostnaden för kopiepapper
och reparation av trasiga bokryggar

- Användarvänlig och lättplacerad
- Snabb skanning i max A3-format
- Skannar i PDF, JPG och Tiff direkt till USB-minne
- Har automatiskt upprätning av skannad text
- Mot tillägg kan betalningsfunktion, bokvagga och bokhållare för vinkelskanning erhållas
- Serviceavtal tecknas separat

För mer information www.comprima.se , info@comprima.se
eller 08-594 633 61

Medlemmarna i fokus

Allt fler unga väljer bort alkohol. Tidskriften Motdrag – en tidning som gått från tabloid till glossigt magasin – ger de unga chansen att vässa argumenten för sitt ställningstagande.

Av Åsa Ekström

Fakta Motdrag

Grundad: 1981

Utkommer: 10 nr/år

Upplaga: 10 500 exemplar

Huvudmålgrupp:

Medlemmar i UNF mellan 13–25 år

Helårsprenumeration: 80 kr

1981 var Motdrag en texttung tabloidtidning med få bilder – de som fanns var i svartvitt. I dag är den i färg och mer av ett nischat glansigt magasin. Ungefär 8 000 medlemmar i Ungdomens nykterhetsförbund, UNF, får tidskriften Motdrag i brevlådan. UNF har hört till de störst växande ungdomsförbunden de senaste fyra åren, men förra året avstannade medlemsanslutningen. Syftet med Motdrag är att stärka de unga i deras uppfattning och ge dem stöd i argumentationen med andra ungdomar. Föreningslivet och engagerade människor får komma till tals i tidskriften. Chefredaktören Felicia Hedström, som även är ansvarig utgivare, har sitt arbetsrum i IOGT-NTO:s hus på Essingen i Stockholm. Där finns organisationen och dess tidskrifter som Motdrag, Accent samt Junis, Juniorförbundets tidskrift Struten samt NSF, Nykterhetsrörelsens scoutförbund. Redaktionen består av dess chefredaktör och det är hon som skriver det mesta i tidskriften. Ibland får hon även hoppa in som reporter åt Junis tidning Struten.

Felicia Hedström har några fasta frilansare och tar gärna emot texter av medlemmarna. Innehållet i tidningen ska granska och spegla det som sker i UNF. Mer komplicerade alkohol- och socialpolitiska frågor ska förklaras på ett lättfattligt sätt för de yngsta läsarna. I det senaste numret kan man få tips på hur man kan "pimpa" sin föreningslokal, läsa om en alkoholfri superblogg och om trivselgerillan på en skola i Jönköping. Motdrag satsar på bilder och det kan man även se i ett kul bildreportage om och med UNF-medlemmarna förr och nu: svartvita foton på 1970-talets medlemsmöten ställs mot 2000-talets UNF:are på hardcoremöten.

Under de sex år som Felicia Hedström har arbetat inom förbundet har hon sett en positiv utveckling där allt fler unga säger nej till fyllan. Samtidigt finns naturligtvis tendenser – främst inom storstadsområden – till att andra droger, som cannabis, blivit allt vanligare. Nästa nummer av tidskriften kommer att ägnas åt detta växande problem.

–Vi vänder oss till de som är mellan 13–25 år. Rent åldersmässigt är då reportage som visar på goda exempel, en ingång. I varje nummer skildras en medlems och en förenings goda arbete, berättar Felicia Hedström.

Motdrag fokuserar på nykter-

hetsfrågorna men tar även upp andra drogproblem som exempelvis nättdroger och cannabis. Samtidigt försöker chefredaktören att fokusera på mer interna ungdomsförbundsfrågor.

–Förr kunde demokrati beskrivas i ett bredare perspektiv medan vi idag har gått till att försöka nyscha innehållet mer. Det är medlemmarnas önskemål och känns rätt naturligt.

Tidskriften har under åren som gått förvandlats genom att av och till vara mer eller mindre extern/intern, berättar Frida Hedström. Personligen anser hon att det känns rätt logiskt att vara mer intern och skildra föreningen och dess medlemmar.

–Det är ju det som är det unika med Motdrag!

Tidskriften finns på skolor, bibliotek, ungdomsmotagningar där ungdomar, lärare, riksdagsledamöter och andra kan ta del av innehållet. Det svåraste med tidningsmakeriet är annars att på ett pedagogiskt sätt försöka förklara för IOGT-NTO vad en tidning är.

–Jag arbetar ju på kansliet och kommer väldigt nära den organisation som ska speglas och granskas. Den journalistiska integriteten är den största utmaningen. Även om jag som ansvarig utgivare slipper textgranskning av andra innan publicering så kan ju självcensuren ändå slå till. Det vill jag undvika, avslutar chefredaktören för Motdrag. ■

Bok & Bibliotek E04:09

WAGNER

www.wagnerform.se

Dagens Arbete är ett fackligt månadsmagasin med en upplaga på 430 200 ex.

Specialerbjudande till alla bibliotek!

Vi finns redan på många bibliotek, men inte på alla.

Ge även dina besökare chansen att ta del av ett månadsmagasin med brett innehåll.

Dagens Arbete är tidningen som avslöjar, förklarar och underhåller.

- Tidningen har namnkunniga krönikörer som Susanna Alakoski, Carl-Einar Häckner och Björn Ranelid.
- Dagens Arbete satsar på undersökande journalistik och har två gånger vunnit Guldspaden, Föreningen Grävande Journalisters utmärkelse för bästa avslöjande.
- DA värnar om det goda reportaget och har givit ut reportageboken *Kampen, sorgen, kyssen*, en antologi med 22 läsvärda reportage.
- Tidningen slår också vakt om bildjournalistiken och har stora bildreportage i varje nummer. Dessa har även resulterat i fotoutställningen *Da Capo* och en fotobok med samma namn.

☐ **Visst vill vi prenumerera till specialpris!**

Helår: 149 kr (ordinarie pris 297 kr)

Välj edition!

☐ IF Metall ☐ GS ☐ Pappers

Bibliotek

Adress

Postadress

Dagens Arbete

Svarspost
121 135 100
110 00 Stockholm

Vetenskapsjournalistik eller intern personalinformation?

Fritt debattforum eller kommunikationsstrategi för att visa upp framgångsrik forskning? Innehållet i tidningar och tidskrifter som ges ut av universitet och högskolor är en svårdefinierad mix där redaktionerna måste ta hänsyn till ledningens intressen utan att förlora i trovärdighet.

Av **mAriel ouise sAmuelsson**

Att nå ut, visa vad man gör och finnas "på kartan" är ambitioner som alltmer kommit att prägla också icke-kommersiella verksamheter som kommuner, institutioner och myndigheter. När det gäller universitet och högskolor är sådana ambitioner inte bara en stark trend utan också ett lagstadgat uppdrag. Enligt högskolelagen ska lärosätena, förutom huvuduppgifterna forskning och utbildning, uppfylla "den tredje uppgiften". Det innebär samverkan med det omgivande samhället och att informera om lärosätets verksamhet.

Tredje uppgiften är (till skillnad från forskning och utbildning) både ofinansierad och tolkningsbar. Men den satsning på en helt ny tidning som Högskolan i Borås gör kan definitivt ses som ett exempel på tredje uppgiften.

Tidningen *Magasin 1866* startades i januari och har hittills kommit ut med två nummer. Innehållet är i stort av traditionell magasinsskara med en mix av personporträtt och reportage, bland annat om Bibliotekshögskolan som i år firar 40 år.

–Det är vår nye rektor Björn Brorström som tog beslut om magasinet, berättar Annie Andréasson, som tillsammans med Ida Borensten och Jennifer Tydén ansvarar för redaktörskapet.

–Vi har tidigare haft ett veckoblad med interninformation till personalen, men *Magasin 1866* är något helt annat. Högskolan har vuxit och det är läge att visa upp vår verksamhet, våra forskare och den forskning som bedrivs.

Målgruppen definierar man som "vänner, konkurrenter och finansiärer" och ambitionen är ett professionellt magasin. *Magasin 1866* finns att läsa på nätet men identiteten är ett tryckt pappersmagasin.

–Det är ett medvetet val och del av strategin eftersom ett professionellt pappersmagasin märks mer än en tidning som enbart finns på nätet.

Titeln, *Magasin 1866*, syftar på att Tekniska Västskolan startades år 1866, en utbildning från vilken Högskolan i Borås emanerar.

–Det är en titel som kan fungera som storytelling, det ger tillfälle att berätta om högskolan och dess historia, säger Annie Andréasson.

Tidningar och tidskrifter som ges ut av universitet och högskolor är organisatoriskt oftast en del av kommunikations- och informationsenheterna och på det sättet nära knutna till ledningsgruppen.

Det skiljer svenska lärosätetstidningar från motsvarande tidskrifter i Norge och Danmark, som har en friare roll. När Oslo universitet förra året höll en nordisk konferens på temat "Frihet för universitetstidningar", föranledde det Annica Hulth på kommunikationsenheten vid Uppsala universitet, att i tidningen *Redaktören* reflektera över skillnaderna.

Ett exempel är att det i Norge utfärdas särskilda fribrev, "redaktörsplakat", för att garantera oberoende och frihet i debatt och redaktionellt urval.

Annica Hulth konstaterar i sin text att även om också svenska lärosätetsredaktioner arbetar självständigt är det "ofta lite luddigt var gränserna går för den redaktionella friheten".

–En tidning måste vara trovärdig också för universitetets anställda, säger Allan Eriksson, chefredaktör och ansvarig utgivare för *GU-Journalen*, nyhetstidning för Göteborgs universitet.

Han anställdes 1997 då det ansågs att universitetet hade behov av en seriös tidning, behov av något utöver informationsbladet till personalen.

–Vi fick från början mycket synpunkter. Många upplevde den som alltför styrd av ledningen.

Man satsade då på att utveckla *GU-Journalen* i mer journalistisk riktning, vilket togs väl emot, men som också har lett till konflikter med universitetsledningen.

Mest laddat blev det i samband med den så kallade Gillberg-affären då *GU-Journalen* anmälades för brott mot arbetsmiljölagen av forskare som upplevde sig

kränkta av tidningens rapportering om konflikten kring Gillberg-gruppens forskning.

– Tidningen ska vara fri och självständig och inte bara ledningens språkrör, men visa stor respekt för alla som arbetar inom universitet, säger Allan Eriksson som vid det här laget navigerat GUJournalen genom flera forskarbråk och andra känsliga frågor.

Idag är det inte den sortens akuta konflikter som oroar honom när det gäller tidningens framtid.

– Om det finns något hot mot tidningen så är det snarare organisatoriskt, det pågår en stor omorganisation inom universitetet och frågan är var GUJournalen hamnar i den.

Om den blir en del av linjeorganisationen och därmed hamnar närmare ledningens kansli, kan det påverka tidningens oberoende.

Ett annat hot mot tidningens identitet och roll vore, enligt Allan Eriksson, en övergång från att idag primärt vara en papperstidning som också kan läsas digitalt, till enbart digital utgivning.

Men trots den digitaliseringsiver som präglar alla diskussioner om tidningsutgivning är det inte självklart att nättidningar är det som läsarna vill ha.

LUM, Lunds universitets magasin, har nyligen låtit göra en enkät som visar att LUM-läsarna vill behålla tidningen i pappersform. LUM, som har funnits sedan 1968, har idag en upplaga på 14 000 exemplar. Hälften av upplagan sprids till läsare utanför universitetet som bland annat får ta del av aktuell forskning, genom populärvetenskapliga artiklar.

I den ymniga floran av publikationer om vetenskap och forskning finns också exempel där man satsat på enbart digital utgivning.

Vetenskapsrådet, som finansierar en stor del av den forskning som bedrivs på universitet och högskolor, lanserade i våras sin nya tidskrift Curie. Förutom reportage och nyheter relaterat till forskning är avsikten att den också ska bli ett forum för samtal och debatt kring forskning och forskningspolitik.

– Vi vill aktivt delta i samhällsdebatten, säger Vetenskapsrådets kommunikationschef Tomas Nilsson, som är den som har dragit upp riktlinjerna inför nysatsningen.

Samtidigt har Vetenskapsrådet avvecklat nättidningen Tentakel samt papperstidningarna Forska, Forskning&Medicin och TvärSnitt. Den sistnämnda är

en i sammanhanget anrik publikation som getts ut sedan 1980, först av Humanistisk-Samhällsvetenskapliga Forskningsrådet för att år 2000 övertas av det nybildade Vetenskapsrådet.

Att övergå från papper till enbart nätpublicering innebär en halvering av kostnaderna men det var, enligt Tomas Nilsson, inte främsta skälet till den digitala nyordningen.

– Enkäter som vi har gjort visar att forskare inte efterfrågar tryckt information och därför är internet den naturliga kanalen.

Men han lämnar dock öppet för viss omprövning. Kanske kommer man att producera också pappersutgåvor framöver, exempelvis kring särskilda teman. Även om Vetenskapsrådet främst inriktar sig på forskarsamhället avser man också att nå andra som kan tänkas vara intresserade av kunskap om och debatt kring forskningsrelaterade frågor så som anställda vid universitet och högskolor, medier och beslutsfattare inom sektorn.

Tomas Nilsson vill inte att Curie ska uppfattas som ”en strikt forskningsrådstidning” utan mer som ett fritt debattforum med krönikörer och bloggare. Det råder knappast någon brist på debattämnen, i forskarvärlden bubblar laddade frågor som exempelvis Open Access-publicering.

– Open Access är ett bra exempel på en fråga som Vetenskapsrådet som myndighet vill driva, säger Tomas Nilsson när jag undrar över i vilken utsträckning en myndighet kan och bör driva debatter.

Tomas Nilsson ser också ett behov av forum för kunskapsförmedling och fördjupade analyser, något han ofta saknar i ”alltmer metrofierade” dagstidningar. ■

Europeana Newspapers

Överallt arbetas det för att kunna erbjuda Open Access. Ett projekt är Europeana Newspapers. Det blir en del av Europeanas online-samling med miljontals bidrag från europeiska museer, bibliotek, arkiv och audiovisuella samlingar. Projektet Europeana Newspapers består av 17 europeiska institutioner som inom de närmaste tre åren ska förse Europeana med mer än 18 miljoner digitaliserade tidningssidor – utan några lagliga restriktioner och i fulltext. Fokus ska ligga på tidningar publicerade under första världskriget. På så sätt kompletterar Europeana Newspapers det löpande projektet Europeana Collections 1914–1918. Det projektet handlar om att digitalisera fotoalbum och föremål från första världskriget som medborgare i fem europeiska länder tidigare uppmanats leta fram i sina privata källare och förråd.

Projektet Europeana Newspapers samordnas och leds av Staatsbibliothek zu Berlin. Bland deltagarna finns British Library och andra nationalbibliotek (bl a Finlands) samt universitetsbibliotek.

BIBBLAN

**Bibliotekssystemet för
skolbibliotek/företagsbibliotek.**

Vi har ett fullständigt Internetbaserat biblioteksdatasystem med ISBN- och Libriskoppling.

BIBBLAN har speciella funktioner för massinläggning och läromedelsutlåning.

Inläsning av låntagare via Excel dokument.

Kostnadsfri uppläggning.

Kostnadsfri konvertering av poster från andra system.

Kostnadsfri support.

Känt för sin låga driftkostnad och höga tillgänglighet.

Låt budget gå till kärnverksamheten och inte tunga förvaltningskostnader.

www.BIBBLAN.se
Tel: 0500-595 000

Hur projektet framskrider framöver kan man följa på www.europeana-newspapers.eu.

Vetenskaplig information

Forskare och företag ska enklare och billigare kunna använda resultatet av offentligt finansierad forskning. I EU:s finansieringsprogram för forskning och innovation, Horizon 2020, som gäller för 2014–2020, är fri tillgång till vetenskapliga rapporter en allmän princip. Tillgången till vetenskaplig information som producerats i Europa ska säkras brett och snabbt. Från och med 2014 måste alla artiklar som publicerats med finansiering från Horizon 2020 göras fritt tillgängliga. Det ska ske på två sätt: "Gold Open Access", vilket innebär omedelbar tillgång online av utgivaren eller "Green Open Access", vilket innebär att forskare gör sina artiklar tillgängliga via öppna arkiv senast sex månader efter publicering, med undantag av artiklar inom samhällsvetenskap och humaniora, som får tolv månader på sig.

Murdoch-skandalens efterverkningar

Ska skvallerprensens övertramp förorsaka elände för den seriösa journalistiken? En ny lag kan hota pressen i Storbritannien i höst. Det finns skäl att erinra sig bakgrunden – den stora Murdoch-skandalen som började med avslöjandet att News of the World hackat sig in på en mördad skolflickas telefonsvarare för att få stoff. Efterverkningarna har varit stora ända sedan förra sommaren. Då avslöjades också att detta inte var ett enstaka fall utan flitigt förekommande. Kändisar som skådespelaren Brad Pitt och Harry-Potterförfattaren J.K. Rowling hörde till de avlyssnade, liksom ledande politiker och andra för medierna intressanta personer. I samband med avslöjandet tvingades Rupert Murdoch som bekant att lägga ner News of the World i juli 2011 och dessutom avstå från försöken att ta över hela kabeltv-kanalen BSkyB. Det skulle ha blivit den främsta tillgången i Murdochs enorma medieimperium News Corporation, som redan sågs vara störst i världen. Hur länge? På senare tid har det spekulerats i att Murdoch kan vara på väg att göra sig av med sitt tidningsimperium eftersom han i juli lämnade flera av sina poster i koncernen.

I samband med avlyssningsskandalen tillsatte David Cameron en utredning, kallad Leveson-utredningen (efter ordföranden, domaren Brian Leveson).

Kommissionens uppdrag är att granska mediernas arbetsmetoder och etik. Parallellt med kommissionens arbete har över 40 personer gripits och förhörts. I juli åtalades åtta personer, däribland chefen för Rupert Murdochs brittiska tidningar, Rebekah Brooks, samt Camerons före detta presschef, Andy Coulson, för delaktighet i avlyssningsskandalen. Enligt uppgift från åklagare finns det 600 avlyssningsoffer.

För nära kontakt

Medias uppgift är att granska makthavare, inte tjäna dem eller otillbörligt utnyttja dem för egna syften. I samband med avlyssningsskandalen visade det sig att pressens samröre med ledande politiker varit tvivelaktigt. Varför bytte Murdochs tidning The Sun åsikter inför valet 2010 och stöttade Tory efter att tidigare ha varit pro Labour? Hur ser förhållandet mellan politiker och media ut? Många toppolitiker har varit i medias blickpunkt. Nuvarande premiärministern David Cameron och de tidigare Tony Blair, Gordon Brown och John Major och andra ministrar i regeringen har alla fått vittna under sommaren.

Pressfriheten hotad

Kommissionens Leveson-utredning ska i höst komma med förslag till nya regler och ramar för medierna. Media fruktar inskränkningar i rättigheterna som kan försvåra journalisternas arbete. Det lär i så fall bli en het debatt som ger eko utanför Storbritannien.

Hoten mot pressfriheten växer i många länder, även i Europa. Det vittnar många rapporter om, bland dem en till Europarådet i juni. Problemen är hotelser, nya restriktioner och påtryckningar, förutom ekonomiska svårigheter, mediekoncentration, bristande källskydd och självcensur.

På många håll i världen är det betydligt värre. Enligt flera rapporter är mer än hälften av alla folken i centrala och östra Europa och Asien utan "fria media". Över hela världen har media tagits över av ekonomiska, politiska och kriminella intressen. Ständigt får vi läsa om övergrepp och mord på journalister. Inte ens Väst Europa är skyddat utan där sker en tillbakagång i mediefriheten i form av nya restriktioner och påtryckningar.

Starta och driva företag

Använd vår information och service

› Verksamt.se – företagarsajten

Samlad information och service från flera myndigheter på samma plats.
www.verksamt.se

› Starta företag – broschyren

Information på svenska, engelska och lättläst svenska från sex myndigheter.
www.verksamt.se/starta-foretag-broschyren

› Starta företag – checklistan

Gör din egen checklista på företagarsajten verksamt.se.
www.verksamt.se/checklistan

› Starta företag-dagen

Föreläsare från sex myndigheter informerar om start av företag.
www.verksamt.se/starta-foretag-dagen

Träffa oss på Bok & Bibliotek 27-30 september 2012

Företagsinformation på bibliotek

Träffa bibliotekarier från Malmö, Lund, Växjö, Göteborg, Tjörn, Stockholm och Gävle.

Vägledare från Göteborg

Göteborgs nystartskontor Mind Your Own Business hjälper till på vägen till ett eget företag.

Företagsinformation från myndigheter

Vi visar företagarsajten verksamt.se och svarar på frågor om företagande.
Hämta Starta företag-broschyren på svenska, engelska och lättläst svenska.

Starta företag inom kulturella och kreativa näringar

På verksamt.se finns nya guider för dig som vill starta företag inom till exempel Text- och litteratur, Bild- och form, Mode och design.

Du hittar oss i monter E04:21

Branschkollegor som ömsat skinn**Bibliotek för alla**

TpB:s tidning *Bibliotek för alla* har under året fått "en ny och tuffare skrud". Fyrfärg, tydlig vinjettering, generösa bilddragningar, människor i fokus, satsningar på omslag – mindre myndighet och mer tidskrift som andas energi. Uppdraget, att fokusera på läsnedsättningar och nyheterna i form av hjälpmedel på området, kvarstår. *Bibliotek*

för alla presenterar TpB:s olika verksamheter, har intervjuer med låntagare, boktips m m. Den vänder sig till personal på skolor, bibliotek, organisationer och privatpersoner. Tidningen utkommer med 4 nummer per år och finns att läsa i fulltext på TpB:s hemsida.

Bok & Bibliotek E04:09

WAGNER

www.wagnerform.se

Studera till
bibliotekarie
i en spännande
miljö!

Masterprogram i
arkivvetenskap
biblioteks- och
informationsvetenskap
museologi

www.kultur.lu.se

LUNDS
UNIVERSITET**LUM**

Lunds universitet har under våren arbetat med att revidera sin grafiska profil. Tanken har varit att skapa en tydlig och enhetlig bild av universitetet som genomskärar allt informationsmaterial. I samband med att universitetet fick en ny grafisk profil har även Lunds universitets magasin, *LUM*, förnyat sig som en följd av en läsvärdesundersökning som gjordes hösten 2011. Det är en "försiktig förnyelse" som främst kanske får genomslag i nytt typsnitt och vinjetter för att göra läsningen och det redaktionella materialet mer tillgängligt.

LUM utkom första gången 1968 och når idag samtliga anställda på universitetet och enligt uppgift nästan lika många ut-
anför. *Lum* utkommer med 9 nummer per år och upplagan är på 14 000 exemplar. *Lum* går att läsa i fulltext på universitetets hemsida. Läs mer om *Lum* på sid 24.

Barnboken

Under året som gått har man kunnat notera att flera av branschkollegorna bytt både utseende och form. I våras aviserade tex Svenska barnboksinstitutet att dess tidskrift *Barnboken* fullt och helt övergår till att bli en e-tidskrift (från och med årgång 35 2012).

Tidskriften grundades 1977 och dess första redaktör var Stefan Mählqvist, då anställd som kurs- och informationssekreterare. Sedan dess har namnkunniga redaktörer som Lena Kåreland, Eva Nordlinder och Lillemor Torstensson redigerat tidskriften. 2010 kompletterades den tryckta versionen med en digital. I och med övergången till en helt digital version – i praktiken blir *Barnboken* en Open Access-tidskrift där tillgången till artiklarna kommer att vara gratis – kommer alla artiklar att publiceras löpande i flera olika elektroniska format.

Tidskriften har fått en egen webbplats, www.barnboken.net, som blev tillgänglig i mitten av maj och där det finns möjlighet att söka bland artiklar, prenumerera på alerts om nya artiklar med mera.

Redaktör för *Barnboken* under 2012 är Åsa Warnqvist och i det nya redaktionsrådet ingår Björn Sundmark, docent, Malmö högskola, vetenskaplig redaktör under 2012, Mia Österlund, docent, Åbo Akademi, vetenskaplig redaktör 2013 samt Åsa Warnqvist, fil dr, Stockholms universitet, vetenskaplig redaktör 2014.

I redaktionsrådet ingår även ansvarig utgivare, Jan Hansson, chef för Svenska barnboksinstitutet.

BiS

Branschkollegan *BiS* – biblioteksdebatt från vänster – fick i början av året ny kostym (som vi också uppmärksammade i BBL nr 3/2012). Formatet är detsamma men layouten har piffats upp med ny *BiS*-logga, nytt typsnitt och fyrfärg. Redaktionsgruppen har förnygrats (redaktör i nr 1 var Johanna Dalmalm, i nr 2 Tobias Willstedt). Lennart Wettmark, som sedan tretton år haft huvudansvaret för innehållet och produktionen av *BiS*, finns kvar som ansvarig utgivare för tidskriften.

Författaren

Att Sveriges Författarförbunds medlemstidning *Författaren* fått en rejäl makeover blev man varse i samband med att 2012 års första nummer släpptes. Nytt format, nytt papper, elegantare layout, mindre fackförbund och mer tidskriftskänsla av traditionellt snitt. Och så författare eller översättare på omslaget – dvs utövaren i fokus.

Tidskriften *Författaren* bevakar författarvillkor både inom och utom landet, upphovsrätt, yttrande- och tryckfrihet, kulturpolitik, bokbransch och biblioteksfrågor.

I *Författaren* finns information om stipendier, priser och författaraktiviteter runt om i landet. *Författaren* når ut till medlemmarna i Sveriges Författarförbund - författare och litterära översättare. Bland externa prenumeranter återfinns bibliotek, kulturorganisationer, myndigheter och en bokintresserad allmänhet.

Upplagan är på 3 300 ex.

Hittills har man i sin nya kostym erbjudit välmatade nummer med texter intressanta även för den som inte är medlem i förbundet. Dessutom: numera finns *Författaren* som bläddringsbar pdf (fulltext) på SFF:s hemsida. Med andra ord läsplattevänlig. **hz**

Gallrad men inte saknad

En kritiserad gallring bland tidskrifterna i Riksdagsbiblioteket gav 150 000 kronor att göra annat för. Överbibliotekarie Gunilla Lillie Bauer menar att hittills har ingen saknat de fackförbundstidningar som plockats bort från hyllorna.

Kommunal arbetsmarknadschef Fredrik Liv Beckström protesterade i våras när Riksdagsbiblioteket gallrade ut 6 av 12 fackförbundstidningar. Hon tog även initiativ till ett upprop där flera andra företrädare för fackförbundens tidskrifter tillsammans med Journalistförbundet protesterade mot det som de kallade "utrensning" när arbetsmarknadsrelaterade och fackliga tidningar gallrades ut. Totalt 100 tidningar plockades bort ur Riksdagsbiblioteket och av dem var sex fackliga: Byggnadsarbetaren, Dagens arbete, Kommunalarbetaren, Lärarnas Tidning, Polistidningen och Skolvärlden. Även Arbetarskydd, Arbetsliv, Arbetsmarknaden, Du & Jobbet, EU & Arbetsrätt, Chef samt Hem & Hyra försvann som papperstidning. Av de 300 papperstidningar som finns i hyllorna idag är fem fackliga: Juseks tidning, Läkartidningen, Socionomen, TCO-tidningen samt LO-tidningen. Även detta har kritiserats eftersom fyra av dessa är tjänstemannaförbundstidningar.

Överbibliotekarie Gunilla Lillie Bauer menar att Liv Beckström var ute efter att göra politiska poäng men att det landade fel eftersom detta inte är ett regeringsbeslut.

– Bibliotekets beslut var riktigt eftersom tidningarna dessförinnan inte rörts på ett halvår. Dessutom har varje departement så kallade läsklubbar där flera av de utplockade tidningarna återfinns. Ledamöterna anser ofta att det optimala inte alltid är att läsa papperstidningar, säger Gunilla Lillie Bauer.

Genom gallringen och uppsagda prenumerationer har man sparat ungefär 150 000 kronor som kan användas på ett bättre sätt, menar Gunilla Lillie Bauer. Riksdagsbibliotekets uppgift är att förse riksdagen med goda beslutsunderlag och samlingarna byggs upp för att passa riksdagens behov. Ledamöterna och medarbetarna förser med information från mediebevakningstjänsten NewsWire. Via mobilen eller datorn når de enkelt tusentals medier, bland dem ett åttioatal tidskrifter som är utgivna av fack- och arbetsgivarorganisationer. På intranätet finns även en specialutvecklad omvärldsbekavningsservice med nyhetsmaterial från forskningsvärlden, politiska partier, myndigheter och organisationer. E-tidskrifter är populärt att använda sig av eftersom jobbet som riksdagsledamot många gånger innebär att man är på resande fot. Riksdagsbiblioteket är ett av världens få parlamentsbibliotek som är öppet för allmänheten.

– Ingen av Riksdagsbibliotekets användare har påtalat att de saknat de bortplockade tidningarna. Förmodligen för att man har tillgång till dem på andra sätt, konstaterar Gunilla Lillie Bauer. **Åe**

Riksdagsbibliotekets samlingar består av samtliga riksdagsdokument och lagar, litteratur och databaser inom samhällsvetenskap och juridik, tryckta och elektroniska tidskrifter, statliga utredningar, publikationer från statliga myndigheter, utländskt parlamentstryck och utländska lagsamlingar, dokument från Europeiska Unionen (eu), Förenta Nationerna (FN) samt ett flertal andra internationella organisationer.

Open Access på frammarsch

Stor Brit Annien har beslutat att alla statsfinansierade forskningsresultat ska göras gratis tillgängligt för allmänheten från år 2014. Anledningen är förstås att allmänheten redan har betalat för forskningen via skattsedeln.

Även eu-kommissionen har nyligen signalerat att Open Access ska gälla i framtiden. När man ska fördela åttio miljarder euro i forskningsanslag de närmaste åren förutsätts Open Access-publiceringar.

I Sverige gäller sedan 2010 att all forskning som finansieras av Vetenskapsrådet – myndigheten som fördelar statliga forskningspengar – måste göras gratis tillgänglig för allmänheten.

Open Access-förespråkarna gläds även åt en studie, som gjorts vid Svenska Handelshögskolan i Helsingfors, som visar att kvaliteten på Open Access-artiklarna är lika god som resultaten som presenteras i betaltidskrifterna. Forskarna menar att bland de tidskrifter som startats under de senaste tio åren fanns ingen skillnad i citeringsfrekvens mellan prenumerationstidskrifter och Open Access-artiklar. Ett resultat som nog glädjer de 5 000 forskare som protesterat mot dyra tidskrifter som de menar motverkar fri spridning av forskningsresultat.

Åe

SM

**i bokberättande
för bibliotekarier
i Borås 16/11 - 12**

**Tävling:
Vem blir årets BÄSTA
bokberättare?**

**Mer info:
boras.se/stadsbiblioteket**

BORÅS STAD

Lån och läsning av tidskrifter

I en tid när man diskuterar tidskrifters vara eller inte vara har Kristina Martinsson på samhällsvetenskapliga institutionen vid Umeå universitet, undersökt hur tryckta tidskrifter används på biblioteket.

Av Åsa Ekström

Det handlar inte om dagstidningar utan om tidskrifter som ges ut med fler än 4 nummer per år. Tidigare studier har gjorts i ämnet, bland annat vid Olofströms bibliotek 1980, som tex visade att män använder tidskrifter dubbelt så mycket som kvinnor. Flera bibliotek uppger att tidskrifterna kostar för mycket i tid och pengar. Några bibliotek har haft tankar på att spara på utgifterna genom att bara ta in tidskrifter när de efterfrågas. I mitten av 1990-talet gjorde bland annat biblioteket vid KTH i Stockholm och universitets- och högskolebiblioteken i Luleå, Stockholm, Lund och Göteborg kraftiga nedskärningar i tidskriftsbudgeten (10–20 procent) och avslutade flera prenumerationer. En tendens som även märks internationellt. En studie som gjorts i USA (*Collection Development in Public Libraries 2006*) visar hur tre bibliotek prioriterat när de dragit ner sina prenumerationer. Det stora biblioteket bland dessa tre med drygt 14 000 prenumerationer, behöll referens-tidskrifter och de mest populära titlarna. Det mellanstora biblioteket behöll titlar som var mest nyttiga för studenter, affärsidkare och i det livslånga lärandet. Lokala tidskrifter och de mest populära titlarna blev kvar. Det minsta biblioteket behöll de mest populära tidskrifterna samt e-tidskrifter för studenter.

När det gäller kulturvanor i Sverige har Kulturrådet gjort en undersökning som visar att det finns en tendens att allt fler yngre överger tidskrifterna till förmån för internet. Samtidigt har andelen bland äldre läsande kvinnor fördubblats (Kulturrådet 2008:84).

Kristina Martinsson har studerat ett förhållandevis litet bibliotek i Vännäs i Västerbotten, med 8 000 invånare, och därmed enklare kunnat studera de som läser på plats eller lånar hem tidskrifter.

Fastigheten som biblioteket ligger i är från 1920-talet och lokalerna kunde ha varit bättre anpassade för verksamheten. Enligt kommunens årsrapport finns drygt 2 700 aktiva biblioteksanvändare som lånar 10,3 lån/invånare. Tidskriftshyllan är centralt placerad invid entrédörren till biblioteket men många går förbi den, konstaterar Kristina Martinsson. Bättre läshörnor skulle kanske inbjudas till mer läsning men är inte realistiskt genomförbart i dagsläget. 30 biblioteksanvändare deltog i enkäten varav majoriteten, 19 stycken, var män. Trots det läste kvinnor och män ungefär samma antal tidskrifter eftersom kvinnorna läste fler tidskrifter per person (33/35).

Fallstudien i Vännäs gjordes under bibliotekets alla öppettider – vardag, lördag och även under kvällar. Kostnaden för tidskrifterna ligger på ungefär 50 000 kronor. För två år sedan lånades totalt 1 021 tryckta tidskrifter hem ur hyllans utbud på 96 titlar. Mer än en tredjedel av tidskrifterna är gratistidningar från olika studieförbund, kyrkan eller andra organisationer. Av bibliotekets 60 prenumarerade tidskrifter lånades 21 tidskrifter inte alls. Bara 16 av tidskrifterna hade över 1,7 lån per nummer. Observationerna som gjordes visar att ytterst få tidskrifter läses på plats med undantag för *Travvonden*. För männen fungerar biblioteket som en social träffpunkt eftersom de två gånger i veckan hänger på låset, pratar och ”skojar gärna om någon av dem blivit sen”. Tidskrifter som *Snöskoter*, *Hockey* och *Ljud & Bild* ligger i botten vad gäller antal utlån medan *Amelia*, *Antik & Auktion* och *Allt om handarbete* ligger i topp. Många säger sig läsa tidningen *Land* men prenumererar privat på den. Tidskrifter i kategorin kultur, barn och natur har låg utlåning.

På sikt hoppas den tidskriftsansvarige bibliotekarien att ha en dator med Press display och Masterfile för att kunna erbjuda service åt dem som inte har svenska som modersmål. ■

”När det gäller kulturvanor i Sverige har Kulturrådet gjort en undersökning som visar att det finns en tendens att allt fler yngre överger tidskrifterna till förmån för internet.”

	Lån	AntAL nr	Lån/nr
Hus & Hem	106	14	7,6
IcA-kuriren	103	45	2,3
Allt om trädgård	101	15	6,7
Amelia	95	26	3,7
Allt om handarbete/ Stickmagasin	76	12	6,3
Illustrerad vetenskap	63	18	3,5
Femina	49	12	4,1
Gör det själv	43	18	2,4
pc för alla	41	13	3,1
Land	38	50	0,8
Må bra	36	12	3
Antik & Auktion	36	12	3
Vi föräldrar	33	14	2,4

De fem mest lånade tidskrifterna på Vännäs bibliotek står för nästan hälften av alla utlån.

P. V. Supa erbjuder kompletta lösningar till bibliotek

Självbetjäningsautomater

Sorteringsanläggningar

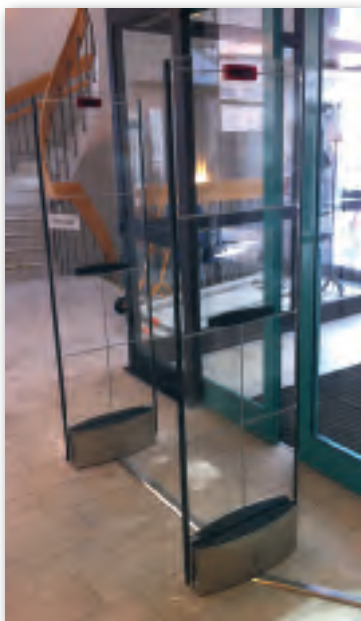
RFID-teknik

Hybridlösningar

Konverteringsutrustning

Stöldskydd

Etiketter och förvaring

***Besök oss på
Bok & Biblioteksmässa
och se våra nyheter i monter E02:01***

Huvudkontor

P. V. Supa Sweden AB

Jungmansgatan 16 A • 531 40 LIDKÖPING
Tel. 0510-608 00 • Fax. 0510-205 60

Försäljningsansvarig

Erling Magnusson

Mobiltel. 070-567 29 33

www.pv-supase • e-post: info@pv-supase

Så in i Norden – och lite Irland

Inför

Bok & Bibliotek

Av **henriette zorn**

Väl tajmat är det, säg inte annat: Just när det nordiska samarbetet firar 60 år, Nordiska Rådets litteraturpris delas ut för femtionde gången och nordisk litteratur upplever något av en internationell hajp då fixar Bok & Bibliotek ett nordiskt fokus på årets mässa som gräddes på framgångs- och jubileumsmoset. 56 författare från Danmark, Finland, Färöarna, Grönland, Island och Norge gästar årets mässa och sätter också en tydlig prägel på seminarieprogrammet. Finlands uppställning är mangrann med hela 18 författare, bland dem Monika Fagerholm, Rosa Liksom, Ulla Leena Lundberg och Merete Mazzarella. Från Norge kommer 14 författare – idel kändisar som Linn Ullman, Hanne Ørstavik, Roy Jacobsen, Jan Kjaerstad och Merethe Lindstrøm, som i år tilldelades Nordiska Rådets litteraturpris. Från Danmark kommer bla dronning Brøgger och Hanne-Vibeke Holst; från Island Einar Már Gudmundsson och Steinunn Sigurdardóttir och Sjon. Färöarna representeras av tre författare: Carl Jóhan Jensen, Marjun Kjelnæs, Tóroddur Poulsen, och Grönland av en: Julie Edel Hardenberg.

Utöver det väntas kring 200 personer delta i de kringaktiviteter som ordnas i medarrangörernas Nordiska ministerrådet och Nordiska rådets monter.

Ett mindre tema på årets mässa är Irland och irländsk litteratur som presenteras i ett tiotal seminarier. Åtta författare medverkar i "Röster från Irland", till dem hör Colm Tóbin, John Boyne samt Siobhán Parkinson. Erik Andersson, aktuell med en nyöversättning av James Joyces klassiker *Ulysses*, medverkar i två seminarier som smälter in i det irländska temat: "Denna dagen, ett liv" (torsdag kl 10.00) ett samtal mellan Erik Andersson, litteraturvetaren Sara Danius och journalisten Jan Gradvall om just *Ulysses*; i ett miniseminarium "En översättares vedermödor" (fredag kl 11.30) berättar Erik Andersson om det fyra år långa arbetet med översättningen av *Ulysses*.

Bland övriga utländska gäster märks exempelvis den fransk-columbianska politikern Ingrid Betancourt som berättar om sin tid som fånge hos FARC-gerillan (fredag kl 17.00). Samma tid (hur tänkte man här?) framträder också Anna Arutunyan, statsvetare och politisk repor-

Sjon.

Foto: hördur sveinsson

Monika Fagerholm.

Foto: Ida Rimehoff

Ingrid Betancourt.

Foto: melanie delloye

ter på Moscow News som skrivit *Tsar Putin*, en mycket kritisk bok om Putin och hans Ryssland.

Totalt består årets seminarieprogram av närmare 400 seminarier med 810 medverkande från 21 länder.

Den absolut första punkten i seminarieprogrammet och som nog kommer locka många av branschbesökarna är presentationen av Litteraturutredningens slutbetänkande (torsdag kl 10.00). Ett annat professionsanknutet seminarium handlar om det framgångsrika finska skolväsendet: Varför är eleverna i Finland så duktiga? Om nordiska skillnader i utbildningen (torsdag kl 12.00).

Strindbergsåret uppmärksammas också i en rad seminarier. Nyfiken blir man ju tex på seminariet Från Strindberg till Strage, om den svenska kulturjournalistikens historia. Medverkar gör Ulrika Milles, litteraturkritiker, Björn Wiman, kulturchef på DN samt pensionerade DN-medarbetaren Åke Lundquist, aktuell med boken *Kultursidan* som handlar om Dagens Nyheters kulturbevakning genom alla decennier.

Nobelglans blir det också när Tomas Tranströmer besöker mässan tillsammans med sin fru Monica. De är inbjudna av Svenska Kyrkans scen "Se Människan" som även kommer att göra en världsutställning, "Tranströmer i ord, bild och ton", där nobelpristagarens dikter tolkas genom fotografi. Utställningen startar i samband med att fotografierna ställs ut på mässan. Vidare blir det ett seminarium tillägnat poeten och nobelpristagaren: "Tranströmer, en mystiker som inte predikar" (torsdag kl 13.00).

Det har varit tal om en särskild satsning för att synliggöra biblioteken på årets mässa. Vari denna består är lite svårt att förstå. Det är tex färre biblioteksrelaterade seminarier i år jämfört med förra året.

Svensk Biblioteks förening kraftsamlar i vanlig ordning på Biblioteksscenen i E-hallen. Där blir det ett fullspäckat program under branschdagarna torsdag och fredag. Ett trettiotal programpunkter utöver prisutdelningar av Aniara, Greta Renborgs pris, Bengt Hjelmqvists pris och barnboksplaketter. Därtill "Heta stolen" – ett antal kortintervjuer med politiker och företrädare från intresseorganisationer som Gabriella Ahlström kommer att hålla i. I heta stolen kommer tex Christer Nylander (FP) och Tina Ehn (MP) – båda från kulturutskottet att sitta liksom riksbibliotekarien Gunilla Herdenberg, Anna Ekström från Skolverket, Karin Linder från DIK, Eva Bonnier från Förläggareföreningen, Kerstin Brunnberg från Kulturrådet och Gunnar Ardelius, ny ordförande i Författarförbundet.

Högdjur som tillfrågats men i vanlig ordning tackat nej är statsråden Lena Adelsohn-Liljeroth och Jan Björklund. Även Madeleine Sjöstedt, ordförande i SKL:s beredning för kultur och fritid har avböjt att medverka i föreningens heta stol. Synd.

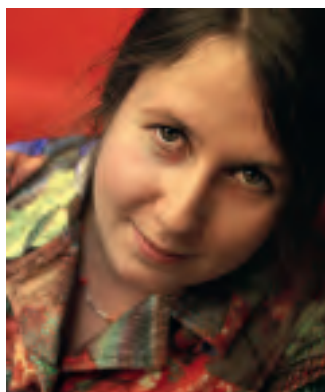
Till helgen tas sedan Biblioteksscenen över av Kultur i Väst, Region Halland och Bibliotekshögskolan. Och möjligen kan det vara idén bakom "Bibliotek12 – berättelsen" som åsyftas när man talar om särskild satsning. Man försöker samla de biblioteksrelaterade montrarna under en kam i E-hallen, fokuserat kring scenen och kaféet på mässan och erbjuder program i dagarna fyra istället för som tidigare i två.

Gunnar Södow, samordnare för "Bibliotek12 – berättelsen" utlovar ett varierat program på scen som i monstrar – allt i syfte att synliggöra biblioteken.

Förhoppningar finns att detta ska kunna utvecklas till en större nationell satsning. ■

Merete Linström.

Anna Anutunyan.

Suzanne Brøgger.

Ur seminarieprogrammet – bladad kompott:

TORSDAG:

16–17.30 Kulturpolitik – ett verktyg för mångfald och identitet i Norden?

Långseminarium bla om hur kulturpolitiken kan anpassas för att främja integration och delaktighet. En fördel i sammanhanget är förstås att man har någon kulturpolitik att tala om... Sverige representeras av, hm, Ibrahim Baylan...

FREDAG:

12.00–12.45 Montaigne för 2000-talet.

Ingrid Elam intervjuar Jan Stolpe om vad Montaigne har att lära 2000-talets människor.

Frågan är retorisk: ALLT.

Inte missa!

12.30–12.50 Grupp 8:s döttrar.

Karolina Ramqvist är en av dem och har skrivit en bok om det som utkommer i höst. Hur blir man kvinna i skuggan av en mamma som vikt sitt liv åt radikal-feminismen?

14.00–14.45 Delar av ett liv.

I sin fjärde, fristående memoarbok *Ute i livet*, om åren 1980–94, ger oss Per Wästberg en utvecklingshistoria, en tidskrönika och ett generationsporträtt.

Och möjligen sin bild av de år och händelser som återspeglas i dottern Johanna Ekströms bok från i våras *Om man håller sig i solen* – en uppgörelse med en uppväxt där sanningen definieras av hur väl man lyckas formulera sig.

Hon framträder också på mässan i ett seminarium. Nästan hela familjen samlad – skönt!

14.30–14.50 Havet är verkligheten.

Monika Fagerholm och Martin Johnson är aktuella med en bok som rymmer fyra lyriska essäer om havet genom historiska, litterära, miljövetenskapliga och journalistiska glasögon.

Och Monika som älskar att simma... vattnet är hennes element.

17.00–17.45 40 år med Alfons Åberg.

Födelsedagskalas med skaparen Gunilla Bergström och den danske familjeterapeuten Jesper Juul. Vem vet det kanske blir rena rama Norén...

LÖRDAG

10.00–10.45 Wallströms väg ut i världen.

Först Johnny Ramone och nu Margot Wallström – säga vad man vill men Bengt Ohlssons register är brett. För brett?

12.00–12.45 Vem är jag?

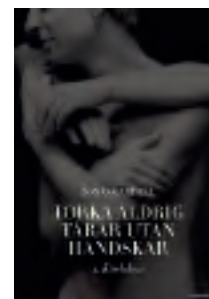
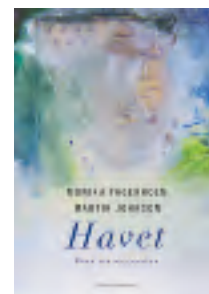
Mästarmöte i uppgörelsegenren: Johanna Ekström och Felicia Feldt och så Ingrid Elam som skrivit en bok om hur litteraturens "jag" använts i historien, och hur det återspeglar sig i vår tids litteratur. Är resten av familjen på plats?

12.00–12.45 Torka aldrig tårar utan handskar.

Jonas Gardell har i höst gett ut den första delen i en stor romansvit om aids-utbrottet i 1980-talets Stockholm. En av höstens stora bokhändelser...

13.00–13.20 Lyckliga i alla sina dagar.

Nina "Under det rosa täcket" Björks nya bok handlar om pengar och värden. Och om drömmar.

Extra

Nyhet!

3.950:-

Pris/st exkl moms

Showalot Ladder

Spännande nyhet för front-exponering av böcker eller för förvaring av pocket, talböcker etc. Mycket lättplacerad, utrymmessnål och flexibel tack vare sina flyttbara hyllplan.

4466 vit

4467 svart

Sätt samman två Showalot Ladder och skapa en fristående exponeringshylla.

Besök oss på
Bok & Bibliotek
och se alla nyheter på plats.
Vi finns i monter G01:19.
Varmt välkommen!

Allt!

Nyhet!

4.995:-

Pris/st exkl moms

Återlämningsvagn XL Plus

Multifunktionshylla på hjul. Perfekt bland annat som återlämningsvagn tack vare sin höga kapacitet och utmärkta exponeringsförmåga. Rymmer ca 135 normalvolymmer.

4572 vit/vitt

4573 svart/svart

Lek- och bokhylla Plus

En extra färgklick till barnavdelningen. Kul och inspirerande formspråk.

7630 Great White

7631 Dragon

7632 Orange

7633 Wave

4.395:-

Pris/st exkl moms

Ibland behöver man det där lilla extra för att få saker och ting att fungera.

Det där lilla extra utrymmet eller den där lilla extra detaljen som underlättar arbetet eller förbättrar biblioteksmiljön.

I år har vi utvecklat en lång rad produkter för att ge just den där lilla extra fördelen.

Välkommen till vår nätbutik och se dig omkring bland alla nyheter. Här finner du Extra Allt!

Eurobib[®]
direct

Nätbutik: www.eurobib.com Tel: 046-31 18 50 E-post: direct@eurobib.se. Part of Lammhults Design Group.

Torsdag 27 sept

10.00–10.45

Presentation av Litteraturutredningens slutbetänkande

Medverkande: Litteraturutredningens ordförande Tomas Lidman samt ledamöterna Annina Rabe, Martin Ingvar och Johanna Koljonen.
Arr: Litteraturutredningen

10.00–10.20 Mini

Folkbiblioteket – ett störtat pelarhelgon?

Vad finns kvar av de uppgifter som var folkbibliotekens grundpelare i början av 1900-talet och hur ser dagens grundpelare ut?
Medverkande: Joacim Hansson, Mats Myrstener. Samtalsledare: Anette Eliasson, bibliotekschef i Mölndal.
Arr: Bibliotek i Samhälle, BiS

10.00–10.20 Mini

Hur utformar vi framtidens skolbibliotek?

Med den nya skollagen och dess nya fokus på biblioteken.
Medverkande: Per-Arne Andersson, avdelningsdirektör på SkL.
Arr: Sveriges Kommuner och Landsting

10.30–10.50 Mini

E-plikt, digitala samlingar och framtida forskning

Medverkande: Bengt Neiss och Elisabeth Mannerfeldt, enheten för digital insamling.
Arr: Kungliga biblioteket

Bok & Bibliotek E04:09

WAGNER

www.wagnerform.se

www.demensbutiken.se

**Här hittar du
demensböcker,
demenshjälpmedel och
demenspresenter**

**Kvalitet och Kunskap
inom demensområdet**

11.00–11.45

Har vi någon svensk skönlitteraturpolitik?

Medverkande: Maria Ehrenberg, regionbibliotekarie, Region Halland, Linnéa Lindsköld, doktorand BhS, Högskolan i Borås, Christer Nylander, vice ordförande i riksdagens kulturutskott, Ann Steiner, docent, Lunds universitet, Signe Westin, enhetschef, Kulturrådet.
Moderator: Ulla Carlsson, professor och föreståndare Nordicom.
Arr: BhS, Högskolan i Borås, Kultur i Väst och Nordicom

11.30–11.50 Mini

Vem har makten över folkbiblioteken?

För hundra år sedan sjösattes en statlig folkbibliotekspolitik. I en ny antologi beskrivs och analyseras det politiska maktspillet kring folkbiblioteken under 100 år.
Medverkande: Anders Frenander, Jenny Lindberg, Anette Eliasson.
Arr: BhS, Högskolan i Borås

12.00–12.45

Nationella biblioteksstrategier. Nordiska erfarenheter.

Nationella biblioteksstrategier finns sedan några år i Danmark, Norge och Finland men inte i Sverige.
Medverkande: Gunilla Herdenberg, kB, Svend Larsen, Statsbiblioteket i Århus, Vigdis Moe Skarstein, Nasjonalbiblioteket, Oslo.
Moderator: Urban Rybrink, kommunikationschef, kB.
Arr: Kungliga biblioteket

13.00–13.45

Bibliotekariernas kompetens i framtidens bibliotek

Medverkande: Linnéa Sjögren, bibliotekarie vid Chalmers i Göteborg, Sofia Lundgren, student på Bibliotekshögskolan, Anna Åkerberg, bibliotekarie på Informations- och länecentralen i Malmö, Karin Linder, förbundsordförande dik, och Pernille Drost, bibliotekarie förbundets ordförande i Danmark.
Samtalsledare: Katarina Pietrzak, journalist.
Arr: dik akademikerfacket för kultur och kommunikation

14.00–14.45

Så bygger vi framtidens bibliotek

Medverkande: Maija Berndtson, biblioteksdirektören vid Helsingfors stadsbibliotek, Inga Lundén, stadsbibliotekarie i Stockholm och ordförande för Svensk Biblioteks förening.
Samtalsledare: Marianne Bargum, förläggare.
Arr: Finlandsinstitutet, FILI – Finnish Literature Exchange och Finlands ambassad i Stockholm

15.30–15.50 Mini

Tidningar – ett kulturarv för alla.

Om projektet Digidaily.
Medverkande: Heidi Rosén, Torsten Johansson, kB.
Arr: Kungliga biblioteket

16.00–16.45

Sociala medier och bokens framtid

Medverkande: Jan Nolin och Mathias Klang från Högskolan i Borås, Susanne Hamilton, bokförlaget Langenskiöld, Pelle Snickars, kB.
Arr: BhS Högskolan i Borås

17.00–17.45

Bra för vuxna, dåligt för barn?**Om barn och digital aktivitet.**

Medverkande: Kristina Alexandersson, chef för Internet i skolan, Ewa Thorslund, direktör Statens Medieråd, Amanda Stenberg, processamordnare, TioTretton, Elza Dunkels, lektor Umeå Universitet.
Moderator: Sara Sivre, kommunikatör och projektledare, Kultur i Väst.
Arr: BBc – Barnbibliotekscentrum Kultur i Väst, Institutionen Biblioteks- och informationsvetenskap/BhS, Högskolan i Borås.

Fredag 28 september

10.00–10.45

Digitalisering – är det verkligen så enkelt?

Medverkande: Björn Jordell, Riksarkivet, Gunilla Herdenberg, kB, och Torsten Hökby, Riksantikvarieämbetet.
Moderator: Urban Rybrink, kommunikationschef, kB.
Arr: Kungliga biblioteket

11.00–11.45

Modern förmedling av skönlitteratur i Nordens folkbibliotek

Medverkande: Mogens Vestergaard, bibliotekschef Danmark, Tuula Haavisto, stadsbibliotekarie Finland, Liv Säteren, stadsbibliotekarie Norge, Per Bergström, projektledare Sverige.
Moderator: Elsebeth Tank, stadsbibliotekarie i Malmö.
Arr: Svensk Biblioteks förening och Stadsbiblioteket i Malmö

13.00–13.20 Mini

Svensk skönlitteratur i världen

Medverkande: Johan Svedjedal, litteraturprofessor, Johannes Rudberg, kB.
Arr: Kungliga biblioteket

13.00–13.45

Skolbibliotek i Norden. Vad förenar, vad skiljer dem åt?

Medverkande: Britta Vejen, lektor vid Professionshögskolan ucc, Köpenhamn, Niels Damgaard, redaktör för nordisk NING för skolbibliotek, Carola Sjöblom, Årets skolbibliotekarie i Finland 2012, Helene Barrett, skolbibliotekssamordnare, Centrum för Pedagogisk Inspiration, Christina Green, ordförande Nordisk Skolbiblioteks förening.
Moderator: Fredrik Ernerot, skolbiblioteksutvecklare i Västra Göteborg.
Arr: Nationella skolbiblioteksgruppen

15.00–15.45

Från joller till frispråkighet – om barns rätt till språkstimulans

Medverkande: Kerstin Rydsgö, Institutionen biblioteks- och informationsvetenskap i Borås, Hugo Lagercrantz, barnläkare, Anette Eliasson, bibliotekschef, Astrid Frylmark, leg logoped.
Moderator: Gunilla Kindstrand, journalist.
Arr: Kulturrådet i samverkan med Region Halland, Kultur i Väst, Regionbibliotek Örebro/Västmanland, Regionbibliotek Gävleborg Uppsala och Talboks- och punktskriftsbiblioteket

Intelligenta bibliotekslösningar

Lyngsoe Library Systems

Lyngsoe Library Systems levererar marknadens mest omfattande sortiment av automatiseringslösningar till bibliotek med integration till alla olika bibliotekssystem. Vi har ett väl beprövat sortiment av självbetjäningssystem, sorteringssystem, RFID utrustning, software integration, service och support.

Besök oss i monter **E02:12 på Bokmässan** och hör vad vi kan göra för ditt bibliotek, eller kontakta Madeleine Öfwerström per telefon (+46) 703 830 980 / E-post mom@lyngsoesystems.se

www.LyngsoeLibrary.com · Library@lyngsoesystems.com

 **Lyngsoe
Systems**
elevating logistics

Biblioteken stör inte bokmarknaden!

Biblioteken tar strid för e-boken. I somras intensifierade Svensk Biblioteksförning sina ansträngningar för att hitta en hållbar modell för bibliotekens utlåning av e-böcker.

Av **Henriette Zorn**

Foto: Stefan Engström

Panelen i Almedalen: Från Birgitta Rydell från DIK som modererade, Jakob Kihlberg, Litteraturutredningen, Madeleine Sjöstedt, här inbjuden som ordförande i SKL:s kulturbedning, Niclas Lindberg, Svensk Biblioteksförning och Gunilla Herdenberg, nybliven riksbibliotekarie på KB.

Isamband med Publicer i gen av en helsidesannons i DN i slutet av juni, gick startskottet för en kampanj för att biblioteken även fortsättningsvis ska vara fria och oberoende när det gäller att köpa in och låna ut vilka titlar de vill. När kommersiella aktörer ensidigt kan begränsa bibliotekens tillgång till e-böcker via tex karens begränsas också bibliotekens möjligheter att fullgöra sitt uppdrag för demokrati och informationsfrihet.

Den aktuella helsidesannonsen som även publicerades i tidningen Fokus Almedalsnummer har rubriken "Säg hej till din nya bibliotekarie" och avbildar en äldre välklädd herre med högdragen uppsyn, i kostym med väst, röd slips, matchande näsduk i bröstfickan och klackringen som gjuten på ringfingret. Texten berättar om bibliotekens och förlagens olika syn när det gäller e-böcker på bibliotek och hur det påverkar bibliotekens möjligheter att fullgöra sitt uppdrag som informations- och kunskapsspridare, som läsförmedlare och som värnare av allas rätt till fri tillgång till kultur och kunskap i olika publiceringsformer och format, även digitala.

Med udden riktad mot storförlagen, dvs Bonniers och Norstedts, men även mot ansvariga politiker, avslutas annonstexten med:

"Din nya bibliotekarie gillar pengar mer än böcker och äger ett stort förlag. Är det så vi vill ha det? Vad säger våra ansvariga politiker?"

Annonsen följdes upp av ett seminarium under Almedalsveckan som Svensk Biblioteksförning och DIK arrangerade. Under rubriken "E-boken – på biblioteket för att stanna", diskuterade en panel bestående av Madeleine Sjöstedt, här i egenskap av ordförande i SKL:s kulturbedning (och marknadsliberal folkpartist och ytterst ansvarig för Stockholms stadsbibliotek – många hattar blev det och mer och mer oklart vilken som just var på) Gunilla Herdenberg, riksbibliotekarie, Jakob Kihlberg, sekreterare Litteraturutredningen och Niclas Lindberg, generalsekreterare Svensk Biblioteksförning. Birgitta Rydell, förbundsdirektör på DIK, modererade.

Man hann lyfta ganska många och viktiga frågor kring e-bokens vara eller icke vara på biblioteken och vilka roller som respektive organisationer kan tänkas ta i framtiden. Från SKL:s sida kan man, enligt Madeleine Sjöstedt, till exempel tänka sig att företräda kommunerna i samtalen med förlagen när det gäller att hitta lösningar som passar både marknaden och biblioteken. KB kan tänka sig att ta en aktiv roll när det gäller att tex samordna det som redan gjorts tillgängligt på eget initiativ av biblioteken. Det man ser framför sig är skapandet av ett nationellt e-boksarkiv. Det stod också klart att man nog inte ska hysa alltför stora förhoppningar på vad Litteraturutredningen kommer att föreslå på e-boksområdet. Litteraturutredningens Jakob Kihlberg aviserade "breda analyser där man tittar på strukturerna, regelverket och hur man ska se på det hela på sikt". Bakbunden som man är i utredningen, eftersom man ingenting får föreslå som kostar, gjorde utredningens sekreterare helt klart att en ersättningsmodell för e-böcker liknande den som finns för tryckta böcker i form av Bibliotekersättning inte är aktuellt på e-boksområdet. Det är ett system som hör den fysiska världen till.

–Snarare ska analysen av bibliotekersättningen som utredningen gör, tydliggöra att den INTE ska omfatta e-böcker.

I det sammanhanget gav Niclas Lindberg, Svensk Biblioteksförning, Litteraturutredningen ett inspel:

–I takt med att en digital utlåning ökar minskar sta-

”

Folk som läser böcker, köper även böcker. Om biblioteken har bra förutsättningar kommer man att fostra generationer av bokälskare – och bokälskare är också bökköpare. Så har det alltid varit och ingenting har förändrats bara för att böckerna har blivit digitala.

tens insatser i det litterära systemet – Biblioteksersättningen minskar ju på grund av färre utlån av fysiska böcker, vilket innebär en besparing för staten. Samtidigt skyfflar man över kostnaden på kommunerna som genom sina affärsmodeller får skapa ett ersättningssystem för e-böcker. Jag tycker att utredningen kan fundera över om det är rimligt att statens ekonomiska insatser i det litterära systemet minskar. Någon form av omfördelningen borde rimligen vara aktuell.

När publiken släpptes in var Erik Fichtelius, chef för Utbildningsradion, den första med en lika ironisk som provokativ fråga till panelen: Hur ser ni på att ni förstör för den kommersiella marknaden när ni lånar ut böcker gratis?

Det här med att man ”stör marknaden” är nämligen något UR – som i likhet med folkbiblioteken tillgängliggör material av intellektuell karaktär till allmänhetens nytta – ofta får höra. Det finns klara paralleller mellan public service och folkbiblioteken vilket e-boksfrågan aktualiserar. På UR har man efter många och långa förhandlingar med den upphovsrättsliga paraplyorganisationen Copyswede löst problemet medelst kollektiva avtalslicenser och det kostar, många miljoner, vilket förutsätter medel från det offentliga.

Niclas Lindberg var väl den i panelen som mer uttömmande svarade Fichtelius.

–Det är inte riktigt så enkelt att vi ”stör” marknaden. Det finns skäl att tro att biblioteken i viss mån driver den litterära marknaden genom att de introducerar, guidar och förmedlar författarskap och litteratur som annars inte skulle ha lika lätt att nå ut och bli synliggjord. Det finns exempel som visar att man även har en ömsesidig nytta där man inte bara stör marknaden utan också är marknaden och driver den i flera avseenden.

Han poängterade fler än en gång vikten av att försöka hitta lösningar där parterna kan mötas i två grundläggande principer: den om en fungerande marknad och den där biblioteken kan tillgängliggöra allt material för sina användare.

–För mig som biblioteksföreträdare är det självklart: finns det ingen marknad finns det inga e-böcker och då

Läs mer på *Aktuellt från Svensk Biblioteks-förening*, sid 65.

heller inga e-böcker att tillgängliggöra för någon – en värdelös situation.

Anna Troberg, partiledare för Piratpartiet, tackade Svensk Biblioteks-förening för att biblioteken står på sig i diskussionerna med förläggarna.

–Biblioteken ”stör” inte bokmarknaden, de är en förutsättning för bokmarknaden och det har de alltid varit: Folk som läser böcker, köper även böcker. Om biblioteken har bra förutsättningar kommer man att fostra generationer av bokälskare – och bokälskare är också bökköpare. Så har det alltid varit och ingenting har förändrats bara för att böckerna har blivit digitala.

Nja, bortsett då från den kluriga frågan som allting i grund och botten kretsar kring: hur skapa ekonomi i något som är ett knapptryck bort.

Förläggareföreningens vd, Kristina Ahlinder, önskar en lösning för e-böcker liknande den som finns för pappersböcker – en balans mellan en ”kommersiell blomstrande fin marknad” och biblioteksutlåning. Samtidigt avvisar hon den e-boksmarknad (den enda som biblioteken i dagsläget trots allt utgör.

–Vi har ingen kommersiell marknad för e-böcker idag. Den finns inte. Över 90 procent av all försäljning av e-böcker idag går till biblioteken till ett mycket lågt pris och förlagen får inte sina kostnader täckta.

Biblioteken måste kunna erbjuda e-böcker – det var man i panelen ganska enig om, liksom att biblioteken kan göra ganska mycket själva genom att ta egna initiativ.

–Om inte biblioteken kan erbjuda e-böcker i framtiden kommer biblioteken att förlora sin plats i samhället. Anledningen till att vi har ett bra och väldigt väl fungerande utbyggt bibliotekssystem i Sverige som bekostas av offentliga medel, är ju att man från politikens sida anser det vara nödvändigt för ett samhälle i utveckling, för fri

information, för demokrati och för yttrandefrihet. Det är avgörande för ett samhälle i utveckling, sammanfattade riksbibliotekarien det hela träffande och vältaligt.

Lika oroliga som förläggarna kan vara för att e-boken etablerar sig som något som bara är gratis i användarnas medvetande, lika oroliga kan biblioteken vara för att användarna ska vänja sig vid att biblioteken är en plats där man kan låna allting utom e-böcker, menade Niclas Lindberg när han argumenterade för e-boken på biblioteken.

–Om det användarmönstret sätter sig och e-boksmarknaden plötsligt tar fart då har användaren redan lärt sig att till biblioteket går man mer och mer för att det har ett slags antikvariatsfunktion där det finns pappersgrejor. Men den digitala boken får man köpa.

–Blir biblioteken kommunala antikvariat för pappersböcker, då undrar jag hur många som i slutändan kommer att tycka att dessa är viktiga att betala för. Om biblioteken inte vid varje teknikskifte kan tillhandahålla information, litteratur och kunskap i de format som är på gång, då blir man omsprungnen. Därför vill vi vara med nu. ■

IFLA Code of Ethics

Av Henriette Zorn

Under 2011 och 2012 har en arbetsgrupp inom IFLA:s FAIFE-kommitté berett ett utkast till en etisk vägledning för bibliotekarier och informationsspecialister (IFLA Code of Ethics for Librarians and other Information Workers). IFLA:s medlemmar men även andra har bidragit med synpunkter. Till grund för arbetet har arbetsgruppen samlat in närmare fyrtio etiska vägledningar från bibliotekarier världen över och lagom till IFLA:s årliga kongress i Helsingfors i augusti kunde så en slutlig version presenteras.

Den etiska vägledningen är tänkt att fungera som ett stöd och en inspiration, en uppmuntran till professionell reflektion. Den kan också vara till hjälp när man ska utvärdera eller revidera riktlinjer nationellt. Det betonas att den inte på något sätt är bindande eller att den ska ersätta redan befintliga etiska riktlinjer.

Varför behövs en etisk vägledning? Ja, från FAIFES sida menar man att bibliotekarier världen över i sin vardag så gott som dagligen ställs inför situationer som kräver ett etiskt förhållningssätt.

Riktlinjerna finns på IFLA/FAIFES hemsida och föreligger i en kort och i en längre version. En ännu kortare och översatt version av de sex punkterna följer här:

1. Tillgång till information

Kärnan i uppdraget är att säkerställa allas tillgång till information – för personlig utveckling, utbildning, kulturella upplevelser, delaktighet i och förbättringar av demokratin. För detta ändamål ska alla former av censur bekämpas, tillhandahållandet av tjänster och samlingar utan kostnad för användaren stödjas och största möjliga tillgänglighet ges till såväl fysiska som digitala tjänster.

2. Ansvar mot individer och samhälle

För att främja integration och bekämpa diskriminering får ingen nekas tillgång till information och alla har lika rätt till den oavsett ålder, medborgarskap, politisk uppfattning, fysisk eller mental förmåga, könsidentitet, utbildning, inkomst, om man är invandrare och/eller söker asyl, civilstånd, ursprung, ras, språk religion eller sexuell läggning. För att förbättra tillgången för alla ska bibliotekarier och informationsspecialister stödja människor i deras informationssökning, bistå dem i att utveckla sin läsförmåga och informationskompetens samt uppmuntra dem till etiska avvägningar i användningen av information (med särskild uppmärksamhet på ungdomar).

3. Integritet, sekretess och insyn

Man ska respektera människors privatliv och skydda personuppgifter. Samtidigt ska man stödja största möjliga öppenhet när det gäller information om offentliga institutioner, privata företag och alla andra institutioner vars verksamhet påverkar enskilda människors liv och samhället som helhet.

4. Open Access och immaterialrätt

Det ligger i bibliotekariernas intresse att ge användarna bästa möjliga tillgång till information och idéer i alla medier och format, men samtidigt respektera författare, förläggare och andra skapare av upphovsrättsligt skyddade verk. Man måste alltså försöka se till att både användarnas och upphovsmännens rättigheter respekteras. Bibliotekarier främjar principerna om öppen tillgång, öppen källkod och öppna licenser.

5. Neutralitet, personlig integritet och professionalitet

Bibliotekarier och andra informationsspecialister är förbundna att vara neutrala och inta en opartisk hållning när det gäller insamling, åtkomst och drift. Man bekämpar korruption och försöker undvika att personliga övertygelser ställer sig i vägen för yrkesutövningen.

6. Förhållandet kollega och arbetsgivare/ arbetstagare

Bibliotekarier och andra informationsspecialister behandlar varandra rättvist och med respekt. Därför motsätter man sig diskriminering i alla anställningsförhållanden på grund av ålder, medborgarskap, politisk uppfattning, fysisk eller mental förmåga, kön, civilstånd, ursprung, ras, religion eller sexuell läggning. Man stödjer lika lön för lika arbete mellan män och kvinnor, man delar med sig av sin yrkeserfarenhet och bidrar till det arbete som görs i den egna branschorganisationen. ■

Fakta FAIFE

FAIFE (Committee on Free Access to Information and Freedom of Expression). Har sedan 1998 sitt kontor i Köpenhamn. Stödjer och försvarar mänskliga rättigheter och yttrandefrihet enligt definitionen i FN:s deklaration om mänskliga rättigheter, artikel 19.

Foto: STEFAN ENGBLOM

Constantine Nyamboga, KLA, flankerad av Inga Lundén och Niclas Lindberg.

Påskrivet och klart

Precis som planerat undertecknade Svensk Biblioteks-förening och Kenya Library Association (KLA) ett avtal under IFLA i Helsingfors som syftar till ett fördjupat internationellt samarbete och utbyte.

Det var under 2011 som Svensk Biblioteks-förening sjösatte det internationella samarbetsprojektet "Starkare tillsammans" med Kenyas biblioteks-förening. Utgångspunkten är bla IFLA:s program Building Strong Library Associations. Målsättningen är att stärka KLA på ett sätt som gör att utvecklingen av de kenyanska biblioteken kan ske på plats och med stöd av Svensk Biblioteks-förening. Man stödjer också KLA genom att betala föreningens medlemskap i IFLA och genom att stödja deltagande på IFLA:s stora årliga konferens.

Parterna har var och en på sitt håll och tillsammans utarbetat förut-sättningarna med sikte på ett avtal som kunde skrivas under i samband med IFLA:s stora konferens i Helsingfors 11-17 augusti.

Den 13 augusti undertecknade representanter för Svensk Biblioteks-förening och Kenyas biblioteks-förening ett sk Letter of Intent som sta-kar ut hur samarbetet ska se ut. Fokus kommer att ligga på att stödja och stärka Kenyas biblioteks-förening på ett sätt som i sin tur bidrar till de kenyanska bibliotekens utveckling. Samarbetet är långsiktigt (fem år). Närmast är ambitionerna att KLA får möjligheter att upprätta ett bemannat kansli i Nairobi. Ett annat viktigt mål för projektet är en strategisk plan för hur KLA ska arbeta för att stärka sin position som förening och genom bla påverkansarbete stärka sin roll i samhället, gentemot medlemmar, politiker och andra makthavare.

Svensk Biblioteks-förening kommer att stödja KLA finansiellt under fem år. Det ekonomiska stödet kommer att bestå av tre olika delar: Den årliga medlemsavgiften till IFLA, möjligheten för en deltagare att delta på IFLA:s årliga konferens samt delfinansiering till själva sam-arbetsprojektet, projektplanen och KLA:s kansli.

hz

En klassmedveten nyhetstidning

För bara 45 kronor i månaden får du varje vecka ett välmatat nummer med nyheter och reportage med fokus på arbetarklassens vardag och oberoende arbetarkamp i Sverige och världen.

Arbetaren är SAC:s tidning som givits ut oavbrutet sedan 1922.

Läs mer och prenumerera på www.arbetaren.se/prenumerera

ARBETAREN

Aktiv Säkerhet på Bok- och Bibliotek 2012

Från enkel sortering till intelligent sortering med 3M IBS

- * Skydd
- * Inventering
- * Konvertering
- * Självbetjäning
- * Skrymslingar

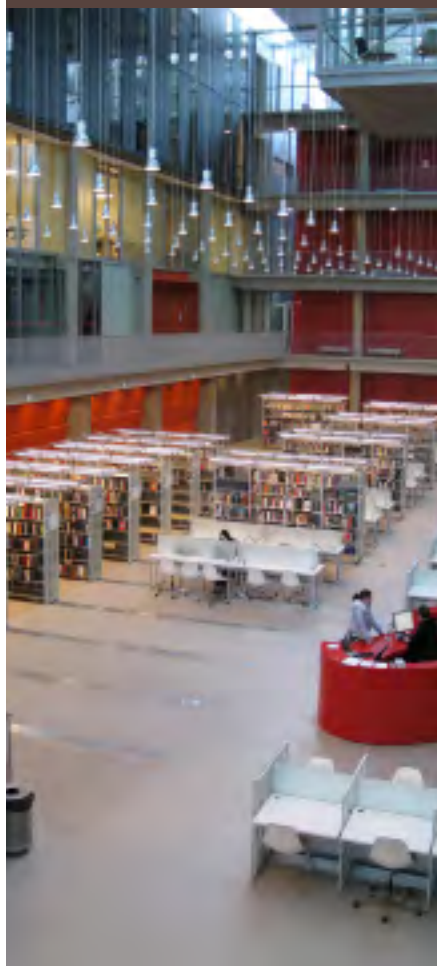

Bok- och bibliotek, Göteborg
Vi finns i monter E04:18

Varmt välkommen!

Auktoriserad distributör: 3M™ Bibliotekssystem

IFLA kraftsamlar kring e-lån

Upphovsrättsfrågor och frågor kring främst folkbibliotekens e-lån står högt på IFLA:s agenda för den närmaste framtiden.

När styrelsen för IFLA:s kommitté Management of Library Association hade sitt möte diskuterades bl.a. vikten av att biblioteksföreningarna nationellt bedriver lobbying gentemot politiker och makthavare så att dessa i sin tur kan ta frågorna vidare till Bryssel och andra internationella plattformar. När CLM-kommittén (Copyright and Other Legal Matters) planerade sitt kommande arbete under konferensen i Helsingfors var frågorna kring utlånen av e-böcker viktiga. Inför nästa års konferens, som äger rum i Singapore (17–23 augusti), siktar man på att tillsammans med sektionerna för folkbibliotek, stadsbibliotek och för biblioteksföreningarna skapa en programpunkt i konferensprogrammet som djuplodande fokuserar kring e-bokslån och alla därtill vidhängande frågor. Svensk Biblioteksförenings ordförande, Inga Lundén, tillika ledamot i IFLA:s styrelse och CLM, fick uppdraget att sy ihop programmet.

Utgångspunkten är att man måste samla starka argument för varför det är så viktigt att biblioteken utan restriktioner kan låna ut digitalt material till sina användare – det är en fråga som handlar om bibliotekens överlevnad i framtiden och då framför allt folkbibliotekens.

Inom ramen för IFLA representerar CLM det internationella bibliotekssamfundet i frågor som rör upphovsrätt och juridik. CLM är också aktiv i frågor som:

- upphovsrättsliga tvister kring biblioteksmaterial (vem äger?)
- ekonomiska hinder, handelshinder för förvärv och användning av bibliotekets resurser och tjänster
- prenumerations- och licensavtal

- andra juridiska frågor av internationell betydelse för bibliotek och profession.

CLM håller ett vakande öga på verksamheten i WTO (World Trade Organization), särskilt GATS (Allmänna avtalet om handel med tjänster), och har representerat IFLA vid viktiga WTO-möten. CLM har också ett nära samarbete med regionala biblioteksorganisationer som arbetar utifrån liknande utgångspunkter såsom EBLIDA.

CLM består av ordförande och ledamöter från 27 länder, som utsetts av sina nationella biblioteksföreningar. Å ämbetets vägar, som det heter, ingår även FAIFES ordförande liksom delar av IFLA:s styrelse.

Därutöver har CLM en liten grupp av sakkunniga resurspersoner som ger råd inom olika områden som är av intresse för kommittén.

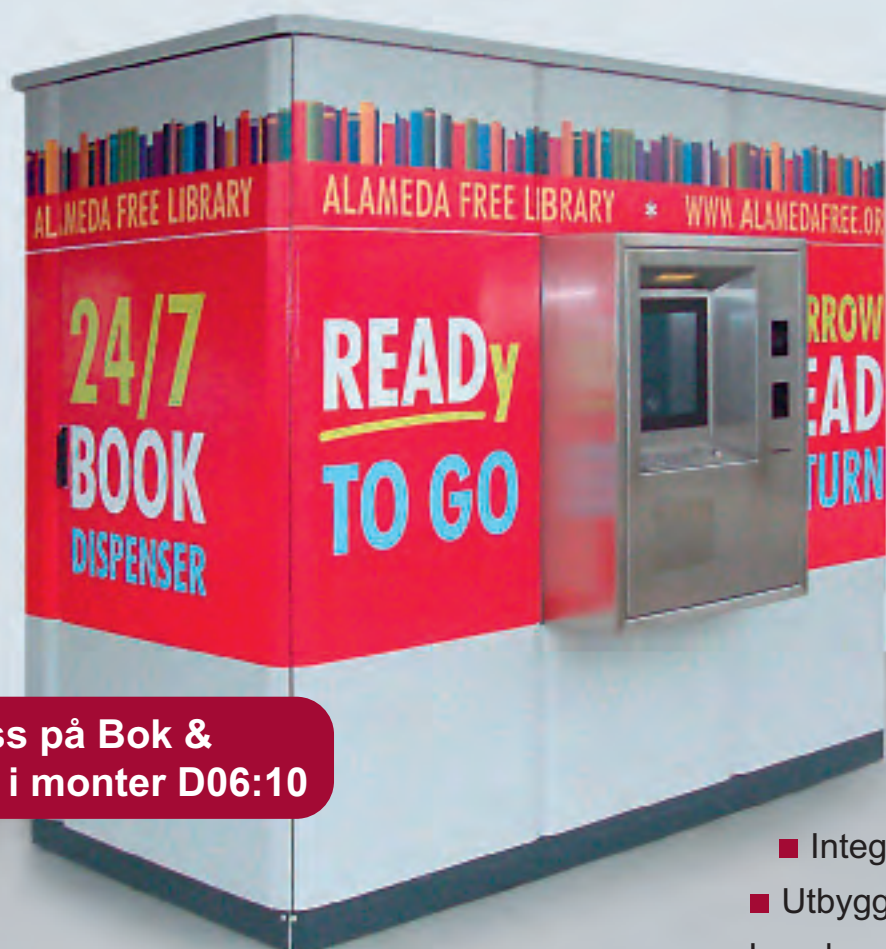
I sitt öppningstal kommenterade IFLA:s ordförande, Ingrid Parent, det opinionsbildande arbete som pågår inom IFLA gentemot medlemsländerna i World Intellectual Property Organizations (WIPO) för att anta ett fördrag om upphovsrättsliga begränsningar och undantag för bibliotek och arkiv – ett rättsäkert instrument som gör det möjligt för bibliotek och arkiv att även fortsättningsvis bevara sina samlingar, stödja utbildning och forskning samt kunna låna ut digitalt material.

–En balanserad och framåtblickande upphovsrättslagstiftning är avgörande för att biblioteken även fortsättningsvis och i framtiden kan fungera som den betrodda mellanhanden mellan upphovsmän och användare – både nationellt och internationellt, menade Ingrid Parent.

hz

mk LibDispenser®

24/7 fullautomatiskt minibibliotek

Besök oss på Bok & Bibliotek i monter D06:10

- Integrerad katalog
- Utbyggbar kapacitet
- Inomhus och utomhus
- Definieras som en avdelning i bibliotekssystemet
- Utlån, återlämning, hämtning av reservationer, omlån
- Kommunikerar med bibliotekssystemet genom SIP2 eller NCIP
- Placering i köpcentrum, på stationen, sjukhuset, universitetet mm

mk Sorting Systems GmbH

Bågängsvägen 22
216 20 Malmö

Tel. Sverige: +46 (0) 739 80 45 39

Tel. Danmark: +45 31 49 79 82

info@mk-sorting-systems.com

www.mk-sorting-systems.com

mk
SORTING SYSTEMS

Andelen biblioteksbesökare minskar

Närmare 70 miljoner utlån av böcker och andra medier, omkring 100 000 publika aktiviteter som utställningar, författarbesök, bokprat etc och närmare 2,8 miljoner registrerade låntagare som gjort minst en transaktion hos biblioteken – det är glädjande siffror i årets SOM-undersökning. Tyvärr står sig dock senare års trend: andelen biblioteksbesökare i befolkningen fortsätter att minska (vilket också bekräftats i biblioteksstatistiken), inte dramatiskt men dock. Årets SOM-siffra för 2011, 44 procent, utgör det lägsta besöksantal som uppmätts i SOM-undersökningen hittills. 2010 låg motsvarande siffra på 46 procent och för elva år sedan, toppåret 2001, uppgav hela 71 procent att de besökt ett bibliotek någon gång under året.

Även läsningen av skön- och facklitteratur bland unga och unga vuxna har minskat under senare år om än marginellt. Samtidigt stiger andelen internetanvändare stadigt och överstiger totalt sett vida andelen som uppger att de läst en bok någon gång per år eller oftare.

Utlåningen av barnböcker ligger sedan en längre tid på en stabil nivå och är numera den mest utlånade typen av medier på bibliotek.

Den vanligaste aktiviteten på bibliotek är boklån, på andra plats kommer ”fråga bibliotekarie”, en aktivitet som klättrat över tid de senaste två åren. ”Använda internet” är en aktivitet som rankas lågt.

Lars Höglund, som sammanställt och skrivit kapitlet ”Bibliotek, sociala medier och digital delaktighet” i årets SOM-rapport (*I framtidens skugga. 42 kapitel om medier, opinion, politik och samhälle*), belyser också åtminstone ett samband mellan allt färre filialer och besök/utlåning på bibliotek. Sedan 1995 har antalet filialer successivt minskat. I årets undersökning har man ställt en fråga som handlar om biblioteksbesök i relation till avstånd till biblioteket, dvs vilken betydelse har det att bibliotek finns tillgängliga i närmiljön.

Andelen som besökt bibliotek det senaste året sjunker med cirka 17 procentenheter när avståndet ökar från tex 5 km till över 10 km.

Lars Höglund skriver: ”Sambandet mellan avstånd och biblioteksbesök är påtagligt. Detta tyder på att en del av de minskade besöks- och utlåningssiffrorna kan hänga samman med strukturella förändringar i biblioteksutbudet med många nedlagda biblioteksenheter,

i vissa fall som en följd av avfolkning i glesbygdskommuner, men i andra fall som en följd av kommunala besparingar.”

Liksom i föregående års undersökning konstateras också att attityderna till biblioteken är fortsatt mycket positiva i jämförelse med andra institutioner och typer av samhällsservice. Biblioteken åtnjuter alltså också ett högt förtroende, även bland icke-användare. Men Lars Höglund höjer en varningsflagg för att med en minskande andel regelbundna besökare på biblioteken kan man också anta att de positiva attityderna till, och förtroendet för, biblioteken minskar – det finns ett samband mellan biblioteksbesök och bedömningen av bibliotekens service.

De kommande utmaningar och/eller förändringar som biblioteken framöver har att förhålla sig till handlar till stor del om förändringar i medieanvändningen: Traditionella tryckta medier minskar överlag i dagens medielandskap, e-boken expanderar, ökad användning av sociala medier och digitala tjänster, e-boksnedladdningarna på biblioteken ökar kraftigt...

Sverige ligger långt framme när det gäller internetanvändning men långt efter tex USA när det gäller e-boksanvändning.

För bibliotekens del, konstaterar Höglund avslutningsvis, är bla lösningarna när det gäller ekonomisk ersättning väsentlig för den kommande utvecklingen när det gäller e-böcker. ■

Av henriet te zorn

”Sverige ligger långt framme när det gäller internetanvändning men långt efter tex USA när det gäller e-boksanvändning.”

I framtidens skugga (red: Annika Bergström, Lennart Weibull och Henrik Oscarsson) redovisar 2011 års riks-SOM-undersökning och innehåller 42 kapitel om medier, opinion, politik och samhälle som analyserar många av de centrala framtidsfrågorna i Sverige idag: sociala klyftor mellan olika grupper, åldrandet och pensionssystemet, arbetsmarknaden och den europeiska krisen, svenskarnas alkoholvanor, medievanor och deras syn på världsreligionerna.

Analyserna bygger på resultat från SOM-institutets långa mätserier av svenska folkets åsikter, värderingar och livsstilar.

Samtliga kapitel finns i pdf-format och kan laddas ned både kapitelvis eller som helhet på www.som.gu.se/

Svensk Biblioteksförning har kommenterat årets SOM-undersökning avseende biblioteken på föreningens hemsida: ”att biblioteken når en allt mindre grupp människor är bekymmersamt”, menar bla Niclas Lindberg.

GÖR SKIVAN SPELBAR

10 år
2002-2012

Vi har funnits i 10 år och vill fira det genom att ge våra kunder ett kanonerbjudande!

ROBOTO

Disc-Go-Roboto är utan tvekan den mest ekonomiska, automatiska slipmaskinen i världen. Ladda Disc-Go-Roboto med upp till 90 skivor på CD spindlen, programmera och tryck på start så sköter Disc-Go-Roboto resten. När Ni kommer tillbaka till maskinen på eftermiddagen eller varför inte på morgonen efter så är alla skivorna färdigslipade.

Ni behöver **ENDAST** slipa 190 skivor för att maskinen ska vara betald. Därefter **SPARAR** ni pengar.

Unikt erbjudande:
Mer än 50% rabatt!
Ord.Pris 84.995:-
NU 37.995:-
gäller tom 2012-12-31.

ECO PRO

Denna banbrytande slipmaskin är väldigt snabb, extremt ren, mycket pålitlig och erbjuder fantastiska resultat. När reparationscykeln är klar öppnas locket. Skivan är då helt ren och redo att läggas tillbaka i sitt fodral. Detta medför att man slipper allt efterarbete som många andra maskiner medför. Dessutom kan man påbörja reparation av nästa skiva omedelbart.

Pris: 15.995: - inklusive material till c:a 600 skivor

Vi har även beg. maskiner i lager, såsom:

Compact	fr. 1.995:-
Devil	fr. 5.995:-
Buffer	fr. 7.995:-

Vi har flera andra modeller i vårt sortiment och även nyheter på väg in. Håll er uppdaterade via vår hemsida, eller ring för konsultation.

Alla priser är exklusive moms.

Tel. 08-470 50 40

info@cdreparatören.se

www.cdreparatören.se

Fred och kärlek i BoomTown

Av Åsa Ekström

Debatter och budskap sida vid sida med banden på Peace & Love i Borlänge. Orden har fått allt större betydelse, konstaterar bibliotekschefen som är en av de ansvariga för inspirationsprogrammet under festivaldagarna.

Sveriges största festival Peace & Love grundades 1999 för att få slut på våldet i bruksorten Borlänge i Dalarna. Då ställde alla banden upp gratis och överskottet skänktes bland annat till flyktingar i Kosovo och till jordbävningsoffer i Turkiet. I dag är Borlänge en välkänd musikstad som berikat musikscenen med band som Sator, Mando Diao, Miss Li m fl. I år var det Paul Rusesbagina som invignings-talade och öppnade festivalen. En man som räddade många människoliv under kriget i Rwanda. "En ny värld" var årets tema på festivalen med närmare 50 000 besökare. P&L förknippas framför allt med musik-konserter trots att budskapen utanför musikens ramar blir allt fler. Poeten Jenny Wrangborgs agitatoriska diktläsning passade perfekt på den lilla utomhusscenen Shangri-la. Trots att Deportees, Anna Ihlis och Billy Idol samtidigt dundrade på de

större scenerna lyckades Jenny Wrangborgs röst överrösta bas- och trumljuden.

En arbetares liv är billigt, det sägs att om du önskar livet ur någon är det smartaste att anställa henne och sedan låta henne dö under arbete både billigare och mer praktiskt än ryska torpeder. Du kan till och med sitta kvar i din ergonomiska stol och beklaga det inträffade. Inga löpsedlar, inga fallskärmsavtal, inga avgångar krävs efter en arbetares död.

Frågar du mig vem som är mest värd i det här samhället kan jag ge dig rakare svar än landets nationalekonomer. Vi som arbetar längst ner behöver inte läsa några böcker för att förstå vad som är upp och ner.

Framför scenen hade rätt många åhörare samlats, både unga och gamla som alternativt satt eller låg i gräset och lyssnade. Alla applåderar efter varje uppläst dikt och några jublar och busvisslar.

– Den här festivalmiljön är jag van vid så det passar mig. Det är både kul och utmanande att läsa här. Jag hoppas nu bara att det finns någon som kan känna sig starkare efter att ha hört dikterna, hoppas Jenny Wrangborg på sin skånska dialekt.

Jenny Wrangborg vill verkligen sprida och förmedla

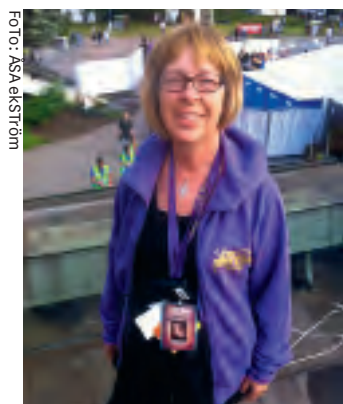
sina dikter. Därför kan hennes kritikerrosade bok *Kallskänken* laddas ner gratis från hennes hemsida. Zeinab El Saneh, EU-samordnaren i Borlänge kommun, var en av dem som lyssnade till Jenny Wrangborg. Hon brinner för att anordna Borlänges riktigt stora poesifestival i oktobermörkret – poesi som framför allt ska få de nyinflyttade Borlängeborna att lockas till festivalen. Ett av dragplästren blir förstås Jenny Wrangborg.

– Hennes poesi och stil passar och kommer locka ut folk. Förhoppningsvis något som kan motverka segregationen, hoppas Zeinab El Saneh, som redan lyckats få projektet finansierat med pengar från EU-fonden.

Tidigare på dagen, då de flesta tillresta låg och sov i sina tält på campingplatserna, var det en mindre skara som hade samlats för att lyssna till ett samtal mellan Sara Beischer, som skrivit boken *Jag skulle egentligen inte jobba här*, och Göran Greider. Han och tidningen Dalademokraten syntes flitigt både bakom och framför scenen under festivaldagarna. Greider föredrar P&L framför Almedalen eftersom han "aldrig sett en förvånad människa i Visby under Almedalsveckan". Medelklassincest klarar han sig utan! Samtidigt fanns representanter från P&L på plats i Almedalen veckan efter för att berätta om festivalens betydelse för regional tillväxt.

Inne på festivalområdet fanns föreningar, förlag och organisationer som Expo, Ordfront, Swedwatch, Amnesty, Unicef, Greenpeace men även moderaterna, flera klädföretag, mobiltelefonföretag etc. Riksmedia rapporterade att lobbyister och tyckare blir allt fler på festivalen. På plats bland tygkassar, matstånd och bajamajor fanns även 1 600 artister, inspiratörer och musiker. Bland annat lanserades en ny tidning, Miss World, av P&L-grundaren Jesper Heed och Odd Molly-grundaren, Per Holmnekt. Man kunde även ta del av samtal och föreläsningar med bland annat SR:s Cecilia Uddén som talade om demokrati, med livstidsdömde Annika Östberg som berättade om fängelselivet i USA, Alexander Bard om sociala medier, Lo Kauppi om feminism etc. Piratpartiets partiledare, Anna Troberg, besökte sin gamla hemstad Borlänge för att medverka i två programpunkter.

– Jag växte upp i Borlänge och har staden att tacka för mitt stora intresse för kultur, säger Troberg. Redan då hade Borlänge det bästa biblioteket och den bästa filmstudion. Att man genom åren valt att satsa på ungdomskultur har gett avtryck inte bara på den svenska utan även på den internationella musikscenen.

Kerstin Åre är bibliotekschef i Borlänge tillika ordförande för Peace & Love-föreningen och en av de ansvariga för festivalens inspirationsprogram.

I år var det även premiär i Borlänge för filmen *On the Road* baserad på Jack Kerouacs roman med samma namn, och filmen *Rock of Ages*. P&L filmfestival visade en prisad dokumentär om Bob Marleys liv.

En av de ansvariga för det som kallas inspirationsprogrammet är Borlänges bibliotekschef, Kerstin Årre, tillika ordförande för P&L-föreningen. Kerstin Årre var nyss hemkommen från Dandanat, en musikfestival i Betlehem, när jag träffade henne. Trots att hon hade kryckor efter att ha dansat lite för mycket, sprudlade hon av lust inför ännu en festival.

Hon berättar att det var grundaren Jesper Heed och Sara Olsson som ville ha med biblioteket på festen.

–Vi jobbar utifrån samma värdegrund så det är rätt självklart att vara med. Inspirationsprogrammet under festivaldagarna innebär ju en chans att pausa från musiken och lyssna till orden – något som kan väcka tankar och kanske kan leda till förändring, säger bibliotekschefen.

Många minnen har det blivit genom åren. Kerstin Årre berättar om författaren som var så entusiastisk inför mötet med alla intresserade ungdomar att han aldrig ville sluta tala och nästan fick lyftas av scenen. Eller toppolitikern som efter sitt tal tittade på en viktig fotbollsmatch på en storbilds-tv inne på området. Vem som helst kunde slå sig ner och prata med honom. Bara inte under en viktig målchans!

Biblioteket i Borlänge är öppet när festivalbesökarna intar staden för att besöka P&L. Biblioteket har laddat med enorma mängder av toapapper och papper till datorernas skrivare.

–Det är framför allt biljettutskriften och toabesök som görs på biblioteket. Men vi finns även ute på festivalområdet och vid campingen med en Open Corner-scen med deltagarkultur, berättar Kerstin Årre.

Hon är en aktiv bloggare på Kulturtanten & Ve-lourkillen samt Synk. Hon twittrar också och tror på transparens. Man kan undra över reaktionerna bland kommunens fritidspolitiker över bibliotekschefens engagemang i Palestina och P&L-föreningen. Hennes hjärta brinner för Palestina så pass att det krävs en artikel enbart för det ämnet. Något som naturligtvis även funnits med som en programpunkt på P&L. Är det engagemanget förenligt med arbete i en politiskt styrd verksamhet?

–Jag är 100 procent lojal med jobbet trots att jag säger vad jag tycker, säger Kerstin Årre som skrattande avslöjar att de flesta vet att hon arbetat politiskt för Vänsterpartiet.

Konventionell är väl kanske inte det första man tänker på när man träffar den 60-åriga bibliotekschefen. Bara detta att hennes mobilsignal är Motorheads Ace of Spades säger väl en del.

Kerstin Årre föddes i Stockholm, pluggade till bibliotekarie i Borås 1977 och arbetade därefter på folkbiblioteket i Svegi i nio år innan hon hamnade i Borlänge. I en rätt tuff bruksort som Borlänge finns det, precis som i hundratals andra byar och städer, många människor som är rädda för biblioteket, konstaterar Kerstin Årre.

–Om vi bara kan få en av de rädda att kliva in på bibblan, har vi lyckats! När biblioteket finns på festivalen spränger vi gränserna mellan finkultur och fulkultur. Vi kan ändra bilden av biblioteket. Jag anser att mötet mellan människor är det mest meningsfulla i jobbet.

Biblioteket har lottat ut festivalpass på hemsidan. Genom att "gilla" ökade antalet besökare från 260 till 660 under en dag – ett sätt att få fler människor delaktiga, menar bibliotekschefen. Det är meningsfullt och generationsöverskridande att finnas med i detta sammanhang.

–Målet med biblioteksverksamheten på festivalen är väl att på sikt ha en filial inne på området. Teoretiskt möjligt är det men det skulle kanske kräva lite ekonomiskt stöd, säger Kerstin Årre.

Kommunen stöder festivalens infrastruktur så som vatten, parkeringar, etc – vilket ger goodwill. Men än så länge får biblioteket inga extraresurser för att medverka på festivalen. Vid en spontan återblick konstaterar Kerstin Årre att riksmidia refererar allt mer till P&L som en politisk arena för unga och då ej nödvändigtvis partipolitisk.

–Kommersiellt, javisst! Å andra sidan är det en förutsättning för själva festivalen, menar Kerstin Årre.

I november börjar planeringen för nästa års inspirationsprogram under P&L. I februari är i princip alla bokningar klara. Då kommer även Sofia Fallby, som stude-
rar till bibliotekarie i Borås, att än en gång återvända till P&L.

–Det här är verkligen en bra plats att ta tempen på vad unga bryr sig om. Utmärkt omvärldsbevakning på plats! konstaterar hon.

Musiken är en av nycklarna till den bästa upplevelsen under P&L men debatter, samtal och föreläsningar gör det hela fulländat. Därför ger det givetvis en bitter eftersmak att festivalarrangören utnyttjat flera av de ideellt arbetande 7500 funktionärerna i allt för långa och otillåtna schemalagda arbetspass. Det får man hoppas inte sker nästa år.

Slutligen kan det avslöjas att Borlänge blivit föreslagen som Årets kulturkommun i fackförbundet Visions (fd SKTF) stora omröstning. ■

"En ny värld" var årets tema på festivalen med närmare 50 000 besökare. P&L förknippas framför allt med musikkonserter trots att budskapen utanför musikens ramar blir allt fler.

"Konventionell är väl kanske inte det första man tänker när man träffar den 60-åriga bibliotekschefen. Bara detta att hennes mobilsignal är Motorheads Ace of Spades säger väl en del."

Splitttrad bild av KB som arbetsplats

Man känner engagemang, upplever att man visar varandra uppskattning och respekt samt är i de flesta fall nöjd med ledarskapet hos närmaste chef. Däremot är omdömen om högsta ledningen fortsatt mycket låga och det förekommer alltjämt mobbing och trakasserier. Det framkommer i den medarbetarenkät som KB lät genomföra i april/maj i år.

För två år sedan, 2010, genomförde Kungliga biblioteket en medarbetarenkät som visade att endast 24 procent av medarbetarna ställde sig positiva till KB:s högsta ledning och att endast 13 procent upplevde beslutsstrukturen som transparent samt att KB genomsyrades av sina egna värdeord: trygg, generös, handlingskraftig och ledande. Bättre betyg fick KB:s enhets- och mellanchefer: 75 procent av medarbetarna säger sig ha förtroende för sin närmaste chef.

Enkätens svarsfrekvens var 88 procent.

I april/maj i år genomfördes en ny medarbetarenkät – som KB låtit BBL ta del av – i vilken 90 procent av de anställda deltog. I vissa fall går det inte att jämföra enkäten från 2010 och den från i år eftersom vissa frågor har omarbetats på ett sätt som gör att de blir mer jämförbara med andra myndigheter i ungefär samma storlek som KB.

Generellt sett får KB goda omdömen när det gäller sådant som huruvida man känner engagemang för sitt arbete, tycker att det är kul att gå till jobbet och om man är stolt över att arbeta inom en myndighet som KB. Höga omdömen får också arbetet på de lokala enheterna. Man trivs med både arbetsklimatet och samarbetet med kollegor, känner delaktighet, upplever

Av **Henriette Zorn**

Foto: h2

I april/maj i år genomförde KB en medarbetarenkät. Resultatet av den ger en splitttrad bild av KB som arbetsplats. Den förra enkäten genomfördes 2010.

myndigheten som jämställd och man har förtroende för närmaste chef.

Sämlre ställt är det med förtroendet för högsta ledningen och med framtidsstron. 40 procent av de anställda anser inte att KB:s ledningsgrupp inger förtroende, 45 procent att man inte är öppen i sin kommunikation och 49 procent, dvs nästan hälften av medarbetarna, tycker inte att ledningen kommunicerar mål och strategier på ett tydligt sätt. Förståelsen för KB:s kärnvärden (trygg, generös, handlingskraftig och ledande) var inte särskilt hög 2010 och så är fortsatt fallet två år senare.

52 procent uppgav att de upplevde framtiden för KB som ljus 2010. 2012 har motsvarande siffra sjunkit till 40 procent. Introduktionen för nyanställda till KB:s verksamhet får även det låga värden. 2010 svarade 24 procent negativt på frågan, i årets enkät anser 36 procent att man inte fick någon bra introduktion.

Problematisksk är det som framkommer angående mobbing och trakasserier. I en kommentar till enkäten 2010 menade ST:s fackliga representant att mobbing och trakasserier förekom i högre grad än "normalt" på KB. Då uppgav 11 procent att man kände till fall där en kollega (under de senaste tolv månaderna) utsatts för mobbing/trakasserier eller kränkande särbehandling, motsvarande siffra i årets enkät är 10 procent.

I 2012 års enkät anger 5 procent eller 15 personer att de utsatts för trakasserier etc av en kollega under de senaste tolv månaderna, och 4 procent eller 12 personer att de utsatts av chef. 2010 var det 22 personer som angav att de utsatts men i den enkäten separerade man inte begreppen kollega och chef.

37 procent av de som utsatts, alltså mindre än hälften, anser att de fått det stöd eller den hjälp man behöver. ■

Chef som vågar tänka nytt?

Biblioteket i Österåker söker dig!

Läs mer om tjänsten på www.osteraker.se/ledigajobb

Kontaktperson är Susanna Elmros 040-631 20 50.

Ansökan görs på www.personaldirekt.se senast den 30 september.

”Vi kommer att jobba mycket med detta!”

Riksbibliotekarie Gunilla Herdenberg, kommenterar medarbetarenkäten

Av **henriet te zorn**

Gunilla Herdenberg ser framför allt allvarligt på två saker i den senast genomförda medarbetarenkäten på KB: det låga förtroendet för ledningen och att det förekommer mobbing och trakasserier.

– Mobbing och trakasserier – det är det värsta. Jag accepterar inte det för det kan man aldrig göra och det får man aldrig göra. Framför allt alla chefer, men även kollegor har skyldighet att agera och handla så fort man ser eller hör något som man uppfattar som mobbing, säger hon.

Redan i enkäten från 2010 framkom att det förekom mobbing och trakasserier. Gunilla Herdenberg menar att det sedan dess ändå har genomförts en rad åtgärder. Det finns tex en tydlig policy för hur man ska agera om man misstänker eller upptäcker mobbing, till vem man ska vända sig etc.

– Det finns ganska mycket att förhålla sig till när det gäller den biten så jag tycker inte att vi behöver känna att vi inte har gjort någonting alls. Men helt klart är att det inte har hjälpt, vi ligger i den senaste enkäten kvar på ett alldeles för högt värde och det vilar också ett stort ansvar ute i verksamheterna för att komma till rätta med detta.

Gunilla Herdenberg vill också arbeta hårt för att ändra medarbetarnas låga förtroende för den högsta ledningen. Bland annat kommer ledningsgruppen att förändras.

– För en tid sedan adjungerade jag till exempel in kommunikationschefen Urban Rybrink till ledningsgruppen för att förbättra kommunikationen ut. Ambitionen är att vi ska försöka jobba på ett mera öppet och tydligt sätt. Det här är en utmaning och jag, eller snarare vi för det här är ingenting som jag ändrar på själv, kommer att jobba mycket med detta.

En orsak till att det låga förtroendet för den högsta ledningen har bitit sig fast sedan enkäten 2010 kan vara den osäkerhet och det vakuumliknande tillstånd som uppstod i samband med den segdragna process, närmare ett halvår, som föregick tillsättningen av en ny riksbibliotekarie. Gunilla Herden-

berg menar att så kan det vara, eller att det åtminstone kan vara en del i det hela.

– Det kan vara så att när man svarar på en sådan här enkät använder man sig av, så att säga, den senaste känslan man har. Å andra sidan ger det ju då alla möjligheter att känna tillförsikt: Nu finns en chef och en ledningsgrupp och vi kan arbeta på bästa sätt för att man inte ska uppleva att det finns ett vaku-

um. Gunilla Herdenberg framhåller att det finns mycket positivt också att ta fasta på i medarbetarenkäten.

– Det som är mest glädjande är att vi får otroligt höga värden på sådant som medarbetarsamtal – både hur de genomförs och hur de följs upp. Vi får höga värden på arbetsmiljöronder, ledarskapet hos närmaste chef och att man känner att ens idéer blir tagna tillvara – i alla dessa parametrar ligger vi över snittet, en bra bit över snittet to m, jämfört med andra myndigheter. Det är väldigt roligt.

Förståelsen för KB:s värdeord (trygg, generös, handlingskraftig och ledande) var inte särskilt hög 2010 och så är fortsatt fallet två år senare. Hur ska man göra för att ändra uppfattningen kring KB:s kärnvärden?

– Man kan inte bara ha värdeord och tro att det ska fungera av sig självt, det är jag rätt säker på. Man måste bryta ner dem i sina beståndsdelar och jobba med dem i sin verksamhetsplanering. Det har vi redan gjort ett system för så det kommer att ske nu i höst. I samband med att vi nu går in i en form av omorganisation kan det också finnas anledning att fundera över om vi har rätt värdeord eller om dessa behöver ändras. Ingenting är ju hugget i sten, menar Gunilla Herdenberg.

KB:s medarbetare tycker, enligt enkäten, att det är kul att gå till jobbet och de är stolta över att arbeta på myndigheten men de känner ingen framtidstro. Gunilla Herdenberg menar att det finns flera saker som kan påverka bristen på framtidstro inom myndigheten. En kan vara en omvärldsoro sprungen ur diskussioner som förs rent all-

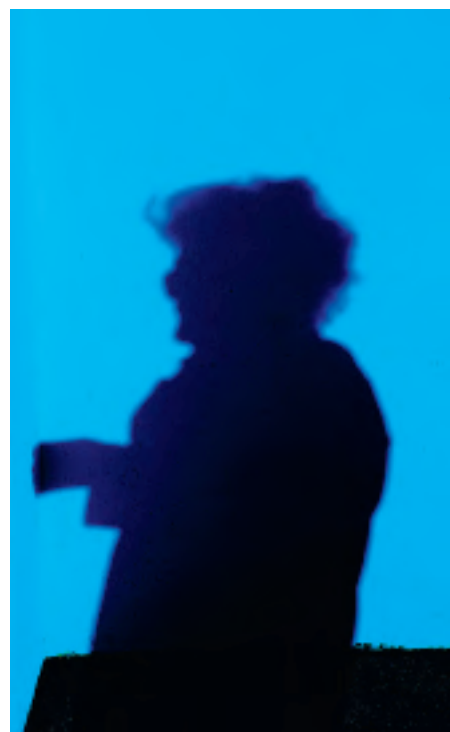

Foto: denNyl Lore NtZn

Det finns, säger Gunilla Herdenberg, goda förutsättningar för att det på sikt ska kännas mer positivt på KB.

mänt som ”behövs bibliotek i framtiden”. Till det kommer de digitala utmaningarna där nog många frågar sig: kommer vi att klara av det här? Är vi rätt rustade?

– Sedan ska man komma ihåg att det har hänt väldigt mycket på KB de tre senaste åren: Sammanslagningen med Statens ljud- och bildarkiv där en redan stor myndighet blev än större; KB har fått ett stort nationellt uppdrag för alla offentligt finansierade bibliotek och nu 1 juli trädde e-plikten i kraft – och det utan att KB hittills fått ett öre i ekonomisk förstärkning för att klara det.

– Det är klart att det påverkar på ett sätt som gör att man kanske känner oro och frågar sig: Hinner vi verkligen med det här? Har vi rätt kompetens? Vad innebär det fullt ut? Jag har den största förståelse för det, säger Gunilla Herdenberg.

Själv känner hon en stark framtidstro efter att ha varit ute på alla enheter och fått inblick i en, som hon säger, väldigt intressant verksamhet.

– En verksamhet med oerhört duktiga människor som är så specialiserade och ambitiösa inom sina respektive områden och som verkligen vill göra sitt bästa för användarna och för samhället. Det har gett mig mycket.

Det finns, säger Gunilla Herdenberg, goda förutsättningar för att det på sikt ska kännas mer positivt på KB.

– Men vi har stora utmaningar framför oss och det ska man inte sopa under mattan. Det ska man ta på allvar. ■

Miljonär satsar på litteraturen

Han är bibliotekarien som kammade hem fem miljoner kronor på en Trisslott, sade upp sig från jobbet på Kulturrådet och öppnade ett antikvariat och bokhandel i Västerås.

Av Åsa Ekström

Ser i en annons att Kulturrådet söker en ny medarbetare inom biblioteksutvecklingsområdet. Men det inte är någon omfattande personalrekrytering på gång som kan kopplas till kultursamverkansmodellen. Förklaringen är att Kulturrådet behöver en efterträdare till den handläggare som för en tid sedan slutade efter att ha vunnit fem miljoner kronor på en skraplott.

Västeråsbon Mats Hansson pendlade under sju års tid till jobbet på Kulturrådet i Stockholm. Sommaren 2011 skrapade han hem fem miljoner kronor i direkt-sändning i TV4 och sade därefter upp sig från arbetet. I klippet som går att se på YouTube, säger vinnaren att pengarna ska användas till diverse teknikutrustning, datorer samt ett sommarhus. Och så blev det. Mats Hansson och hans fru köpte ett sommarhus men det blev även ett nytt jobb. Mats Hansson driver numera stadens enda bokhandel som inte ägs av någon av de stora bokhandelskedjorna.

–Eftersom jag sedan barnsben är besatt av böcker vågade jag köpa Leanders antikvariat som jag varit kund hos sedan 40 år. Förra ägaren, den 85-åriga Börje Leander, blev glad att det var jag som tog över, berättar Mats Hansson stolt.

Böcker har alltid varit en central del i 60-åriga Mats Hanssons liv. Han minns när han som barn låg och läste sagoboken *Nu ska vi läsa* och *Gullivers resor* – berättelser som tog honom in i en ny värld och som kanske förklarar varför han utbildade sig till bibliotekarie. Han har bland annat arbetat som kultur- och bibliotekschef i Hallstahammar och i ett tjugotal år varvat arbete i biblioteksvärlden (i Trollhättan, Lindesberg och Kungsör) med bokhandelsjobb.

När hans barn var små var han hemma med dem samtidigt som han startade en nätbokhandel. Han sålde böcker till ett väldigt lågt pris vilket innebar att han konkurrerade med den nystartade konkurrenten Adlibris.

–Jag hade ju inga kostnader vad gäller hyror och personal så jag dumpade priserna rätt rejält på kursböcker vill jag minnas. Mitt lager bestod då av cirka 8 000 titlar som framför allt var placerade i bostaden. Jag har haft ett bra lager av amerikansk undergroundlitteratur som

Mats Hansson, tidigare handläggare på Kulturrådet, lever sin dröm som ny ägare till Leanders antikvariat i Västerås.

Ginsberg, Kerouac men även japansk undergroundlitteratur.

Under alla år har han, som den litteraturläskare han är, köpt och sålt böcker. Men inte enbart för att tjäna pengar. Själva litteraturförmedlingen har varit viktigare. Hans genuina litteraturintresse har även inneburit att han skrivit flera artiklar i ämnet i olika tidningar.

–Jag är så glad i böcker att jag tänkt fullfölja det hela med att starta förlag och återutge nordisk litteratur av författare som Olof Moberg – en författare som dog alltför tidigt, endast 22 år, men som hann ge ut tre romaner.

Personligen är Mats Hansson särskilt förtjust i prosa och lyrik. Genom åren har han fått ett brett nätverk av kontakter och på sikt kanske det blir litterära evenemang. På senare tid har det dock varit hårt arbete med att bara frigöra golvytor i antikariatet och bokhandeln som ligger centralt på gågatan i Västerås. Många av böckerna har hamnat på golvet eftersom den förra ägaren, med ålderns rätt, inte alltid orkat hålla efter ordentligt.

–En bibliotekarie vill av naturliga skäl att kunderna enkelt ska kunna hitta det de söker efter.

I antikariatet, bokhandeln och dess lager finns ungefär 350 000 titlar. Mats Hansson säljer också äldre och nya böcker inom de flesta ämnena via bokhandels-sajten **nyaleanders.se**. Han öppnade så sent som 1 augusti i år och märker redan av ett stort intresse. Det har väckt medial uppmärksamhet att han vågat ta över antikariatet och även utökat med en bokhandel. Turister och samlare av exempelvis gamla kartor och nummer av Rekordmagasinet har redan fyndat.

–Det här är litteraturpolitik på golvet. Det tycker jag om och trivs bäst med, konstaterar Mats Hansson. ■

Besök Bokmässans Internationella torg!

27–30 september, H-hallen

En mötesplats för all världens frågor

Det internationella engagemangets betydelse, Mardrömmen i Syrien, Bögälskarkyrkan, Debatt om biståndet, Att bygga demokrati, Farligt uppdrag: Att föda barn, Krig med mobilen, m.m. Massor med ämnen, varje dag, non-stop. Möt Jan Guillou, Margot Wallström, Pekka Haavisto, Barbara Hendricks, Al Pitcher, Ingrid Betancourt, Herman Lindqvist, Cecilia Uddén, Anders Wejryd, Carolina Klüft, Jens Lapidus, Maria Wetterstrand, Göran Rosenberg, Britt-Marie Mattsson, Linn Ullman, m.fl. Dessutom populära Gapminder Casino.

50 utställande organisationer och över 100 seminarier med intressanta föreläsare och debattörer. I J-hallen finns även scenen – Ja, till det fria ordet. Kom för att inspireras, mötas och delta i debatten! Och missa inte våra frukostseminarier, varje morgon kl. 09:15 bjuds det på frukost och seminarium.

www.internationellatorget.se

Grattis Norge
Gjesdal & Jær-
bibliotekene har
redan valt
3.7i

CS Library 3.7i

OPEN LIBRARY ACCESS

Japp, vi kastade in ett i på vår 3.7 och kallar det en ny version!

Fast riktigt så enkelt är det inte, vi har även byggt in flerspåkstöd genom hela produkten och snabbat upp "sökningen" rejält. Sen kände vi att det var dax att fixa en design som funkar i mobilen... så vi fixade det med.

Titta förbi vår monter på Bok & Bibliotek så kan vi berätta mer. Vi står där tillsammans med Bibliotekscentrum i monter E02:06

openlibrarysolutions.com och facebook.com/cslib

Sverige: Uppsala län, Umeåregionen, Jämtlands län, Borås, Dieselverkstaden, Solna, Sundbyberg, Täby, Botkyrka, V8-biblioteken, Örebro.
Finland: Kuopio, Lahti, Vasa, Jakobstad.
Norge: Nordhordland, Gjesdal, Jærbibliotekene.

OPEN LIBRARY SOLUTIONS

Nytt bolag | Starkare team

Öppet året om

Sandviken och Gävle är de enda folkbibliotek i Europa som har öppet varje dag året om. Detta tack vare förre kulturchefen Mats Öström som menar att de generösa öppettiderna främjar integrationen.

Av Åsa Ekström

Tillgängligare än i Gävleborg kan det knappast bli. Åtminstone vad gäller öppettiderna på biblioteken i Sandviken och Gävle. På midsommarafton, nationaldagen och under årets alla övriga helgdagar har biblioteken öppet. Något som är mycket uppskattat av användarna, berättar bibliotekschefen vid Sandvikens folkbibliotek, Åsa Wirén-Jonsson. Det blir en speciell stämning under exempelvis julen då biblioteket tänder ljus och bjuder besökarna på pepparkakor och glögg.

–På julafton är det många, företrädesvis äldre män, som kommer hit och pustar ut medan deras hustrur julstöker. Dessutom kommer alla de som är ensamma eller som inte firar jul av kulturella och/eller religiösa skäl, berättar Åsa Wirén-Jonsson.

Redan för elva år sedan då hon började arbeta i biblioteket var det öppet året om, något som nu blivit en självklarhet för både personal och användare. Biblioteket är välbesökt under de helgöppna timmarna.

Det var förre biblioteks- och kulturchefen Mats Öström som införde dessa öppettider både i Gävle och Sandviken. Den 65-åriga Mats Öström klev av sin chefstjänst förra året efter att ha arbetat som kultur- och bibliotekschef i ett trettiotal år i Gästrikland, i Ockelbo, Sandviken och Gävle. Han är dock fortfarande verksam inom kommunen och han är en man som hållit tillgänglighetsfanan högt även om utlånen inte ökat.

–Det är ingen tvekan om att när det gäller integrationsmässigt så fungerar det att alltid ha öppet. Om det är värmebölja på midsommarafton så är kärnan av besökarna inte pursvenskar med sommarstugor utan snarare ensamma män i femtioårsåldern samt mäniskor, både unga och äldre, med rötter i andra delar av världen, konstaterar Mats Öström.

Biblioteket sociala varumärke stärks och personalen får många positiva kommentarer, så det är en win-win situation, menar Mats Öström. Han minns att när frågan om att alltid ha öppet på biblioteket diskuterades i kommunen, var facket, både SKTF och DIK, positiva till idén.

Kostnaderna för öppettiderna har varit marginella när man räknat utifrån mediebestånd, fastighetskostnader osv, menar Mats Öström, som själv jobbat under vissa helgdagar. Under flera år var han jultomte på julafton och delade ut pocketböcker i julkapp till biblioteksbesökare. Privat är han särbo med Helsingfors biblioteksdirektör Majja Berndtson och säger att det nog

kan bli generösa öppettider också i det nya Centrumbiblioteket som planeras i Helsingfors.

Till ytan är Gävle stadsbibliotek ett av landets minsta bibliotek. Trångt för de omkring 500 000 besökare som årligen kommer till biblioteket för att låna framför allt barnlitteratur men också skön- och facklitteratur. 2004 lades både arbetsplatsbibliotek och bokbuss ned i Gävle. Därefter har man satsat på att hitta nya samarbetsformer för att ha en bra biblioteks- och programverksamhet. Förutom digitaliseringskampanjer, läsprojekt, mångkulturella kvällar, poesidagar och öppna läsestugor har man idag också ett samarbete med SR Gävleborg som innebär att bibliotekarierna delar med sig av sina lästips i etern.

Tillgänglighet har länge varit ett ledord i Gävle kommun berättar den nuvarande kulturchefen Kajsa Ravin. Samtidigt påpekar hon att det finns ett årligt sparbeting. När de generösa öppettiderna infördes för ett tiotal år sedan fick biblioteket extraresurser i form av en tjänst. Men det var då det. Lisbeth Forslund, som är bibliotekschef på Gävle stadsbibliotek, menar att politikerna med jämna mellanrum tar upp frågan om öppettiderna som en kostnad man kan skära ner på.

–Det har inte inneburit någon större merkostnad eller hål i budgeten med öppettiderna. Kostnaden för öppettiden är ersättningen för OB-timmarna. Samtidigt betyder det att vi inte behöver täcka upp med vikarier.

Det har inte varit några svårigheter att få personalen att arbeta dessa timmar på helgdagarna. Att jobba några timmar vart femte år på nyårsafton är inget större problem. Personalen får själva fördela helgpassen enligt egen modell, berättar Lisbeth Forslund.

–Jag är stolt över att vara chef för ett bibliotek som kan ge service till medborgarna varje dag året om. Vad kostar det att *inte* ha öppet? Den frågan borde man ställa lite oftare istället, menar hon.

Under IFLA i Göteborg 2010 berättade hon för tillresta kollegor om tillgänglighetspolicyn i Gävle och Sandviken och den både förvånade och fascinerade åhörarna. Lisbeth Forslund utlovade en t-shirt till det folkbibliotek i Europa som har öppet varje dag året om. Även om vårt östra grannland kanske inför frikostiga öppettider när det nya Centrumbiblioteket står klart, kan Gävle och Sandviken stoltsera med att vara Europas enda folkbibliotek som har öppet varje dag året om.

Sandvikens folkbiblioteks öppettider
Måndag-Torsdag: 10.00–19.00
Fredag: 10.00–18.00
Lördag: 11.00–15.00
Söndag: 11.00–15.00
Helgdagsaftnar: 10.00–16.00
Jul-, nyårs-, påsk-, pingst- och midsommarafton: 11.00–14.00

ABI/INFORM

The world's leading business research database

- Find the most relevant, highest quality content by searching thousands of scholarly journals and trade publications from the world's leading publishers
- Keep up with the latest developments and trends with full text coverage of the most important business and news periodicals
- Fully understand your chosen markets with tens of thousands of up-to-date market, industry, country, and company reports
- Stay at the cutting edge with the latest scholarly thinking from thousands of full text working papers and dissertations
- Find specific current examples by exploring thousands of business cases, company profiles, SWOT analyses, and annual reports

Email business@proquest.com to arrange a **FREE TRIAL**

www.proquest.com/go/business

Vi utbildar framtidens bibliotekarier.

Läs biblioteks- och informationsvetenskap vid Linnéuniversitetet vårterminen 2013.

Program

Biblioteks- och informationsvetenskap 180 hp, halvfart/distans.

Kurser

Informationspraktiker för ledarskap inom kollaborativt arbete, del I, 7,5 hp

Informationspraktiker för ledarskap inom kollaborativt arbete, del II, 7,5 hp

Mer information

Gå in på Lnu.se/KGBOA för mer information eller besök oss i monter Bo4:70 på Bok- och biblioteksmässan.

Lnu.se

Genus och bibliometri

Finns det genusrelaterade skillnader inom biblioteks- och informationsvetenskap? Eller har ökningen av kvinnliga forskare skapat en jämvikt som uppväger den manliga normen när forskning publiceras och citeras?

Marie Sörensen har genomfört en bibliometrisk studie av tidskriften Svensk Biblioteksforskning mellan 1989 och 2009 för att bland annat undersöka hur fördelningen ser ut mellan artiklar publicerade av män respektive kvinnor och om det finns genusaspekter på vem man väljer att referera till.

Kombinationen bibliometri och genus blir ett intressant grepp på den i princip evigt pågående diskussionen om kvinnors ställning inom vetenskap och akademi. Sörensens verktyg, bibliometrin, är ett relativt nytt forskningsfält, men hon tar avstamp i historien, med en påminnelse om att kvinnors närvaro vid universiteten i princip var otänkbar fram till slutet av 1800-talet.

Eftersom de första europeiska universiteten inrättades under 1100- och 1200-talen och i Sverige under senare delen av 1400-talet är det lätt att konstatera ett manligt försprång inom forskningen.

Samtidigt kan man se att kvinnor, under den jämförelsevis korta tiden som de har haft tillträde till högre utbildning, i vissa avseenden har hämtat in försprånget, inte minst genom att kvinnor idag är i majoritet både som studenter och som anställda vid svenska lärosäten.

Men då gäller det grundutbildningen. Män är fortfarande i majoritet högre upp i lärosäteshierarkin, exempelvis inom professorskåren. Den manliga dominansen inom det ledande skiktet kan både förklaras med och bidra till en kultur av homosocialitet, alltså att man söker sig till och föredrar människor av samma kön, vilket inte ska förväxlas med homosexualitet. Det finns för övrigt ett genusperspektiv också på begreppet homosocialitet, ofta använt för att beskriva hur män bygger maktbaser tillsammans med andra män. Det ifrågasätts som något negativt samtidigt som kvinnors homosocialitet, nätverk och systerskap inte problematiseras i samma utsträckning.

Marie Sörensen påpekar att homosocialitet inte nödvändigtvis behöver innebära att ena könet får makt över det andra. Problem uppstår när det fungerar utestängande. Homosociala aspekter på hur forskning publiceras och citeras skulle kunna vara att manliga forskare refererar till andra manliga forskare och att kvinnors forskningsresultat inte får samma uppmärksamhet.

Tidskriften Svensk Biblioteksforskning som är föremål för undersökning grundades 1987 vid Centrum för biblioteksforskning vid Göteborgs universitet.

Från 1999 sker utgivningen på institutionen biblioteks- och informationsvetenskap, en gemensam enhet

för Högskolan i Borås och Göteborgs universitet. Avsikten med Svensk Biblioteksforskning var från början ett öppet forum, med möjlighet också för icke-etablerade forskare att komma till tals, vilket inneburit ojämn kvalitet. Så småningom fick tidskriften ett vetenskapligt råd som garanterar vetenskapliga publiceringskriterier.

Artiklarna i Svensk Biblioteksforskning visar en förändring under den tjugooårsperiod som den bibliometriska studien omfattar. Under de första åren var det män som publicerade de flesta artiklarna, men det sker en förändring under 2000-talet. Kurvan planar ut och publiceringsmönstret blir mer jämlikt.

Samma utveckling kan konstateras när det gäller vilka man refererar till. Den manliga dominansen avtar, fler kvinnor uppmärksammas för sin forskning genom referenser och citeringar. Vad som inte förändras är att män oftare refererar till artiklar författade av andra män. Också kvinnor refererar mer till män men är samtidigt bättre (än männen) på att referera till kvinnors artiklar.

Analysen av publiceringar i Svensk Biblioteksforskning, både de strikt vetenskapliga (kvalitetsgranskade) artiklarna och de mer populärvetenskapliga, visar en ökning av artiklar författade av kvinnor medan männens forskningsaktivitet minskar. Forskning inom biblioteks- och informationsvetenskap som publiceras i Svensk Biblioteksforskning har alltså under en tjugooårsperiod gått från att vara mansdominerad till att vara kvinnodominerad. Marie Sörensen prövar flera möjliga tolkningar av utvecklingen. En är att jämställdhet har uppnåtts och att könstillhörigheten inte längre spelar någon roll. En annan att det inte har något med jämställdhet att göra utan istället att det är så enkelt att fler publicerade artiklar är en naturlig konsekvens av att de kvinnliga artikelförfattarna blivit flera.

Ytterligare en aspekt är att utvecklingen mot ett "kvinnligt" forskningsområde innebär sänkt status och prestige vilket skulle påverka männens intresse av att publicera sig i sammanhanget.

Avslutningsvis konstaterar Marie Sörensen svårigheten att med säkerhet fastslå de bakomliggande orsakerna till människors val och referenser. Beror det på slentrian, tradition eller underförstådda regler? Genusteori och bibliometri ger inte några exakta svar, men ger perspektiv på till synes slumpartade mönster. ■

Marie Sörensen:
Genus, homosocialitet
och givandet av referen-
ser.
En bibliometrisk studie
av Svensk Biblioteks-
forskning

INSTITUTIONEN FÖR ABM VID UPPSALA
UNIVERSITET. UPPSATS INOM BIBLIO-
TEKS- & INFORMATIONSVETENSKAP
MASTERUPPSATS, 30 HÖGSKOLEPOÄNG,
2011.

Joacim Hansson **Folkets bibliotek? Texter i urval 1994–2012**

BTJ FÖRLAG, 2012

Joacims Hanssons bok med texter om de svenska folkbibliotekens framväxt och senaste snabba förändringsprocesser avslutas med en uppmaning från BTJ förlag – ”Följ oss på Facebook och Twitter!”

Just dessa sociala medier och andra genomgripande tekniska och digitala inslag i bibliotekens verksamhet utsätts i denna samling högtintressanta artiklar för en kritisk analys med historiska perspektiv. Det bör påpekas att författarens substantiella text i än högre grad framstår som självständig och välbehövlig i jämförelse med förlagets flåshurtiga försök att kommunicera modernt.

Professorn i biblioteks- och informationsvetenskap Joacim Hansson har samlat sina uppsatser om folkbiblioteken under ett par decennier i tre block: folkbibliotekens värdegrund, klassifikation och identitet och folkbiblioteken idag. De flesta texterna är publicerade tidigare, men några är nyskrivna. Det hela är mycket välformulerat, synpunktsrikt och kännetecknas av god balans mellan akademisk akribi och mogna slutsatser och iakttagelser. Hansson förklarar historiska skeenden och sociala processer på ett föredömligt pedagogiskt sätt. Artiklarna avslutas med en lista på litteraturreferenser.

Huvudlinjen i Hanssons uppsatser är att söka belysa folkbibliotekens samhällsroll och identitetsutveckling under 1900-talet och fram till vår egen tid. Det är just denna överblick och kunskapsbas som gör uppsatserna så bra. Hansson har något viktigt att säga och dessa texter kommer att leva längre än allmänt tyckande i tidsbundna antologier om bibliotekens framtid och bokens eventuella död. Man bör betona att författaren antagit en roll som kritiskt orienterad forskare. Det är detta förhållningssätt som gör Hanssons eftertankar vassa.

Biblioteken behöver granskas utifrån. Den spänning som finns inom biblioteksvärlden mellan trogen personal som i tystnad tänker att vi borde väl fokusera på kärnverksamheten böckerna (som utkommer i större omfattning än någonsin) och ett nytt marknadstänkande som vill hoppa på allt nytt men ganska oprövat, blir här blottlagd. Hansson framför kloka synpunkter på att man borde fundera mer på sin folkbildande identitet och samhällsroll. Ska biblioteken vara passiva redskap för det kommersiella flödet eller ägna sig åt den folkbildande kärnverksamheten som en kritisk röst i lokalsamhället? Hur går det med den uppsökande verksamheten och de små filialerna?

Uppsatssamlingens första block om folkbibliotekens värdegrund framstår som det allra mest sammanhållna av de tre. Dessa cirka hundra sidor borde – och jag tror brukar – läsas av studerande på bibliotekariet utbildningar. Här får man bakgrunden till den starka nordiska folkbiblioteks rörelsen. Kanske kan den historiska framställningen uppfattas som ett främmande land för dagens unga bibliotekarier. För att förstå folkbiblioteken som ett av flera uttryck för det demokratiska genombrottet i 1900-talets Sverige behövs djupare kunskaper i historia och samhällsliv, särskilt insikter i folkbildningen som helhet. Där har Hansson nog överskattat sina studenters förståelse.

Avsnitten om klassifikation och identitet är i sig intressanta – särskilt i ljuset av att det nu blivit beslutat att även folkbiblioteken ska gå över till Deweys decimalsystem. Hansson anser att de svenska folkbibliotekens SAB-system är ”ett av de elegantaste bibliografiska klassifikationssystem som någonsin konstruerats”. Här kunde han ha varit utförligare med att förklara varför. Man kan inte låta bli att fundera över om det långsamma avvecklandet av SAB-klassifikationen som infördes i början av 1920-talet, också är ett långsamt farväl till folkbibliotekens gyllene era. Men Hansson vill hellre tolka övergången till Dewey som en återgång till Valfrid Palmgrens tidiga tankar om ett ”allmänt” bibliotek nu när hela bibliotekssektorn ska samlas under Kungliga bibliotekets vingar.

Artiklarna utmynnar efter historiska

analyser av biblioteksverksamheten i provocerande tankar. Hansson säger det som många inte vågar säga – om man är kritisk riskerar man att stämplas som motvalls och gammalmodig bland bloggande och facebookande bibliotekarier. En av Hanssons poänger är att biblioteken ofta utgår från användarnas förväntade behov och förväntade efterfrågan när det gäller det digitala – man vill ligga steget före istället för att vänta in. Att de mest aktiva i bibliotekens sociala medier är bibliotekarierna själva är ett komiskt exempel på institutionell rundgång! Och i nyligen gjorda undersökningar har användarna av biblioteken tvärtemot alla prognoser framförallt efterlyst ett gott traditionellt utbud, kunnig personal och tysta lugna miljöer där man kan studera. En norsk studie visar att ett brett utbud av tryckta böcker påverkar utlåningen av andra medier negativt medan ett brett utbud av övriga medier inte påverkar utlåningen av tryckta böcker.

Nedladdning av e-böcker som biblioteken erbjuder sina låntagare via lånekorten är egentligen ingen demokratifråga, menar Hansson i den sista nyskrivna artikeln. Här förutspår Hansson att läsning av e-böcker på läsplattor bara är en parentes på väg mot en typ av integration av läsning på skärm och läsplattor med reklaminslag och snutifierat läsande. Hansson ställer i samband härmed den brännande frågan om vilken typ av läsning som biblioteken vill uppmuntra och fokusera på. Modern forskning visar att det är skillnad på traditionell läsning och digital textkonsumtion på flera plan. Den förra kräver tid, koncentration och avskildhet, vilket befrämjar djupare tankar och skapande av sammanhang. Hanssons pessimistiska syn på e-bokens framtida framgångar måste redan nu revideras. Det har visat sig att biblioteken marknadsfört e-böckerna så pass intensivt att nedladdningarna kommit att skjuta i höjden, vilket medfört ökade kostnader för biblioteken. Ersättningsfrågan till förlagen är under utredning som det heter.

Det är få röster inom dagens biblioteksvärld som nyanserat diskuterar de drastiska förändringarna som skett sedan 1990-talets mitt genom det digitala genombrottet. Och det är inte heller någon

som öppet visar en vilja att välja någon annan mer långsam gångart än att springa flåsande i hälarna på den rasande teknik-utvecklingen och den dagsländeliknande bokutgivningen bland de större kommersiella förlagen. Joacim Hanssons röst behövs i dagens mediasamhälle. Det han vill säga är att biblioteken borde tänka mer på sitt demokratiska uppdrag som kräver långsamt och rum för reflektion. Till sist vill jag citera: "Genom att värna bibliotekens värdemässiga kontinuitet, professionalism och lokala kärnverksamhet kan utvecklingen från konsument till medborgare och från småprat till kritiska samtal fortfarande främjas och därigenom bidra till vår gemensamma sociala utveckling."

Alternativet är att folkbiblioteket i dess egentliga mening blir en hundraårig historisk parentes och ersätts av något annat.

gunne L Furu LAnd

Bibliotekarie och fil. dr i litteraturvetenskap

Barbro Thomas (red.)

Att bryta ny marc: LIBRIS 40: en jubileumsskrift

KUNGLIGA BIBLIOTEKET, 2012

LIBRIS fyller i år 40 år, och det firas med en tryckt bok som också är tillgänglig som e-bok via en katalogpost i LIBRIS.

Upplägget är kronologiskt, med de 17 bidragen grupperade under fyra rubriker:

Pionjäråren, Den fortsatta utvecklingen, En gemensam katalog, och Framåtblickar. Bokens utformning är attraktiv och de rikliga, väl valda illustrationerna ett stort plus. Tillsammans ger bidragen en god och bred belysning av LIBRIS' utveckling från allra första början, och visar att systemet/-en lever upp till det som utlovas i bokens fyndiga titel. En del överlappningar är kanske oundvikliga med så många författare, men de upplevs inte som störande.

Det ligger ett betydande värde i att inte vänta till ett eventuellt 50-årsjubileum med att producera en LIBRIS-historik eftersom det idag fortfarande har varit möjligt att få med många av dem som varit med från början och själva kan berätta om hur det var. Med rätta ges "pionjärerna" halva sidutrymmet. Det är påfallande hur personligt hållna artiklarna är, ofta i en humanistisk ton. Jag vill nämna Kjell Nilsson som i sina hägkomster lyckats träffa rätt. Liksom Kjell Nilsson gör, ser Lars Tynell, Marie-Louise Bachman, Sten Hedberg och Bodil Gustavsson med distans tillbaka på LIBRIS-arbetet genom att minnas detaljer och förmedla dem på ett läsvärt och trevligt sätt. Agneta Olsson och Angelica Schneider-Larsson sätter bla fingret på en central fråga om ledning och beslut: "vem och var fattades besluten?" och visar med exempel från Dewey-projektet att detta fortfarande är en svag punkt.

Gunnel Stenqvist, som 2002 genomförde en översyn av KB:s verksamhet, beskriver den viktiga insats som statssekreteraren Göran Löfdahl gjorde genom att se till att LIBRIS blev fritt tillgängligt för alla. Men som hon påpekar är allt inte tillgängligt; nationalbibliografin innehåller inte artikelposter och specialbiblioteken har svårt

att klara indexeringen inom sina ämnesområden. En förhoppning är att landets universitet och högskolor ska förse SwePub med sina respektive vetenskapliga publikationer, inklusive uppsatser och artiklar. Om detta skriver Jan Hagerlid i sitt bidrag. Men hur ska övrig vetenskaplig verksamhet redovisas och bli tillgänglig?

Själv saknar jag bidrag med fokus på innehållet i LIBRIS databas. Tomas Friberg citeras: "Utan data är biblioteken ingenting". Jag skulle vilja tillägga: "Utan data är LIBRIS ingenting". Många bidrag vittnar om mängder av svett och tårar som offrats för att få systemet att acceptera de bibliografiska posterna – utan den mödan hade den kooperativa samkatalogen LIBRIS saknat den stora betydelse den har idag för biblioteken och användarna. Gunilla Jonssons bidrag, "Libris-basen som källa betraktad", tar upp en viktig, men speciell, aspekt på innehållet. Men det finns förstås mycket mer att säga om LIBRIS databas som källa för forskare och allmänhet. För att nämna ett exempel på sådant som behöver uppmärksammas: De humanistiska specialbibliotekens till stora delar unika samlingar är ännu inte registrerade i LIBRIS och därmed otillgängliga för de flesta. (Se också Gunilla Jonssons önskelista på sid. 177f.)

Jag vill särskilt rekommendera Anders Söderbäcks artikel "LIBRIS och framtiden – blir Libris 50?" Anders Söderbäck jämför situationen idag för LIBRIS med den som rådde i början av 1970-talet, en situation "där storslagna visioner tvingas möta en praktisk verklighet", och fortsätter "[v] i kommer att behöva överge idéer och arbetssätt, men den stora utmaningen handlar inte bara om att bygga nytt utan också om att hantera den fyrtioåriga historia LIBRIS bär med sig". Enligt Anders Söderbäck är de tre nyckelorden inför framtiden: öppenhet, kompetens och samarbete.

För den som varit med under hela eller delar av systemets utveckling, med alla sorger och bedrävelser – och glädjeämnen – finns det mycket i boken att dra sig till minnes och le igenkännande åt. Detta är definitivt en bok som alla som arbetar med LIBRIS-systemen, dvs snart sagt varje svensk bibliotekarie, kan glädjas åt. I det fortsatta arbetet med att skapa en gemensam katalog för alla svenska bibliotek kommer boken att vara en bra källa för nya bibliotekarier.

kerstin AssArsson- rizzi

F d chef för Vitterhetsakademiens bibliotek

10% RABATT
på LOG och POST t o m 20 oktober
på bild, LOG II obehandlad björk,
6330kr exkl. moms (ord pris 7030kr)

Lillian Öberg
LILLIAN ÖBERG DESIGN

040 23 23 99 info@lillianoberg.com www.lillianoberg.com

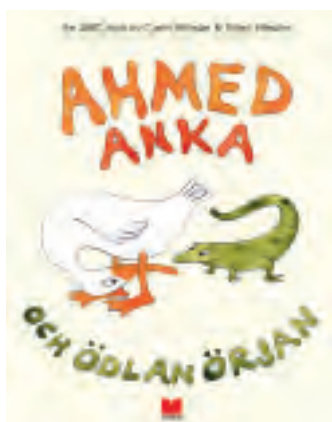

Intervju
med bland andra
artisten Petter!

Dags för nystart!

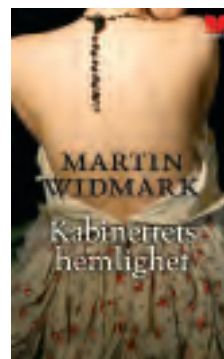
Hösten är här och det är dags att byta ut sommardeckarna mot lite ny läsning! LL-förlaget bjuder bland annat på "Hitta din väg" där tio människor som gått mot strömmen inspirerar unga att göra detsamma. Här får vi möta hiphop-artisten Petter, barnmorskan Niklas och den kvinnliga prästen Rebecka. Upplevelseboken "Tillbaka till minnena" handlar om 1900-talets mode, musik och traditioner och är en unik bok som väcker minnen och känslor hos personer med demens. Dessutom fortsätter vi fira Strindbergsåret 2012 och släpper en lättläst version av Röda Rummet.

Läs mer på www.ll-forlaget.se eller besök oss på Bok & Bibliotek i monter B 04:40.

Nyheter i september!

Besök oss på
Bokmässan i
monter B 03:39

Lyssna på KB:s SEMINARIER

- Svensk skönlitteratur i världen
- Tidningar – ett kulturarv för alla
- E-plikt, digitala samlingar och framtida forskning
- Nationella biblioteksstrategier – nordiska erfarenheter
- Digitalisering – är det verkligen så enkelt?

Möt oss också i vår monter E01:22!

MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER ÖVER HELA VÄRLDEN. FEM GÅNGER OM ÅRET.

Helårspren/5 nr 160 kr
Provex ap@amnesty.se

WWW.AMNESTY.SE/AP
AMNESTY INTERNATIONAL

www.oru.se/humus/UoD

Utbildning & Demokrati

Tidskrift för didaktik och utbildningspolitik 2012

Utbildning & Demokrati
Utbildning & Demokrati
Education & Democracy
Utbildning & Demokrati
Utbildning & Demokrati
Education & Democracy
Utbildning & Demokrati

Veta mer om Palestina?

Tidskriften Palestina Nu är full av aktuella politiska analyser, krönikor och berättelser ur vardagen på ockuperad mark.

För 100 kronor får du fyra nummer per år
pg 55 57 17 – 8

www.palestinagrupperna.se

Krönika

Nina Frid

Det är så retro

Var je sommar lovar jag mig själv att inte köpa fler böcker på loppis, och varje sommar bryter jag mitt löfte. Vad är det som gör att jag inte kan motstå

Fridas bok av Birger Sjöberg exempelvis när den med ett lätt lager damm har hamnat mellan blom-miga porslinskoppar och broderade spetsdukar? Varför får jag ett sådant begär att betala 25 kronor för *Fattigadel* av Agnes von Krusenstjerna när den trängs i en flyttkartong med Sigge Stark och tidningen Husmodern från tidigt 40-tal? Och varför drabbas jag nästan aldrig av samma oemotståndliga läslust i bibliotekets öppna magasin? Det är ju inte så att *Fridas bok* och *Fattigadel* saknas på hyllorna, men jag ser dem uppenbarligen inte. Som så många andra läsare låter jag dem få stå kvar, utlånade.

Det måste vara loppiskänslan, den nostalgiska atmosfären i rummet som ger böckerna ett värde för mig och för alla andra sommargäster med en Karin Boye, en Eyvind Johnson och en nästan bortglömd Thorsten Jonsson under armen. Det som endast är döda författare i alfabetisk ordning på ena stället blir sann retro och ha-begärligt på det andra, tack vare kaffekopparna, spetsdukarna och den tidstypiska reklamen för tvättsåpa i Husmodern! Visst borde vi kunna få in den tidsandan på biblioteket, skapa sådana nostalgirum med retrokänsla för att väcka de gamla böckerna till nytt liv. Nog vore det väl värt ett försök?

Vad händer om vi i det öppna magasinet sorterar böckerna efter tidsepok istället för efter författarnamn, om vi placerar en 30-talshylla, en 40-talshylla, en 50-talshylla i små rum och dessutom låter böckerna samsas med tapetstugar, keramikvaser och tidstypiska glasögonbågar. Om vi inreder med en läslampa och en stoppad läsfåtölj med omsorgsfullt virkad mormorsfilt från samma tid som romanerna, har vi skapat ett retrobibliotek!

Det är klart att biblioteket borde dra nytta av det intresse som finns för äldre tider. Vi kan bjuda på en tidsresa genom litteraturhistorien och få syn på trender och influenser som finns också i litteraturen, inte enbart inom design, mode och arkitektur. Visst är det en härlig nostalgitripp för besökarna, men det bidrar också till en historisk medvetenhet, ger folkbildning på ett lustfyllt sätt.

Visst blir du mer nyfiken på en bok av Elin Wägnér om hennes svartvita porträtt hänger på väggen i en oval fotoram. Och kanske ännu mer om en bok av Sigfrid Siwertz står bredvid och du får veta att de två hade en liten kärlekshistoria som skildras i *Jonas och draken* (1928) av Siwertz, i *Svalorna flyga högt* (1929) av Wägnér liksom i Wägnérs romaner *Genomskådad* och *Hemlighetsfull* (1937 och 1938) samt i Siwertz *Glasberget* (1952). Den autofiktiva genren är inte något nytt påfund.

Hur många vet för övrigt att den enda svenska bok som fällts för tryckfrihetsbrottet förtal är skriven av Ing-Marie Eriksson och heter *Märit*? Ska den boken verkligen placeras på bokstaven E i magasinet. Vore den inte lättare att få syn på i ett 60-talsrum där den samtidigt kan berätta något om sin tid? Den fällande domen för *Märit* kan ge oss perspektiv på vad som har hänt från 1965 fram till idag vad gäller toleransen att skildra verkliga personer i romaner. Karl Ove Knausgård är inte den första att skapa indignerad debatt. Inte heller Maja Lundgren.

Litteraturen blir större genom att sättas i sitt sammanhang och levandegöras genom samtal. Nu har alla sommarloppisar hunnit stänga, men välkomna till Retrobiblioteket! Och jag vet inte vad ni säger, men jag tycker att ett bokomslag från 50-talet många gånger är vackrare än en vas.

PS. Landets första retrobibliotek invigs i Huddinge kommun den 23 oktober 2012!

Vi behöver dig och flera nya med-människor.

Som medlem i Röda Korset hjälper du oss att förhindra och lindra mänskligt lidande. För bara 200 kr stöder du oss i ett helt år. Välkommen in eller ring oss på 0000-000 00 00
www.redcross.se

Vi behöver dig!

BRIS Vuxentelefon – om barn

För dig som vill prata om dina egna eller andras barn.

Öppettider:
måndag–fredag
kl. 10–13

Telefonnummer:
077-150 50 50

BRIS
BARNENS RÄTT I SAMHÄLLET

Foto: LU

Ny överbibliotekarie i Uppsala

Lars Burman har utsetts till ny överbibliotekarie vid Uppsala universitet. Beslut togs av rektor Eva Åkesson i slutet av juli. Lars Burman, född 1958, är professor i litteraturvetenskap vid Uppsala universitet, och sedan 2003 rektorsråd inom kulturområdet. Han har deltagit i uppbyggandet av ämnet retorik vid universitetet och var under sex år prefekt för den litteraturvetenskapliga institutionen. Han har ett mångårigt engagemang i biblioteksfrågor och har varit ledamot i universitetsbibliotekets styrelse sedan 2004. Han är även inspektör vid Värmlands nation samt gift med författaren Carina Burman, tillika docent i litteraturvetenskap och också verksam vid Uppsala universitet. Uppsalas universitetsbibliotek, som omfattar Carolina Rediviva och campusbiblioteken, har cirka 200 anställda (varav cirka 115 är bibliotekarier) och bedriver också utvecklingsarbete inom digital publicering samt ansvarar för ett betydande kulturarv med värdefulla och sällsynta specialsamlingar. Överbibliotekarien leder verksamheten och har en viktig roll i den svenska och internationella biblioteksvärlden. Lars Burman efterträder Ulf Göranson som varit Uppsala universitets överbibliotekarie sedan 1996. – Det är ett mycket spännande arbete med stora utmaningar. Vi befinner oss mitt i en digital revolution inom informationsområdet där biblioteken har en central roll och ska ligga i framkant. Samtidigt finns en fantastisk samling kulturminnen att förvalta och tillgängliggöra, säger Lars Burman. Lars Burman tillträder tjänsten på halvtid från 1 september och på heltid från 1 oktober.

hz

Foto: emal/Lev/AN

Elsebeth Tank slutar i Malmö

som tidig Are meddelats har stadsbibliotekarien i Malmö, Elsebeth Tank, beslutat sig för att lämna sin tjänst på Malmö stadsbibliotek.

Hon har själv tagit initiativ till att avsluta sitt förordnande som stadsbibliotekarie. Kulturdirektör Elisabeth Lundgren och Elsebeth Tank har nått fram till en överenskommelse som båda parter är eniga om och som innebär att Elsebeth Tank slutar den 30 september i år.

Elsebeth Tank tillträdde tjänsten som stadsbibliotekarie i Malmö i januari 2008. Under åren har hon tillsammans med personalen på stadsbiblioteket utvecklat den omdiskuterade och omdebatterade strategin *"The Darling Library in the World – ditt liv, dina drömmar, ditt bibliotek."* Strategin har kritiserats både internt och externt – i början av året undertecknade 13 anställda vid Malmö stadsbibliotek en debattartikel (BBL nr 1/2012) i vilken de var kritiska till den förändrade verksamhetsstrategin.

Strategin har inneburit en stor förändring av bibliotekets publika ytor. Andra konkreta resultat är det *Digitala Biblioteket*, *Internationell författarscen* och *Balagan* – en ny biblioteksavdelning utvecklad med och för Malmös 9–12 åringar. Strategiska partnerskap har varit en viktig del i utvecklingen och lett fram till bl.a. etablerandet av Malmö Lärcenter på stadsbiblioteket. En satsning på höjd språkompetens är ett annat exempel för att anpassa stadsbiblioteket till de behov som Malmö har.

Någon dag innan Tanks avgång blev offentlig meddelades att stadsbiblioteket i Malmö utökar helgöppettiderna från med den 20 augusti – något som Elsebeth Tank har varit emot eftersom hon velat prioritera andra frågor, tex hur man når de som inte alls besöker biblioteket. Trots Elsebeth Tanks protester valde Kulturnämnden att gå på sin linje ifråga om öppettiderna.

När det gäller den egna framtiden säger Elsebeth Tank att hon i flera år lekt med tanken att utforska ett arbetsliv som egenföretagare. Nu är tiden mogen, säger hon.

En intervju med Elsebeth Tank kommer att publiceras i ett kommande nummer av BBL.

hz

Nominerade till Ljudbokpris

sJu LjudBöcker är nominerade till Stora Ljudbokspriset 2012. Priset delas ut av Iris som arbetar med taltidningar och andra hjälpmedel för personer med synnedsättning, dyslexi etc. Prisutdelningen sker under Bok & Bibliotek den 27 september.

Följande ljudböcker är nominerade:

Alla mina vänner är superhjältar, av Andrew Kaufman.

Uppläsare Morgan Alling.

Ånglarnas svar, av Stefan Einhorn. Uppläsare Torsten Wahlund.

Stjärnlösa nätter, författare och uppläsare är Arkan Asaad.

Minnet av en smutsig ängel, av Henning Mankell.

Uppläsare Angela Kovács.

Felicia försvann, av Felicia Feldt. Uppläsare Julia Dufvenius.

Hundpojken, av Eva Hornung. Översättning Anna Sandberg. Uppläsare Jonas Malmsjö.

Dehlis vackraste händer, av Mikael Bergstrand. Uppläsare Björn Granath.

Finaljuryn som ska utse årets pristagare består av Anna Falk, vd för Bok & Bibliotek, Caroline af Uggle, artist, Hamadi Khemiri, skådespelare och uppläsare, Herman Lindqvist, författare, Jenny Strömstedt, programledare Tv4, och Lotta Bromé, programledare Sr.

– Jag älskar ljudböcker och det ska bli spännande att lyssna på de här sju ljudböckerna som valts ut åt mig. Jag hoppas att de ska ha det som krävs av en bra ljudbok – en riktigt bra berättelse och en mästerlig uppläsning, säger Caroline af Uggle.

Åe

Bemanningsupphandling i Stockholm

när BemAnnings Föret Aget Uniflex ansvarar för vikarier inom Stockholms stadsbibliotek innebär det en fördubblad kostnad. Men ledningen för SSB menar att det fungerar utmärkt med Uniflex och att det är en ny organisation som kostar.

2009 beslöt Stockholm stadsbibliotek att skrota den egna vikariepoolen eftersom den tog alldeles för stora resurser i anspråk – både ifråga om tid och pengar. Bemanningsföretaget Uniflex fick därför ansvara för rekryteringen av vikarier till huvudstadens 40 bibliotek. Den normala årskostnaden beräknas ligga på ungefär 2–3 miljoner kronor. 2010 betalade SSB drygt 2 miljoner till Uniflex men året därpå hade kostnaden nästan fördubblats till 4 miljoner. Men David Lundqvist, administrativ chef Stockholms stadsbibliotek, menar att det framför allt är en ny omorganisation som har kostat.

– Varje enhetschef har sedan årsskiftet fått ett större ansvar för både ekonomi och bemanning på varje enskilt bibliotek, vilket vi redan nu kan se har varit positivt.

Nu går kontraktet ut och en ny öppen upphandling ska göras vad gäller bemanningen vid Stockholms stadsbibliotek. David Lundqvist kan inte ge några siffror på hur stor den tidigare vikariekostnaden var innan

Uniflex tog vid. Vikariekostnader har inte särredovisats tidigare år. Men är det inte svårt att då avgöra om det varit någon vinst att anlita bemanningsföretaget?

– Vi har ändå gjort något slags bedömning att det är mer rationellt, enklare och inte så administrativt krävande som det var tidigare då SSB självt ansvarade för vikariebemanningen, säger David Lundqvist.

En undersökning från 2011 visar att användarna är mycket nöjda med biblioteksservicen. Enligt Kulturförvaltningen är Uniflex-personalen välutbildad och väl lämpad för att täcka upp större bemanningsluckor när personal blir sjuk.

Åe

Bok & Bibliotek E04:09

WAGNER

www.wagnerform.se

Parnass lyfter fram våra älskade klassiker!

Kom och hämta det senaste numret i vår monter B10:82 på Bokmässan.

www.parnass.nu

Geblod.nu

BLODGIVNING I SVERIGE

Släktforskning på Nätet !!

Besök oss i monter DO1:12 under Bok & Biblioteksmässan i Göteborg 27–30 september.
www.svar.ra.se

Riksarkivet

SVAR - Svensk arkivinformation

Politik och tidsresor – nedslag bland höstens böcker

Bok & bibliotek s närmar sig med stormsteg och alla delar av branschen kraftsamlar. Bland höstens böcker kan man spåra flera trender. En skulle man kunna kalla "damma-av-gamla-socialdemokrater"-tenden. Den manifesteras bland annat i boken *Tobelroneaffären*, skriven av Mikael Romero, Mona Sahlins pressekreterare under nämnda affär. Det man kan fundera över är varför denna ganska uttjatade affär som ligger 17 år! tillbaka i tiden på nytt ska dryftas... En annan bok i genren är Bengt Ohlssons bok om Margot Wahlström, som kort och gott fått titeln *Margot*, som författaren har tassat i hämlarna på i New York och arbetet i FN men även i mer privata sammanhang. Margot Wahlström talar relativt öppenlydande om misslyckanden (jobbet som kulturminister), drivkrafter och framgångar men även om partiintern överväganden och inte minst om sina åsikter om Göran Persson som ledare. Sist och slutligen kan också Eva Franchells bok *Partiet. En olycklig kärlekshistoria*, kvala in i denna trend. Här handlar det dock inte så mycket om att damma av någon socialdemokrat, mer om ett personligt (bittert) grepp om hela rörelsen å la jag sökte, jag fann men är besviken.

En annan trend skulle kunna sägas vara den som blickar tillbaka i närhistorien och det är inga nostalgitripptar vi talar om. Det är intressant att läsa Jonas Gardells och Karolina Ramqvists romaner parallellt. Båda utspelar sig i Stockholm – Gardells på 80-talet, Ramqvists i början på 90-talet och det är två helt olika världar. Som redan framgått är Gardells Stockholm litet, mörkt och provinsialt och de som befolkar hans berättelse, bögmarna, vandrar utan att ännu veta det i dödsskuggans dal. I *Torka aldrig tårar utan handskar* med undertiteln *Kärleken* – den första delen av en trilogi – blandas ett nedslående faktamaterial med fiktion för att ringa in tiden och sammanhanget i vilken aids kom till Sverige. Det är ett Sverige eller i alla fall ett Stockholm som känns ganska frånvarande i Ramqvists 1990-

**Läst/
Oläst**

tal i *Alltings början*, där läsaren hamnar rakt in i huvudstadens sjudande klubbiv och där tycks knappast räds-lan för aids eller någon annan könsrelaterad sjukdom förlama. Här finns många träffsäkra iakttagelser kring årtiondet då alla "ville ha en ung tjej" inte bara i sängen utan som skribenter och alibin inom media.

Ännu längre tillbaka i närhistorien, närmare bestämt till 1967, färdas man i boken *I tidens rifi. Historier om Blå tåget* – ni vet bandet som bla skrev Staten och kapitalet. Och det här är väl ändå en nostalgitripp till sextioalets politiska uppvaknande, till sjuttioalets vibrerande alternativkultur, till epokens "röra av politiska och estetiska allianser och konflikter" men också till en come back på det nyliberala -90-talet. Tre av de som var med i bandet från första början till slutet har skrivit boken: Tore Berger, Leif Nylén och Torkel Rasmusson. De minns och berättar – var och en för sig med sin röst och personliga blick. Illustrerad med foton och tidstypiskt material. Därtill följer en cd med ett urval av Blå tågets sånger, bland dem "Allt var liksom i rörelse", som rätt bra sammanfattar det hela, och "Staten och kapitalet".

60-tal är det också i skådespelaren Johan Hedenbergs bok *Lill-Tarzan å jag. En berättelse från världens bästa land*. Men även 70-, 80-, 90 och 2000-tal. Miljön är 60-talets mönsterförort Vällingby och Grimsta, väster om Stockholm. Vi är i det som så småningom skulle bli Kenta- och Stoffeland. Författaren är 50 år och kan konstatera att 28 av hans barndomsvänner är döda. Det är utgångspunkten för en berättelse från "världens bästa land".

Att läsa klassiker är även det en form av tidsresor. I höst har två älsklingsklassiker kommit i nytryck: Lawrence Durrells magnifika *Alexandriakvartett* och Elsa Morantes mästerverk, den omfångsrika *Historien om Italien under andra världskriget* och som har beskrivits som en oförsonlig anklagelseakt över 1900-talet.

Må så vara men en läsoplevelse är den.

henriet te zorn

Aktuellt

från Svensk Biblioteksförning

material mailas till se@biblioteksforeningen.org

Skolbibliotek – ett år med ny skollag

Gunnel Olsson sammanfattar vad som har hänt sedan den nya skollagen trädde i kraft 1 juli 2011. Hon lämnar också tydliga rekommendationer för det fortsatta arbetet. Gunnel Olsson är enhetschef vid Folkbiblioteken i Lund/SkolBiblioteksCentralen, ingår i Svensk Biblioteksförnings verksamhetsgrupp för skolbibliotek och är föreningens representant i Nationella Skolbiblioteksgruppen. Från föreningen kan du beställa ett kortfattat kampanjmaterial "Alla elever ska ha tillgång till ett skolbibliotek", som tar sin utgångspunkt i Kungliga bibliotekets skolbiblioteksstatistik.

Förväntningarna på den nya skollagen var stora. KB:s skolbiblioteksstatistik som presenterades 12 juni i år blev därefter en tydlig kartläggning av situationen för Sveriges elever. Tyvärr bekräftades den ojämlika och demokratiska skolbibliotekssituationen.

Svensk Biblioteksförning har valt att markera vikten av att skolbibliotek särskilt lyfts fram genom att satsa på *Verksamhetsgruppen för skolbibliotek*. Medlemmarna i gruppen har erfarenhet och kompetens från grundskola, gymnasieskola och högskola.

Efter att den nya skollagen trädde i kraft formulerade Skolinspektionen tre krav som ska vara uppfyllda för att myndigheten ska betrakta ett skolbibliotek som godkänt:

1. Eleverna har tillgång till skolbibliotek i den egna skolenhetens lokaler eller på rimligt avstånd från skolan som gör det möjligt att kontinuerligt använda biblioteket som en del av elevernas utbildning för att bidra till målen för denna.
2. Biblioteket omfattar böcker, facklitteratur och skönlitteratur, informationsteknik och andra medier.
3. Biblioteket är anpassat till elevernas behov för att främja språkutveckling och stimulera till läsning.

Skolinspektionens krav utgör en bra grund för det fortsatta arbetet för att skollagen efterföljs. Det arbetet behöver utgå ifrån:

- Den blocköverskridande enigheten om att skolbibliotek är viktiga. Det är av yttersta vikt att en levande debatt förs med politiker för att agera så att lagen efterföljs och att skolbiblioteksfrågan lyfts på agendan.
- Den negativa trenden med sjunkande läskunnighet bland barn och unga. Alla elever behöver därför tillgång till skolbibliotek med bra mediebestånd som inbjuder till läslust.
- Framsynta strategier måste till i varje kommun för att följa barnen från den allra första tiden fram till vuxenlivet med utgångspunkt i

språkutveckling. En bra grund läggs genom nära samarbete mellan föräldrar, förskolepersonal och barnbibliotekarier. Satsa på barn och unga i biblioteksplanerna och lyft fram samverkan mellan bibliotekslagen och skollagen.

- Skolinspektionen måste ges möjlighet att genomföra kvalitativa granskningar. Särskilt bör de studera och utvärdera skolbibliotekets roll för eleverna och vad som gör skolbiblioteksverksamheten till den pedagogiska resurs den ska vara.
- Skolverket måste ges uppdrag att föra skolbiblioteksfrågan framåt! Stödmaterial måste utvecklas som kan tjäna som vägvisare och handledning för skolledare, pedagogisk personal och givetvis skolbibliotekarierna. En växelverkan måste finnas mellan Skolverket och Skolinspektionen.
- Kompetent personal i skolbiblioteket måste bli ett absolut krav. Skolbibliotekarierna ska lyfta fram sin speciella kompetens och skolledare måste tydliggöra vilken unik resurs skolbiblioteket är genom kompetent personal.
- Dagens definition i lagtexten "… en gemensam och ordnad resurs av medier och information som ställs till elevernas och lärarnas förfogande och som ingår i skolans pedagogiska verksamhet med uppgift att stödja elevernas lärande" måste både revideras och fördjupas.
- Kompetensutvecklingsstöd måste riktas gemensamt till skolledare, lärare och skolbibliotekarierna. Vi har bara sett början på vad 1–1-satsningen innebär för nya arbetssätt.
- Goda exempel bör lyftas fram. Vi har många goda exempel på kommuner som satsat på skolbiblioteksutveckling t.ex. Malmö, utvecklingsinsatserna inom Ekerö kommun, fokusbiblioteken i Linköpings kommun och nu senast Staffanstorps kommun med sitt nystartade Digitek.

Ta tillvara den kompetens kring skolbiblioteksfrågor som finns runt om i landet och låt oss tillsammans göra skolbiblioteken till de resurser som eleverna både behöver och har rätt att kräva för sin grundläggande utbildning och för sitt lärande framöver!

Gunnel Olsson

Niclas Lindberg, generalsekreterare för Svensk Biblioteks-förening.

Kommunala och regionala rapporter

Svensk Biblioteks-förening har för sjunde året i rad publicerat rapporter om folkbiblioteken i Sveriges alla kommuner och regioner. Årets rapporter visar på flera positiva trender. Antalet filialer och fysiska besök minskar inte längre. Det finns fler anställda på biblioteken och utlåningen ökar. Alla rapporter för var och en av Sveriges kommuner finns på vår webbplats.

– Samtidigt finns det många utmaningar, säger Niclas Lindberg, generalsekreterare för Svensk Biblioteks-förening. En av de mest brådskande är hitta en långsiktigt hållbar modell för e-boksutlåningen. Genom utlåning av e-böcker hjälper biblioteken till att öka tillgängligheten till böcker och man introducerar e-boksanvändandet till nya grupper. Om biblioteken inte längre kan låna ut aktuella medier i de format som låntagarna själva väljer, kommer biblioteket att reduceras till ett arkiv.

– En annan utmaning är att nå alla. Vi vet att andelen svenskar som använder bibliotek fortsätter att minska. Det är oroande om utvecklingen går mot att en allt mindre grupp använder biblioteken mer och mer, medan andra inte alls nås av bibliotekens tjänster, menar Niclas Lindberg.

Rapporterna bygger på statistik från Kungliga biblioteket, Statistiska centralbyrån och Statens kulturråd och avser verksamhetsåret 2011.

Svensk Biblioteks-förening har tidigare publicerat *Framgångsrik biblioteksverksamhet – en rapport om hur kommunerna kan öka efterfrågan på bibliotekstjänster*. Rapporten undersöker vad som gör folkbiblioteken attraktiva. Med hjälp av en speciell analysmetod – regressionsanalys – används biblioteksstatistiken för att undersöka vilka faktorer som leder till att fler besöker och använder folkbibliotek. Rapporten visar att ju mer resurser biblioteken får, desto mer blir de använda. Exempelvis leder hög personaltäthet, ett omfattande mediebestånd, en stor andel nyförvärv, bra tillgång till datorer och ett rikt utbud av tidskrifter till ökad utlåning.

Kerstin Brunnberg.

Föreningen på Bok & Bibliotek i Göteborg

Bok & Bibliotek, 27–30 september, gör i år en särskild satsning för att synliggöra biblio-

teken. Det sker i samarbete mellan Bok & Bibliotek, Svensk Biblioteks-förening, Kultur i Väst, Region Halland och Bibliotekshögskolan.

Svensk Biblioteks-förening kommer i år att presentera en mängd spännande programpunkter på vår scen, Biblioteks- och berättarscenen i E-hallen, under torsdagen och fredagen. Medlemmar kommer att berätta om sina verksamheter och projekt, riksdagspolitiker, myndighetschefer och andra opinionsbildare kommer att samtala om betydelsen av fri tillgång till information och kunskap. Journalisten Gabriella Ahlström ställer frågor till bland andra Gunilla Herdenberg, Kerstin Brunnberg, Eva Bonnier, Anna Ekström och Karin Linder. Från riksdagens kulturutskott kommer Kerstin Engle (S), Christer Nylander (FP), Tina Ehn (MP), Cecilia Magnusson (M) mfl.

Även i år erbjuder mässan ett specialpris på helkortet för Svensk Biblioteks-förenings medlemmar. Passa också på att registrera dig på Bokmässans "community". Svensk Biblioteks-förening har bildat en särskild grupp "Bibliotek – fri tillgång till information och kunskap" där man kan knyta kontakter, tipsa om evenemang eller diskutera frågor med biblioteksanknytning. På Twitter kopplar mässan samman diskussioner med #bokmassan.

Offensiv för e-böckerna

Svensk Biblioteksförning annonserade torsdagen 28 juni i Dagens Nyheter. Syftet var att uppmärksamma bibliotekens demokratiska och oberoende uppdrag att tillgängliggöra information och kunskap till alla. Vi vill få till stånd en ny ersättningsmodell där biblioteken fortsatt gör rätt för sig, samtidigt som användarna får tillgång till e-bokens fulla potential.

Annonsen och en faktafolder om vad Svensk Biblioteksförning tycker kan du ladda ner på vår webbplats. Där hittar du också en direktlänk till Niclas Lindbergs debattartikel som publicerades i Aftonbladet under politikerveckan i Almedalen, torsdag 5 juli. Samma dag arrangerade vi ett seminarium tillsammans med DIK. Biblioteksbladet rapporterar från seminariet i det här numret. Vår faktafolder kan du också beställa från kansliet, info@biblioteksforeningen.org.

Här svarar Niclas Lindberg på frågor:

Varför gör Svensk Biblioteks-förening en kampanj om e-boken?

– Vi tar fighten för allas rätt till information och kunskap! Bibliotekens möjligheter att fullgöra sitt uppdrag för demokrati och informationsfrihet försvåras när bibliotekens tillgång till e-böcker hindras av kommersiella aktörer via karenser och begränsningar av vad biblioteken får köpa. Vi vill visa hur allvarligt och bekymmersamt läget är för bibliotekens oberoende och fria ställning att köpa in och låna ut e-böcker.

Vad vill ni uppnå?

– Vi vill att biblioteken fortsatt ska vara fria och oberoende att köpa in och låna ut vilka titlar de vill oberoende av publiceringsform. Det är i grunden en fråga om bibliotekens uppdrag för demokrati och informationsfrihet.

Varför strandade samtalen med Svenska Förläggareföreningen?

– Svensk Biblioteksförnings uppdrag är att säkerställa allas rätt till fri tillgång till information, kultur och kunskap via de allmänna biblioteken. Vi stred för en modell som både säkerställde att bibliotekens användare har tillgång till alla typer av litteratur i alla utgivna format, och upphovsmännens rätt till ersättning för sina verk. Förläggareföreningen hade låst sig vid en modell som vi inte

kunde ställa oss bakom och sa sig inte ha möjligheter att gå oss till mötes i våra synpunkter. Svensk Biblioteksförning föreslog att merparten av e-bokstitlarna ska omfattas av en form av abonnemangsmodell till fast pris. Det gynnar titelbredden på biblioteken, bidrar till bibliotekens uppdrag att tillgängliggöra och synliggöra litteratur bortom topplistan och ger biblioteken överblick och kontroll över sin e-boksbudget. Att Bonniers under pågående samtal införde ytterligare karenstider förde inte heller frågan framåt.

Varför tycker ni att e-boken är så viktig?

– E-böckerna är på biblioteken för att stanna och vi tycker att de är en fantastisk möjlighet för att fler ska kunna få tillgång till information och kunskap. Biblioteken har i alla tider förhållit sig

till de medel genom vilken informationen förmedlats. Vid alla teknikskiften har biblioteken anpassat sin verksamhet att passa de nya medierna. Biblioteken guidar och introducerar nya användare och stödjer införandet av ny teknik. I praktiken marknadsför biblioteken e-bokstitlarna åt förlagen och betalar dessutom för sin insats. Nu står vi än en gång inför ett större tekniksprång. Universitets- och högskolebiblioteken, liksom forskningsbiblioteken, har kommit långt i anpassningen till e-böcker, medan folkbiblioteken är i början av en utveckling.

Vad vill ni ska hända nu?

– Vi vill att ansvariga politiker tar ställning i frågan och ger biblioteken sitt stöd. Regeringen har slagit fast att Sverige ska vara bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter. Då behövs också konkreta initiativ från regeringen och riksdagen för att undanröja hinder för bibliotekens e-boksutlåning. Samtidigt måste biblioteken, Kungliga biblioteket, Depåbiblioteket/Lånecentrallerna och Svensk Biblioteksförning på andra sätt jobba vidare med att bredda bibliotekens tillgång till e-böcker. Det finns litteratur utan upphovsrätt som kan digitaliseras och göras tillgängliga som e-böcker. Det finns litteratur där författaren själv har rättigheterna till e-boken men saknar möjligheter till digitalisering. Och det finns lokalt material på biblioteken som det skulle kunna göras e-böcker av. Här måste det till fler initiativ och en nationell teknisk infrastruktur som stödjer tillgängliggörandet.

Forskningsinitierande stöd

Ansökningar om Svensk Biblioteksförnings forskningsinitierande stöd ska vara kansliet tillhanda senast den 30 september. Stödet ges för att underlätta för den som vill skriva en forskningsansökan till exempelvis Vetenskapsrådet, Riksbankens Jubileumsfond eller KK-stiftelsen. Vi välkomnar ansökningar från såväl nydisputerade och seniora forskare som studenter som önskar påbörja en forskarutbildning. Läs mer på hemsidan under "Stöd och stipendier" eller kontakta Anna Kåring Wagman på akw@biblioteksforeningen.org.

Lediga uppdrag

Vi söker medlemmar som vill engagera sig i en grupp för programarbetet inför Biblioteksdagarna i Örebro 2013. Största delen av gruppens arbete kommer att äga rum under hösten. Uppdraget innebär att ge råd och lämna synpunkter inför valet av storföreläsare och seminarier som behövs för att konferensen ska bli stimulerande och viktig för alla som arbetar med bibliotek och biblioteksutveckling. Föreningen betalar för resor till möten. Anmäl ditt intresse till Eva Silverplats på kansliet; es@biblioteksforeningen.org senast 30 september 2012.

Dags att söka resestipendier

Den 30 september är sista ansökningsdatum för föreningens resestipendier. Ansökan kan göras av såväl enskilda som institutionella medlemmar i Svensk Biblioteksförning. Avsikten med resestipendierna är att fördjupa den enskildes bibliotekskunskaper. Mer information finns på vår hemsida www.biblioteksforeningen.org. Du kan också kontakta Wiviann Wilhelmson, ww@biblioteksforeningen.org. Nästa ansökningstillfälle är den 31 mars 2013.

Har du adressändrat/ nya kontaktuppgifter?

Har du som är medlem flyttat, bytt arbetsgivare, ändrat/fått e-post, gått i pension, fått jobb efter studierna eller vill du att din medlemsavi (för årsavgiften) skickas till annan adress än tidigare?

Du kommer väl ihåg att meddela oss dina nya kontaktuppgifter. Det gör du på något av följande sätt:

Blanketten som du hittar på vår hemsida www.biblioteksforeningen.org/adressandring/
E-post: info@biblioteksforeningen.org
Tel: 08-545 132 30
Fax: 08-545 132 31

Kommunerna brister i ansvar för skolbiblioteken

Hälften av landets elever saknar tillgång till ett bemannat skolbibliotek och en av sex elever saknar helt tillgång till skolbibliotek. Endast fyra av tio elever har tillgång till ett skolbibliotek som är bemannat minst 20 timmar i veckan. KB menar att det inte har skett någon ökning av antalet skolenheter med tillgång till skolbibliotek sedan 2008, då den senaste undersökningen kom. Detta trots att skollagen numera föreskriver att eleverna ska ha tillgång till skolbibliotek och Skolinspektionen i flera uppmärksammade fall har förtydligat att en skola inte kan få tillstånd utan att leva upp till kravet.

– För att vända den negativa trenden med sjunkande läskunnighet bland unga måste alla elever ha tillgång till ett skolbibliotek. Utbildningsminister Jan Björklund måste vidta åtgärder för att säkerställa att lagen efterlevs och att alla elever får lika tillgång till den resurs för lärandet som skolbiblioteken är, kommenterar Niclas Lindberg, generalsekreterare för Svensk Biblioteksförning.

– Vi har tidigare visat att det finns en blocköverskridande enighet i riksdagen om att skolbiblioteken är viktiga. Både ordförande och vice ordförande i utbildningsutskottet har varit tydliga med att Skolinspektionens krav ska efterlevas. Därför förväntar jag mig besked från utbildningsministern hur regeringen avser att åtgärda den stora ojämlikheten vad gäller Sveriges elevers tillgång till kunskap och information, avslutar Lindberg.

Föreningen har tagit fram en kort informationsfolder som beskriver situationen för landets skolelever. I foldern finns också en undersökning som genomfördes i juni med hjälp av SKOP. Vi ställde frågan till alla kommunstyrelseordföranden om de är beredda att avsätta resurser för att öka tillgången. Undersökningen visade att mer än två tredjedelar av landets kommuner, där inte alla grundskolor har bemannade skolbibliotek, svarade nej på frågan.

Beställ gärna foldern och använd den för att påverka i din kommun. Skicka ett e-brev till: info@biblioteksforeningen.org

Europeisk e-bokspolicy

EBLIDA (European Bureau of Library, Information and Documentation Associations) ser stora utmaningar för att biblioteken fortsatt ska kunna tillhandahålla fri tillgång till information och kunskap. Organisationen har publicerat sitt ställningstagande i e-boksfrågan:

"En avgörande, och i vår mening oacceptabel, förändring är att bibliotekens förvärvspolicyer kan bestämmas av förlagen och att det är de som har makten över europeiska medborgares fria tillgång till innehåll, information och kultur."

EBLIDA föreslår att ett samförståndsavtal ingås med Federation of European Publishers och att upphovsrätten uppdateras för att biblioteken fortsatt ska kunna tillhandahålla tjänster till alla europeiska medborgare. Ställningstagandet finns också i svensk översättning. Läs mer på www.eblida.org.

EBLIDA (European Bureau of Library, Information and Documentation Associations) är en fristående paraplyorganisation för nationella föreningar och institutioner i Europa inom områdena bibliotek, information, dokumentation och arkiv. Svensk Biblioteksförnings styrelseledamot Ulrika Domellöf-Mattsson sitter också i EBLIDA:s styrelse.

Därför nationell katalog

Svensk Biblioteksforening har publicerat en skrift om fördelarna med en gemensam katalog, *Därför nationell biblioteks-katalog – Om LIBRIS som en möjlighet för folkbiblioteken*.

– Idag köper de flesta folkbibliotek sina katalogposter utan att äga dem. Katalogisering borde i stället bygga på principen att en post skapas en gång och sedan är fri, säger Niclas Lindberg, Svensk Biblioteksforenings general-sekreterare.

KB har i samband med det utvidgade uppdraget prioriterat arbetet med att utveckla LIBRIS till en gemensam katalog och några folkbibliotek har redan valt att gå över. Niclas Lindberg understryker i *Därför nationell biblioteks-katalog* att det inte är dagens LIBRIS som ska vara framtidens nationella biblioteks-katalog, utan en utvecklad och anpassad katalog. I skriften nämner också KB:s Maria Hedenström några områden som LIBRIS-enheten arbetar med: katalog-posterna ska levereras snabbare, de ska ha högre kvalitet och det ska finnas katalogposter som täcker folkbibliotekens behov.

Argumenten för en gemensam katalog är många. I skriften säger Inger Edebro Sikström, bibliotekschef i Umeå, att bibliotekens rätt att äga sina katalogposter är det viktigaste argumentet för henne. Anna Christina Rutquist, länsbiblioteket i Värmland, pekar på att dubbelarbete undviks med en gemensam lösning. Christina Persson, Göteborgs stadsbibliotek, har varit med om att gå över till LIBRIS. Hon tycker att det fungerat bra, även om det var mycket arbete i början. Hon menar att man ska se framåt och fokusera på det som är bra, hellre än att identifiera svårigheterna.

Därför nationell katalog går att ladda ner som pdf från hemsidan. Den går också att beställa, info@biblioteksforeningen.org.

Gilla oss på Facebook!

Följ vad som händer i föreningen och var med och diskutera, gilla Svensk Biblioteksforening. På Twitter heter vi @SvBib och BBL twitterar nyheter från @biblioteksbladet.

Kalendarium

Maila info till kalendariet: se@biblioteksforeningen.org
för vidare info se: www.biblioteksforeningen.org

26 september, 2012, Göteborg

ChALS 2012 – Making data more human: visualization and infographics

ChALS 2012 handlar om nya vägar att synliggöra bibliotekens verksamheter genom data-visualisering och grafisk presentation.

Plats: Chalmerska huset, Södra Hamngatan 11.

Arrangör: Chalmers Bibliotek

Mer information: <http://blog.lib.chalmers.se/>

Kontakt: annelie.janred@chalmers.se

4 oktober, 2012, Umeå

Den lärande människan

Bibliotek och skolor står inför nya utmaningar när information och lärresurser flyttar till internet och nås dygnet runt på smarta telefoner, datorer och surfplattor. Konferensen vill belysa hur vi som informationsförmedlare och pedagoger kan främja lärande och hur ny teknik såsom läsplattor och smartboards kan underlätta inläring.

Arrangörer: Informations- och länecentralen i Umeå, MediaCenter i Västerbottens län, Umeå kommun och Umeå universitetsbibliotek

Mer information: <http://denlarandemanniskan.wordpress.com/>

24 oktober, 2012, Stockholm

Open Access – vad är det? En introduktion för dig som arbetar på bibliotek

Kungliga biblioteket erbjuder en seminariedag om Open Access (OA) för nybörjare. Seminariet riktar sig i första hand till dem som inte tidigare satt sig in i området och som arbetar inom biblioteksområdet.

Mer information: www.kb.se

Kontaktpersoner: ulf.kronman@kb.se och aina.svensson@kb.se

15-16 november, 2012, Stockholm

Svenska Daisy-konsortiets årliga konferens

Plats: Citykonferensen Ingenjörshuset, Stockholm

Arrangörer: Svenska Daisy-konsortiet och Talboks- och punktskriftsbiblioteket

15-17 maj, 2013, Örebro

Biblioteksdagarna 2013

Boka in de branschledande konferensdagarna. Välkommen till Örebro!

Geblod.nu

BLODGIVNING I SVERIGE

Hungerkatastrofen i Västafrika behöver aldrig ske.

Torka och slagregn har lett till uteblivna skördar i Västafrika. Redan nu hotas 16 miljoner människor av matbrist och en miljon barn av akut undernäring. Skänker du 100 kr idag hjälper det mer än fyra gånger mer än när katastrofen är ett faktum.

Sms:a AKUT HUNGER till 72 900 och skänk 100 kr för att se till att hungerkatastrofen i Västafrika aldrig sker.

Är det inne att vara ute eller rockar skolan?*

Kom ut till oss i monter E04:13

Grönt är skönt och allt det där men framför allt vill vi visa vad Axiell Arena och det Meröppna biblioteket kan göra för dig och bibliotekets besökare. Möjligheterna är gränslösa och tiden på dygnet spelar ingen roll längre.

Så ta steget in i det meröppna biblioteket eller varför inte mingla i vår trädgård och ta del av föreläsningar av bland andra Barbro Roos och Boris Zetterlund - men givetvis också oss andra från Axiell.

Välkommen till Axiells Trädgård och det Meröppna biblioteket i monter E04:13 på Bok och Biblioteksmässan.

Skolan rockar i monter C05:22

Skolan är något av det viktigaste som finns. Och att ge barn riktigt bra och moderna verktyg är en förutsättning för att de ska hänga med både i skolan och i världen. SkolArena är precis ett sådant verktyg för eleven men också föräldern och läraren.

Möt oss på Bok och Biblioteksmässan i monter C05:22 där vi gärna berättar mer och lyssnar på vad du ser det behövs mer av. Välkommen!

AXIELL

Axiell Sverige
tlf. 046 - 270 04 00
www.axiell.se

* Givetvis är svaret både och. Vi har massor att visa dig och därför kan du möta oss i två montrar i år.